PAVLI APOSTOLI EPISTOLÆ.

Ad Romanos
Ad Corinthios II
Ad Galatas
Ad Ephesios
Ad Philippenses
Ad Colossenses
Ad Thessalonicenses II
Ad Timótheum II
Ad Titum
Ad Philemonem
Ad Hebræos

EPISTOLÆ CATHOLICÆ.

Iacôbi
Petri II
Ioannis III
Iudæ

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS.

PAVLI APOSTO
LI EPISTOLÆ.

Ad Romanos
Ad Corinthios II
Ad Galatas
Ad Ephesios
Ad Philippenses
Ad Colossenses
Ad Thessalonicenses II
Ad Timothæum II
Ad Titum
Ad Philemonem
Ad Hebræos

EPISTOLÆ CA
THOLICÆ.

Iacobi
Petri II
Ioannis III
Iudæ

APOCALYPSIS
BEATI IOANNIS.

HIERONYMVS IN CA-
talogo scriptorum eccle-
siasticorum.

PAulus apostolus, qui antè Saulus, extra numerū duodecim apostolorū, de tribu Beniamin & oppido Iudææ Cischalis fuit: quo à Romanis capto, cum parētibus suis Tharsum Ciliciæ cōmigrauit. à quibus ob studia legis missus Hierosolymam, à Gamaliele viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus est. Cum autem interfuisset neci martyris Stéphani, & acceptis à pontifice templi, epistolis, ad persequēdos eos qui CHRISTO crediderāt, Damascum pergeret, reuelatione cōpulsus ad fidem, quæ in actibus apostolorū scribitur, in vas electionis de persecutore trāslatus est. Cumq; primum ad prędicationem eius Sergius Paulus proconsul Cypri credidisset, ab eo quòd eum CHRISTI fidei subegerat sortitus est nomen Paulus & iun

cto sibi Barnaba, multis vrbibus pera
gratis, reuertensq; Hierosolymam, à
Petro Iacoboq; & Ioanne gentium
apostolus ordinatur. Et quia in acti-
bus apostolorum plenissime de eius
conuersatione scriptum est, hoc tantũ
dicam quòd post passionem domini
vicesimoquinto anno, id est secundo
Neronis, eo tẽpore quo Festus pro-
curator Iudææ successit Felici, Romã
vinctus mittitur, & biennium in libe
ra manẽs custodia, aduersus Iudæos
de aduentu CHRISTI quotidie di
spurauit. Sciendum autem in prima
satisfactione, necdum Neronis impe-
rio roborato, nec in tanta erumpente
scelera, quanta de eo narrant historiæ,
Paulum à Nerone dimissum, vt euã-
gelium CHRISTI, in occidentis
quoq; partibus prædicaret, sicut ipse
scribit in secunda epistola ad Timó-
theum, eo tempore quo & passus est,
de vinculis dictat epistolã, In prima
mea satisfactione, nemo mihi affuit,
sed omnes me dereliquerunt: non eis

imputetur. Dominus autem mihi af-
fuit & confortauit me, vt per me præ
dicatio compleretur, & audirent om
nes gẽtes, & liberatus sum de ore leo
nis. Manifestissime leonem propter
crudelitatem, Neronem significas. Et
in sequentibus, Liberatus sum de ore
leonis. Et statim, Liberauit me domi
nus ab omni opere malo, & saluauit
me in regnum suum cœleste. quòd sci
licet præsens sibi sentiret imminere mar
tyrium. Nam & in eadẽ epistola præ-
miserat, Ego enim iam immolor, &
tempus resolutionis meæ instat. Hic
ergo decimoquarto Neronis anno,
eodem die quo Petrus, Romæ pro
CHRISTO, capite truncatus sepul-
tusq; est in via Ostiensi, anno post pas
sionẽ domini tricesimoseptimo. Scri
psit autem de tem ad septem ecclesias
epistolas, ad Romanos vnam, ad Co
rinthios duas, ad Galatas vnam, ad
Ephesios vnã, ad Philippenses vnam,
ad Colossenses vnam, ad Thessaloni
censes duas. Præterea ad discipulos

ſuos, Timotheo duas, Tito vnã, Philemoni vnam. Epiſtola autẽ quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter ſtili ſermonisq; diſtantiã. ſed vel Barnabæ iuxta Tertullianum, vel Lucę euangeliſtę iuxta quoſdam: vel Clementis, Romanæ poſtea eccleſiæ epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone. vel certe quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiã ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputauerat. Scripſerat, vt Hebræus Hebræis Hebraice, id eſt ſuo eloquio diſertiſſime, vt ea quę eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Grecum. & hanc cauſam eſſe, qꝓ à ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

A

Aulus seruus IESV CHRISTI, vocat⁹ apostolus, segregat⁹ in euãgeliũ dei quod antè promiserat per ꝓphetas suos in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ex semine Dauid secundũ carnem, qui definitus est filius dei in virtute secundum spiritũ sanctificationis, ex resurrectione mortuorũ IESV CHRISTI domini nostri, per quẽ accepimus gratiã & apostolatũ ad obediendum fidei in omnibus gẽtibus pro nomine eius, in quib⁹ estis & vos vocati IESV CHRISTI, oĩbus qui sunt Romę dilectis dei, vocatis sanctis, gratia vobis & pax à deo patre nostro & domino IESV CHRISTO. Primũ quidem gratias ago deo meo per IE

SVM CHRISTVM pro omnibus vobis, quòd fides vestra annuntiatur in vniuerso mũdo. Testis enim mihi B
est deus, cui seruio in spiritu meo in euangelio filij eius: quòd sine intermissione memoriam vestri facio, sem
per in orationibus meis obsecrans si A
quo modo tandem aliquãdo prospe rum iter habeam in voluntate dei, ve niendi ad vos. Desidero enim videre vos, vt aliquod impertiar vobis do num spirituale, ad confirmãdos vos: id est vt simul capiam cõsolationem in vobis per eam quæ inuicem est, fi dem vestram atq; meam. Nolo autẽ vos ignorare fratres q̃ sæpe propo sui venire ad vos (& prohibitus sum vsq; adhuc) vt aliquem fructum ha beã & in vobis, sicut & in cæteris gen tibus. Græcis ac barbaris, sapientibus, & insipientibus debitor sum: ita quã tum in me est, paratus sum, & vobis qui Romæ estis, euangelizare. Non enim erubesco euangelium CHRI STI. Virtus enim dei est, in salutem

omni credenti: Iudæo primũ & Græco. Iustitia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidẽ: sicut scriptũ est, Iustus autem ex fide viuet. Reuelatur enim ira dei de cœlo super omnem impietatem & iniustitiam hominũ eorum qui veritatem in iniustitia detinent. quia quod notum est dei, manifestũ est in illis. deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius: à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur: sempiternáque eius virtus & diuinitas, in hoc vt sint inexcusabiles, quod cũ cognouissent deum: non sicut deum glorificauerũt aut gratias egerunt, sed euanuerũt in cogitationibus suis, & obscuratũ est insipiens cor eorũ. dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis dei, in similitudine imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum, & serpẽtium. Propter quod tradidit illos deus in desideriis cordiũ suorum in immunditiam: vt ignomi

Abac. 2.a
Hebr. 10.g
Gala. 3.b
Eph. 4.c

nia afficiant corpora sua inter sese. qui cõmutauerunt veritatem dei in men
dacio: & coluerunt & seruierunt crea
turæ potius quàm creatori, qui est be
nedictus in secula. Amen. Propterea D
tradidit illos deus in passiones igno
miniæ. Nam & fœminæ eorum im
mutauerũt naturalem vsum, in eum
vsum qui est contra naturam. Simili
ter autem & masculi, relicto naturali
vsu fœminæ, exarserunt in desideriis
suis, inuicẽ, masculi in masculos tur
pitudinem operantes, & mercedem
(quam oportuit) erroris sui in semet
ipsis recipientes. Et sicut non proba
uerunt deum habere in notitia: tradi
dit illos deus in reprobum sensum,
vt faciant ea quæ non conueniunt, re
pletos omni iniquitate, malitia, forni
catione, auaritia, nequitia, plenos in
uidia, homicidio, cõtentione, dolo,
malis moribus, susurrones, detracto
res, dei osores, contumelioso, super
bos, elatos, inuentores malorum, pa
rentibus non obedientes, insipientes,

incompositos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia. Qui cũ iustitiã dei cognouissent, quòd qui talia agunt, digni sunt morte: nõ solũ ea faciunt, sed etiã consentiunt facientibus.

CAPVT II.

A PRopter quòd inexcusabilis es ô homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas. eadem enim agis tu qui iudicas. Scimus autẽ quòd iudicium dei est secundum veritatem, in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc ô homo qui iudicas eos qui talia agunt & facis ea: quòd tu effugies iudicium dei? C An diuitias bonitatis eius & patiẽtiæ & longanimitatis contẽnis, ignorans quòd benignitas dei ad pœnitẽtiam te ducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi ipsi iram in die iræ & reuelationis B & iusti iudicij dei, qui reddet vnicuiq; secundum opera sua. his quidẽ qui secundum patientiam boni operis, glo

Mat. 7

Mat. 16. d

riam & honorem & incorruptionem
quærunt: vitam æternam. iis autem
qui sunt ex cõtentione, & qui non ac-
quiescunt veritati, credunt autem ini-
quitati: ira & indignatio, tribulatio &
angustia, in omnem animam, homi-
nis operãtis malum, Iudæi primum
& Græci: Gloria autẽ & honor & pax,
omni operanti bonum, Iudæo pri-
Deut.10.d mum & Græco. Nõ enim est acceptio
2.Par.19.c personarum apud deum. Quicunq;
Iob.37.b enim sine lege peccauerunt: sine lege
Act.10.c & peribunt. & quicunq; in lege pecca
Mat.7.d uerunt: per legem iudicabuntur. Non
Iacob.1.d enim auditores legis iusti sunt apud
deũ: sed factores legis iustificabũtur.
Cum enim gentes quę legem nõ ha- C
bent, naturaliter ea quę legis sunt fa-
ciunt: hi legem non habentes, sibi ipsis
sunt lex: qui ostendũt opus legis scri-
ptum in cordibus suis, testimonium
reddente conscientia ipsorum, & in-
ter se inuicem cogitationibus accu-
santibus aut etiam defendentibus, in
die cum iudicabit deus occulta homi

num ſecundum euangelium meum
per IESVM CHRISTVM. Ecce
tu Iudæus cognominaris, & requie-
ſcis in lege, & gloriaris in deo, & no-
ſti voluntatem eius, & probas vtiliora
inſtructus per legem: confidis q; teip-
ſum eſſe ducem cęcorum, lumen eo-
rum, qui in tenebris ſunt, eruditorem
inſipientium, magiſtrum infantiū ha
bentem formam ſcientiæ & veritatis
in lege. Qui ergo aliū doces: teipſum
non doces? qui prædicas non furan-
dum: furaris? qui dicis non mœchan-
D dum: mœcharis? qui abominaris idō
la: ſacrilegium facis? qui in lege glo-
riaris: per præuaricationem legis, deū
inhonoras? Nomen enim dei propter
vos blaſphematur inter gentes: ſicut
ſcriptum eſt. Nam circūciſio quidem
prodeſt: ſi legem obſerues: ſi autē prę
uaricator legis ſis: circūciſio tua præ-
putium facta eſt. Si igitur præputiū,
iuſtitias legis cuſtodiat: nónne prępu
tium illius in circunciſionem reputa-
bitur? & iudicabit id quod ex natura

Eſa. 52. b
Ezc. 36. c

est præputium, legem consummans, te qui per literam & circuncisionem præuaricator legis es? Non enim qui in manifesto, Iudæus est: neq; quæ in manifesto in carne, est circuncisio. sed qui in abscondito Iudæus est: & circũcisio cordis in spiritu, nõ litera, cuius laus nõ ex hominibus, sed ex deo est.

CAPVT III.

QVid ergo amplius Iudæo A est? aut quæ vtilitas circuncisionis? Multum per omnem modum. Primũ quidem: quòd credita sunt illis eloquia dei. Quid enim, si quidam illorũ non crediderunt? Nunquid incredulitas illorum fidem dei euacuabit? Absit. Sit autem deus verax: omnis autem homo mendax, sicut scriptum est. Vt iustificeris in sermonibus tuis: & vincas cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra, iustitiam dei cõmendat: quid dicemus? Nũquid iniquus est deus, qui infert iram? secundum hominẽ dico. Absit. alioquin quomodo iudicabit

Ioan. 3. d
Psal. 115. a
Psal. 50.

B deus mūdum? Si enim veritas dei in meo mēdacio abundauit in gloriam ipsius: quid adhuc & ego tanquā peccator iudicor, & nō (sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala, vt veniāt bona? quorum damnatio iusta est. Quid ergo? præcellimus? Nequaquā. Causati enim sumus Iudæos & Græcos, omnes sub peccato esse: sicut scriptū est, Gala. 3.d Psal. 13.a

C Non est iustus quisquā, non est intelligēs, non est requirens deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, nō est vsq; ad vnum. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebāt. Venenum aspidum sub labijs eorum. Quorum os maledictione & amaritudine plenum est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt: nō est timor dei ante oculos eorum. Scimus autem quod quæcunq; lex loquitur: ijs qui in lege sunt, lo- Ps. & 13.b Psal. 139.a Psal. 9.c Esa. 59.b & psa. 13.b

Galat. 2. d quitur. vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus deo: quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim, cognitio peccati. Nunc autē sine lege iustitia dei manifestata est: testificata à lege & prophetis. Iustitia autem dei: per fidem IESV CHRISTI in omnes & super omnes qui credunt. non enim est distinctio. Omnes enim peccauerūt: & egent gloria dei. iustificantur autē gratis per gratiā ipsius, per redemptionē quæ est in CHRISTO IESV; quem proposuit deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentatione dei; ad ostensionem iustitiæ suæ in hoc tēpore. vt sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide IESV CHRISTI. Vbi ergo gloriatio? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Nō: sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hominē per fidem sine operibus legis.

legis. An Iudæorum deus tantum? Nónne & Gentium? Imò & Gentiú. quoniam quidem vnus est deus qui iustificabit circuncisionem ex fide, & præputium per fidem. Legẽ ergo destruimus per fidem? Absit. sed legem statuimus.

CAPVT IIII.

A QVid ergo dicemus inuenisse Abraham patrem nostrũ secũdum carnem? Si enim Abraham ex operibus iustificatus est: habet gloriam, sed non apud deum. Quid enim dicit scriptura? Credidit Abraham deo: & reputatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui operatur: merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: Ei vero qui non operatur, credẽti autem in eum qui iustificat impiũ: reputatur fides eius ad iustitiam, sicut & Dauid dicit beatitudinẽ hominis: cui deus accepto fert iustitiã sine operibus; Beati quorum remissæ sunt iniquitates: & quorũ tecta sunt peccata.

Gen.15.b
Gala.5.a
Iacob.2.d
Psal.31.a

Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum, Beatitudo ergo hæc, B
in circuncisione, an etiã in præputio?
Dicimus enim q̃ reputata est Abrahę
fides ad iustitiam. Quomodo ergo re
putata est? in circuncisione, an in præ
putio? Non in circũcisione, sed in præ
Gen.17.b putio. Et signum accępit circuncisio
nis, signaculũ iustitiæ fidei quæ est in A
præputio: vt sit pater omnium credẽ
tium per præputium, vt reputetur &
illis ad iustitiam: & pater circuncisio
nis, iis qui non tantum sunt ex circũ
cisione, sed qui sectãtur vestigia fidei,
quæ fuit in præputio patris nostri A
brahæ. Non enim per legem, promis- G
sio Abrahæ aut semini eius vt hæres
esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si
enim qui ex lege, hęredes sunt: exina
nita est fides, abolita est ꝓmissio. Lex
enim iram operatur. Vbi enim nõ est
lex: nec præuaricatio. Ideo ex fide: vt
secundum gratiam firma sit promis
sio omni semini, non ei quod ex lege
est solũ, sed & ei quod ex fide est Abra

hæ, qui pater est omnium nostrū, si-
A cut scriptum est. Patrem multarū gen Gen.17.
tium posui te ante deum, cui credidit,
qui viuificat mortuos: & vocat ea quę
non sunt, tanq; sint. qui contra spem
in spe credidit, vt fieret pater multarū
gentium secundum quod dictum est,
Sic erit semen tuum. Et non infirma- Gen.15.b
tus est fide: nec consideravit corpus Gen.13.d
suum emortuum, cum iam fere cen- & 15.b
tum esset annorum, & emortuā vul-
D uam Sarræ. In promissione vero dei
non hæsitavit diffidentia: sed confor-
tatus est fide, dans gloriā deo: plenis-
sime sciēs q̄ quęcūq; promisit deus,
potens est & facere, Ideo & reputa-
tum est illi ad iustitiam. Non est autē
scriptum tantū propter ipsum, quod
reputatum est illi: sed & propter nos,
E quibus imputabitur credētibus in eū
qui suscitavit IESVM CHRI-
STVM dominum nostrum à mor-
tuis, qui traditus est propter delicta
nostra, & resurrexit propter iustifica-
tionem nostram.

CAPVT V.

IVstificati ergo ex fide, pacẽ habeamus ad deum per dominum nostrum IESVM CHRISTVM: per quem habemus accessum per fidem in gratiam istã, in qua stamus & gloriamur in spe gloriæ dei. Non solum autem: sed & gloriamur in tribulationibus, Iacob.1.a scientes q̃ tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem. spes autem non confundit: quia charitas dei effusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Hebre.9.d I.Pet.3.c CHRISTVS enim cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impijs mortuus est. Vix enim pro iusto quis morietur, nam pro bono forsitã quis audeat mori. Commẽdat autem charitatem suam deus in nobis: quòd cũ adhuc peccatores essemus secundum tempus, CHRISTVS pro nobis mortuꝰ est. Multo igitur magis, nũc, iustificati in sanguine ipsius, salui eri-

mus ab ira per ipsum. Si enim cũ inimici essemus, reconciliati sumus deo
D per mortẽ filii eius: multo magis reconciliati, salui erimus in vita ipsius.
Non solum autem hoc: sed & gloriamur in deo per dominum nostrũ IESVM CHRISTVM, per quẽ nunc reconciliationẽ accepimus. Propterea, sicut per vnum hominem peccatũ in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertrãsijt in quo omnes peccauerunt. Vsq; ad legem enim, pecca-
C tum erat in mundo. peccatum autem non imputatur, cum lex non est. Sed regnauit mors ab Adam vsq; ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerũt in similitudinẽ præuaricationis Adę, qui est forma futuri. Sed nõ sicut delictum, ita & donũ. Si enim vnius delicto, multi mortui sunt: multo magis gratia dei & donum, in gratia vnius
A hominis IESV CHRISTI in plures abundauit. Et non sicut per vnum peccantem, ita & donum. nam iudi-

cium quidem ex vno, in condēnatio-
nem: donum autē ex multis delictis,
in iustificationem. Si enim vnius deli D
cto, mors regnauit per vnum: multo
magis abundantiam gratiæ & dona-
tionis iustitiæ accipientes, in vita re-
gnabunt per vnū IESVM CHRI-
STVM. Igitur sicut per vnius deli-
ctum, in omnes homines in condem
nationem sic & per vnius iustitiam,
in omnes homines in iustificationem
vitæ. Sicut enim per inobedientiam
vnius hominis, peccatores constituti
sunt multi: ita & per vnius obeditio-
nem, iusti cōstituentur multi. Lex au
tem subintrauit, vt abūdaret delictū.
Vbi autē abundauit delictū, superabū
dauit & gratia, vt sicut regnauit pec-
catum in mortem: ita & gratia regnet
per iustitiam in vitam æternā per IE
SVM CHRISTVM.

CAPVT VI.

QVid ergo dicemus? Mane- A
bimus in peccato, vt gra-
tia abundet? Absit. Cum

mortui sumus peccato, quomodo ad
huc viuemus in illo? An ignoratis q̃
quicunq; baptizati sumus in CHRI
STVM IESVM, in mortem ip
sius baptizati sumus? Consepulti enĩ Galat.3.d
sumus cum illo per baptismũ in mor
tem: vt quomodo CHRISTVS
surrexit à mortuis per gloriam pa
tris, ita & nos in nouitate vitæ am Hebr.12.a
bulemus. Si enim complantati facti 1.Pet.2.a
sumus similitudini mortis eius: si Ephe.4.e
mul & resurrectionis erimus. hoc scie Colos.3.b
tes q̃ vetus homo noster simul crũ
cifixus est, vt destruatur corpus pec
cati, vt vltra non seruiamus peccato.
B Qui enim mortuus est, iustificatus est
à peccato. Si autem mortui sumus cũ
CHRISTO: credimus quòd simul
etiam viuemus cũ illo. scientes quòd
C CHRISTVS resurgens ex mortuis
iam non moritur: mors illi vltra nõ
dominatur. Quòd enim mortuꝰ est,
peccato mortuus est semel: q̃ autem
viuit, viuit deo. Ita & vos existima
te, vosipsos mortuos quidẽ esse pec

cato: viuentes autem deo in CHRISTO IESV domino nostro. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore: vt obediatis ei in concupiscentijs eius. Neq; exhibeatis membra vestra, arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos deo, tanquã ex mortuis viuẽtes: & membra vestra, arma iustitiæ deo. Peccatũ enim vobis non C dominabitur. nõ enim sub lege estis, sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus: quoniã non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. An nescitis quòd cui exhibetis vos seruos ad obediẽdum: serui estis eius cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiam? Gratia autẽ deo, quòd fuistis quidem serui peccati, obedistis autẽ ex corde, in eam formam doctrinę in quã traditi estis. Liberati autem à pec D cato, serui facti estis iustitię. Humanũ dico, propter infirmitatem carnis vestrę. sicut enim exhibuistis mẽbra vestra seruire immunditię & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete mẽ

Ioan.8.d
2.Pet.2.d

bra vestra seruire iustitiæ, in sanctifi-
cationẽ. Cum enim serui essetis pec-
cati, liberi fuistis iustitię. Quem ergo
fructum habuistis tũc in illis, in qui-
bus nunc erubescitis? Nam finis illo-
rum: mors. Nunc vero liberati à pec-
cato, serui autẽ facti deo: habetis fru-
ctum vestrum in sanctificationem, fi-
nem vero vitam æternam. Stipendia
enim peccati mors: gratia autem dei,
vita æterna in CHRISTO IESV,
domino nostro.

CAPVT VII.

A NN ignoratis fratres (scien-
tibus enim legẽ, loquor)
quòd lex in homine domi-
natur quanto tempore vi- 1.cor.7.g
uit? Nam quæ sub viro est mulier: vi-
uente viro, alligata est legi. Si autem
mortuus fuerit vir: soluta est à lege
viri. Igitur viuente viro: vocabitur
adultera si fuerit cum alio viro. Si au-
rem mortuus fuerit vir: liberata est à
lege viri, vt non sit adultera si fuerit
cum alio viro. Itaque fratres mei, &

vos mortificati estis legi per corpus
CHRISTI: vt sitis alterius qui ex
mortuis resurrexit, vt fructificetis
deo. Cum enim essemus in carne: pas B
siones peccatorũ quę per legem erãt,
operabantur in mẽbris nostris, vt fru
ctificarent morti. nũc autem soluti su
mus à lege, mortui ei, in qua detine/
bamur: vt seruiamus in nouitate spi/
ritus, & non in vetustate literę. Quid
ergo dicemus? Lex peccatum est? Ab/
sit. Sed peccatũ non cognoui: nisi per
legem. nam & concupiscentiã nescie/
bam nisi lex diceret, Non cõcupisces. A
Exo. 20.c Occasione autem accepta, peccatum
Deu. 5.b per mandatũ operatum est in me om
nem cõcupiscentiam. Sine lege enim
peccatum mortuum erat. Ego autem
viuebam sine lege aliquãdo. Sed cum
venisset mandatum, peccatum revi/
xit: ego autem mortuus sum: & inuẽ
tum est, mihi mandatũ quod erat ad
vitam, hoc esse ad mortem. Nam pec C
catum, occasione accepta per manda
tum, seduxit me: & per illud occidit.

Itaq; lex ipsa quidem sancta, & man- 1. Tim. 1. b
datum sanctum & iustum & bonum.
Quod ergo bonum est, mihi factum
est mors? Absit. Sed peccatum: vt ap-
pareat peccatum, per bonum operās
mihi mortem: vt fiat supra modū pec
cans peccatum per mandatū. Scimus
enim quòd lex spiritualis est: ego au-
tem carnalis sum, vēnūdatus sub pec
catum. Quod enim operor, non intel
ligo. non enim quod volo, hoc ago:
sed quod odi, illud facio. Si autem
quod nolo, illud facio, consentio legi
D quòd bona est. Nunc autem iam non
ego operor illud: sed quod habitat in
me peccatum. Scio enim quòd nō ha
bitat in me, hoc est, in carne mea, bo-
num. Nam velle adiacet mihi: perfi-
cere autem bonum, nō inuenio. Non
enim quod volo bonū, hoc facio: sed
quod nolo malum, hoc ago. Si autē
quod nolo, illud facio: iam non ego
operor illud, sed quod habitat in me
peccatum. Inuenio igitur legē, volen
ti mihi facere bonum: q̄ mihi malum,

adiacet. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominē: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia deo per IESVM CHRISTVM dominum nostrum. Igitur ego ipse mente seruio legi dei: carne autem, legi peccati.

CAPVT VIII.

NIhil ergo nunc dānationis A est ijs qui sunt in CHRISTO IESV: qui non secundum carnem ambulāt. Lex enim spiritus vitæ in CHRISTO IESV, liberauit me à lege peccati & mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem. deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambula-

mus, sed secundū spiritum. Qui enim
secundum carnem sunt: quæ carnis
sunt, sapiunt. qui vero secundum spi-
ritum sunt: quæ sunt spiritus. Nā pru
dentia carnis, mors est: prudentia au-
tem spiritus, vita & pax. quoniam sa-
B pientia carnis, inimicitia est in deum:
legi enim dei non est subiecta, nec enī
potest. Qui autem in carne sunt: deo
placere non possunt. Vos autē in car
ne non estis, sed in spiritu: si quidē spi
ritus dei habitat in vobis. Si quis au-
tem spiritum CHRISTI nō habet:
a hic non est eius. Si autem CHRI-
STVS in vobis est: corpus quidem
mortuum est propter peccatum, spi-
ritus vero vita est propter iustificatio
nem. Quòd si spiritus eius qui suscita
uit IESVM à mortuis, habitat in vo
bis: qui suscitauit CHRISTVM à
mortuis, viuificabit & mortalia cor-
pora vestra, propter inhabitantē spi-
C ritum eius in vobis. Ergo fratres, de-
bitores sumus non carni, vt secūdum
carnem viuamus. Si enim secundum

carnem vixeritis: moriemini. si autē
spiritu, facta carnis mortificaueritis:
viuetis. Quicunque enim spiritu dei
2. Tim. 1. b aguntur: ij sunt filij dei. Non enim ac
Gala. 4. a cepistis spiritum seruitutis iterum in
timorem: sed accepistis spiritum ado
ptionis filiorum, in quo clamamus
abba, pater. Ipse enim spiritus, testi
monium reddit spiritui nostro quòd
sumus filij dei. Si autem filij: igitur &
hæredes. hæredes quidem dei: cohæ
redes autem CHRISTI. si quidem
compatimur: vt & conglorificemur.
Existimo enim quòd non sunt condi
gnę passiones huius temporis, ad fu
turam gloriam quę reuelabitur in no
bis. Nam expectatio creaturæ: reuela
tionem filiorū dei expectat. Vanitati
enim creatura subiecta est, non volēs,
sed propter eum qui subiecit eam in
spe: quia & ipsa creatura liberabitur à
seruitute corruptionis, in libertatem
gloriæ filiorum dei. Scimus enim qp
omnis creatura congemiscit, & par
turit vsque adhuc. Non solum autem

illa, sed & nosipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum expectantes, redemptionē corporis nostri. Spe enim salui facti sumus. Spes autem quæ videtur: nō est spes. nā quod videt quis: quid etiam sperat? Si autem quod nō videmus, speramus: per patientiam expectamus. Similiter autem & spiritus adiuuat infirmitatem nostram. nam quid oremus sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus: quia secundum deum postulat pro sanctis. Scimus autem quòd diligentibus deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui secundum propositum vocati sunt. Nam quos præsciuit: & prædestinauit conformes imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinauit: hos & vocauit. & quos vocauit: hos & iustificauit. quos autem iustificauit: Il-

los & glorificauit. Quid ergo dicem? ad hęc? Si deus pro nobis quis contra nos? Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? Quis accusabit aduersus electos dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condemnet? G CHRISTVS est qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui & est ad dexteram dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis nos separabit à charitate dei? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculū? an gladius? sicut scriptū est, Propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus per eum qui dilexit nos. Certus sum enim q̄ neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; instantia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profundū, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate dei, quæ est in CHRISTO IESV domino nostro.

Psal.43.d

Caput

CAPVT IX.

A VEritatem dico in CHRISTO IESV, non mentior, testimonium mihi perhibente cõscientia mea in spiritu sancto, quòd tristitia mihi magna est & continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anáthema esse à CHRISTO pro fratribus meis, cognatis meis secundum carnẽ, qui sunt Israelitæ, quorũ adoptio est, & gloria, & testamenta & legislatio, & obsequium, & promissa, quorũ patres, ex quibus est CHRISTVS secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amẽ. Non B autem qꝫ exciderit verbum dei. Non enim omnes qui ex Israel sunt: hi sunt Israelitæ. neqꝫ quia semen sunt Abrahæ: omnes filij. Sed in Isaac vocabitur tibi semen: id est, non qui filij carnis, hi filij dei: sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine. Promissionis enim verbum hoc est, Secundũ hoc tempus veniam: & erit Sarræ fi-

Gen. 21. b

Gala. 4.

Gen. 18. b

lius. Non ſolum autem illa: ſed & Re
Geñ.25.c becca ex vno, cubile habens Iſaac pa/
tris noſtri. Cum enim nondum nati C
fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut
mali, vt ſecũdum electionem propo/
ſitum dei maneret: non ex operibus,
Geñ.25.c ſed ex vocante dictũ eſt ei, Maior ſer/
Mala.1.a uiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob
dilexi, Eſau autem odio habui. Quid
ergo dicemus? Nunquid iniquitas a/
pud deum? Abſit. Moyſi enim dicit:
Exo.33.d Miſerebor cuius miſereor, & miſera/
bor quem miſeror. Igitur non volen
tis, neq; currentis, ſed miſerentis eſt
dei. Dicit enim ſcriptura Pharaoni: D
Exo.9.d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtẽdam
in te virtutem meam: & vt annũtie/
tur nomen meum in vniuerſa terra.
Ergo, cuius vult miſeretur, & quem
vult indurat. Dicis itaq; mihi: Quid
adhuc queritur? voluntati enim eius
Eſa.45.b quis reſtitit? O homo, tu quis es qui
Hier.18.a reſpondes deo? Nunquid dicit figmẽ
Sapi.15.b tum ei qui finxit, Quid me feciſti ſic?
An non habet poteſtatem figulus luti

ex eadem massa facere aliud quidem
vas in honorem, aliud vero in contu
meliam? Quòd si deus volens osten/
dere iram, & notam facere potẽtiam
suam, sustinuit in multa patiẽtia vasa
irę aptata in interitum, vt ostenderet
diuitias glorię suæ in vasa misericor/
diæ quæ præparauit in gloriã. Quos
& vocauit, nos: nõ solum ex Iudæis,
sed etiam ex gẽtibus, sicut in Osee di/ Osee. 2. d
cit: Vocabo non plebem meam, ple/ 1. Pet. 2. b
bem meam: & non dilectam, dilectã:
& non misericordiam consecutã, mi/
sericordiam consecutam. Et erit: in lo Osee. 1. d
co vbi dictum est eis, Non plebs mea
vos: ibi vocabuntur filij dei viuentis.
F Esaias autem clamat pro Israel. Si fue Esa. 10. c
rit numerus filiorum Israel tanquam
arena maris, reliquiæ saluæ fient. Ver
bum autem consummans, & abbre/
uians in æquitate: quia verbum bre/
uiatum faciet dominꝰ super terram.
Et sicut prędixit Esaias, Nisi dominus Esa. 1. c
sabaoth reliquisset nobis semen: sicut
Sodoma facti essemus, & sicut Go/

morrha similes fuissemus. Quid ergo dicemus? Quòd gentes quæ non G
sectabantur iustitiam, apprehenderũt iustitiam, iustitiam autem quę ex fide est: Israel vero sectando legẽ iustitię, in legem iustitiæ non peruênit. Quare? Quia non ex fide: sed quasi ex operibus legis. Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptũ est, Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit in eum, non confundetur.

Esa. 28.d
& 8.c
1. Pet. 2.b

CAPVT X.

FRatres, bona quidem volũ A
tas cordis mei, & obsecratio quæ fit ad deũ, pro Israel est ad salutem. Testimonium enim perhibeo illis quòd æmulationem dei habent, sed non secundum scientiam. ignorãtes enim iustitiam dei, & suam iustitiam quærẽtes statuere: iustitiæ dei nõ sunt subiecti. Finis enim legis, CHRISTVS: ad iustitiam omni credẽti. Moyses enim scribit iustitiam quę ex lege est, quod

Leui. 18.a

B qui fecerit hęc homo, viuet í eis. Quę autem ex fide est iustitia, ea sic dicit, Ne dixeris in corde tuo, Quis ascędet in cœlum? id, est CHRISTVM deducere. Aut, quis descendet in abyssum? hoc, est CHRISTVM à mortuis reuocare. Sed quid dicit? Prope te est verbum in ore tuo, & in corde tuo. hoc est verbū fidei, quod prędicamus. Quia si cōfitearis in ore tuo dominum IESVM, & in corde tuo credideris quōd deus illum suscitauit C à mortuis: saluus eris. Corde enī creditur ad iustitiam: ore autem cōfessio fit ad salutē. Dicit enim scriptura, Omnis qui credit in illum, non confundetur. Non enim est distinctio Iudæi & Græci. Nam idē dominus omniū, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim qui inuocauerit nomen domini: saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt eum in quē non credide / runt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo ve

Eze. 10.b
Deu. 30.c
Deu. 30.c
Esa. 28.d
Ioel. 2.g
Act. 2.c

ro prædicabunt, nisi mittantur? sicut
Esa. 52. b scriptū est, Quàm speciosi pedes euā
Naum. 1. d gelizantium pacem, euāgelizātium
bona. Sed nō omnes obedierunt euā
Esa. 53. a gelio. Esaias enim dicit, Domine: quis D
Ioan. 12. f credidit auditui nostro? Ergo fides, ex
auditu: auditus autem, per verbū dei.
Psal. 18. a Sed dico, Nunquid non audierūt? Et
quidem in omnem terram exiuit so-
nus eorum: & in fines orbis terrę ver
ba eorum. Sed dico, Nunquid Israel
Deu. 32. c non cognouit? Primus Moyses dicit,
Ego ad æmulationem vos adducam
in non gente: in gente insipiente, in
Esa. 65. a iram vos mittam. Esaias autē audet
& dicit, Inuentus sum à non quæren
tibus me: palàm apparui iis qui me
Esa. 65. a non interrogabant. Ad Israel autem
dicit, Tota die expandi manus meas
ad populum non credentem & con-
tradicentem.

CAPVT XI.

DIco ergo, Nūquid deus re A
pulit populū suum? Absit.
Nam & ego Israelita sum,

ex semine Abraham de tribu Beniamin. Non repulit deus plebem suam quã præsciuit. An nescitis de Elia quid dicit scriptura: quẽadmodum interpellat deum aduersum Israel? Domine, prophetas tuos occiderunt, & altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quærunt animam meã. 3.reg.19.b
Sed quid dicit illi diuinũ responsum? Reliqui mihipsi septem millia virorum: qui non curuauerunt genu ante Baal. Sic ergo & in hoc tempore, reliquiæ secundum electionem gratiæ factæ sunt. Si autem gratia: iam non ex operibus. Alioquin gratia iam nõ est gratia. Si autem ex operibus, nõ iam ex gratia. alioquin opus iam non est opus. Quid ergo? Quod quærit Israel, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est, cæteri vero excæcati sunt: sicut scriptum est, Dedit illis deus spiritum cõpunctionis: oculos, vt non videant: & aures, vt non audiant vsq; in hodiernum diem. Et Dauid dicit, Fiat mẽsa eorum corã ipsis 3.reg.19.b Esa.6.c Mat.13.b Ioan.12.f Act.28.f Psal.68.c

in laqueum, & in captionem & in scã
dalum & in retributionẽ illis. Obscu
rentur oculi eorum ne videãt: & dor
sum eorũ semper incurua. Dico ergo,
Nunquid offenderũt vt caderẽt? Ab
sit. Sed illorum delicto, salus genti
bus: vt illos æmulentur. Quòd si de
lictum illorum diuitiæ sunt mũdi, &
diminutio eorum diuitiæ gentium:
quanto magis plenitudo eorũ? Vobis
enim dico gentibus, Quãdiu quidem
ego sum gentium apostolus, minister
rium meum honorifico, si quo modo
ad æmulandum prouocem carnem
meam, & saluos faciam aliquos ex il
lis. Si enim amissio eorum, reconcilia
tio est mũdi quæ assumptio, nisi vita
ex mortuis? Quòd si delibatio sancta C
est: & massa, & si radix sancta: & rami.
Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, tu
autem cum oleaster esses, insertus es
in illis, & socius radicis & pinguedi
nis oliuæ factus es, noli gloriari ad
uersus ramos. Quòd si gloriaris: non
tu radicem portas, sed radix te. Dicis

ergo, Fracti sunt rami: vt ego inserar. Bene. Propter incredulitatem fracti sunt: tu autem fide stas, noli altum sapere: sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & seueritatem dei. in eos quidem qui ceciderũt, seueritatem: in te autẽ bonitatem, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excidêris. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate: inserẽtur. potens est enim deus iterum inserere illos. Nam si & tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturã insertus es in bonam oliuam: quãto magis ĩ qui secundum naturam, inserentur suæ oliuæ? Nolo enim vos ignorare fratres mysteriũ hoc, vt non sitis vobismipsis sapientes, q̃ cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret: & sic omnis Israel
D saluus fieret, sicut scriptum est, Veniet Esa.59.d
A ex Sion qui eripiat: & auertet impietates à Iacob. Et hoc illis à me testamẽtum, cum abstulero peccata eorũ.

Secundum euangelium quidem, inimici propter vos: secūdum electionē autem, charissimi propter patres. Sine pœnitētia enim sunt dona & vocatio dei. Sicut enim aliquando & vos nō credidistis deo, nunc autē misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorū: ita & isti nunc non crediderūt per vestram misericordiam: vt & ipsi misericordiā consequantur. Conclusit enim deus omnes in incredulitatem, vt omnium misereretur. O altitudo diuitiarum & sapientię & scientiæ dei: quàm incōprehensibilia sunt iudicia eius, & ininuestigabiles vię eius. Quis enim cognouit sensum domini? Aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi: & retribuetur ei? Quoniā ex ipso, & per ipsum, & in ipsum omnia. ipsi gloria in secula. Amen.

Sapiē. 9. c
Esa. 40. d
1. cor. 2. d

CAPVT. XII.

OBsecro itaque vos fratres A per misērationes dei, vt exhibeatis corpora vestra ho

stiam viuentem, sanctam, deo placen Phili.4.d
tem, rationale obsequium vestrum.
Et nolite conformari huic seculo: sed
reformamini in nouitate sensus ve/
stri, vt probetis quæ sit voluntas dei Ephe.5.d
bona & beneplacens, & perfecta. Di/ 1.thes.4.a
co enim per gratiã quæ data est mihi,
omnibus qui sunt inter vos, Nõ plus
sapere quàm oportet sapere, sed sape/
re ad sobrietatẽ, & vnicuiq; sicut deus 1.cor.12.b
diuisit mensuram fidei. Sicut enim in Ephe.4.d
vno corpore, multa membra habe/
mus, omnia autem membra non eun
dem actum habent: ita multi vnum
corpus sumus in CHRISTO, singu
li autem alter alterius mẽbra: sed ha/
B bentes donationes, secũdum gratiam
quæ data est nobis, differentes: siue
prophetiam secũdum proportionem
fidei, siue ministerium in ministran/
do, siue qui docet in doctrina, qui ex/
hortatur in exhortando, qui tribuit
in simplicitate, qui præest in solicitu/
dine, qui miseretur in hilaritate. Di/
lectio sine simulatione: odientes ma/ Amos.5.d

Ephe. 4. a
1. Pet. 2. c
1. Pet. 5. b
lum, adhærentes bono: charitate fra C
ternitatis inuicem diligentes, hono
re inuicem præuenientes; solicitudi
ne non pigri, spiritu feruentes, domi
no seruientes, spe gaudentes in tribu
latione patientes, orationi instantes,
necessitatibus sanctorum communi
cantes, hospitalitatem sectantes. Be
Hebr. 13. a
1. Pet. 4. c
nedicite persequentibus vos, benedi
cite: & nolite maledicere. Gaudere cũ
gaudentibus, flere cum flentibus, id
ipsum inuicem sentientes: non alta sa D
pientes, sed humilibus consentientes.
Prou. 3. a
1. Pet. 3. d
2. cor. 8. d
Hebr. 12. d
Eccli. 28. a
Nolite esse prudentes apud vosmet
ipsos: nulli malum pro malo redden
tes. Prouidentes bona coram omni
bus hominibus. Si fieri potest, quod
in vobis est, cum omnibus homini
bus pacem habentes. Non vosmetip
Deu. 32. e
Heb. 10. c
Puer. 25.
sos vindicantes charissimi, sed date lo
cum iræ. scriptum est enim, Mihi vin
dictam: ego retribuam dicit domin⁹.
Sed si esurierit inimicus tuus, ciba il
lum: si sitit, potum da illi. hoc enim
facies: carbones ignis cõgeres super.

caput eius. Noli vinci à malo: sed vince in bono malum.

CAPVT XIII.

A OMnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nõ est enim potestas nisi à deo. quæ autem sunt potestates: à deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati: dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt: ipsi sibi damnationem acquirunt. nam principes non sunt timor bonorum operum sed malorum. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa. dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris: time. non enim sine causa gladium portat. dei enim minister est: vindex in iram, ei qui malũ agit. Ideoq; necessitate subditi estote: non solum propter iram, sed etiã propter conscientiam. Ideo enim & tributa præstatis. ministri enim dei sunt: in B hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita. cui tributum, tribu-

1. Pet. 2. c

Sapiẽ. 6. a

Mat. 22. c

tum.cui vectigal, vectigal.cui timorem,timorem.cui honorem,honorẽ.
Nemini quicquam debeatis:nisi, Vt inuicẽ diligatis.qui enim diligit proximum, legem impleuit. Nam, Non
Exo.20.c adulterabis, Non occides, Non furaberis.Nõ falsum testimonium dices,
Deu.5.b Non concupisces, & si quod est aliud mãdatum:in hoc verbo instauratur,
Leui.19.d Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi, malum non
Mat.22.d operatur. Plenitudo ergo legis:est di
Mar.12.c lectio.Et hoc:scientes tempus, quòd
Galat.5.c hora est iam nos de somno surgere.
Iacob.2.b Nunc enim propior est nobis salus, D
quàm cum credidimus. Nox processit:dies autem appropinquauit.Abiiciamus ergo opera tenebrarum,&induamur arma lucis. Sicut in die,honeste ambulemus:non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs,nõ in cõtentione
Luc.21.f & æmulatione: sed induimini dñm
Gala.5.c IESVM CHRISTVM. & carnis
1.Pet.2.c curã ne feceritis ad concupiscentias.

CAPVT XIIII.

A INfirmum autem fide, assumite: non in disceptationibus cogitationũ. alius enim credit manducare omnia. qui autem infirmus est: olus manducat. Is qui manducat: non manducantem non spernat. & qui non manducat: manducantem non iudicet. deus enim illum assumpsit. Tu quis es, qui iudicas alienũ seruum? Domino suo Iacob. 4. d
C stat aut cadit: stabit autem. potens est enim deus statuere illum. Nam alius iudicat diem iuxta diem: alius autem
B iudicat omnem diem. Vnusquisq; in suo sensu abundet. Qui sapit diẽ: domino sapit. & qui non sapit diem, domino non sapit. Et qui manducat: domino manducat. gratias enĩ agit deo. Et qui non manducat: domino non manducat. & gratias agit deo. Nemo enim nostrum sibi viuit: & nemo sibi moritur. Siue enim viuimus, domino viuimus: siue morimur, domino morimur. Siue ergo viuimus, siue

morimur: domini sumus. In hoc enim CHRISTVS & mortuus est, & resurrexit & revixit: vt & viuorum & mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut etiam tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal CHRISTI. scriptum est enim, Viuo ego dicit dominus, quòd mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur deo. Itaq; vnusquisq; nostrum pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius inuicem iudicemus. sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculū fratri vel scandalū. Scio & certus sum in domino IESV, quòd nihil cōmune per seipsum: nisi ei qui existimat quid commune esse, illi cōmune est. Si autē propter cibum frater tuus cōtristatur: iam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illū perdere pro quo CHRISTVS mortuus est. Non ergo blasphemetur bonum vestrum. Non est enim regnum dei esca & potus: sed iustitia & pax, & gaudiu n

2.cor.5.b

Esa.45.d
Philip.2.b

C

1.cor.8.d

D gaudiũ in ſpiritu ſancto. qui enim in hoc ſeruit CHRISTO, placet deo: & probatus eſt hominibus. Itaq; quę pacis ſunt ſectemur, & quæ ædificationis inuicem. Noli propter eſcã deſtruere opus dei. Omnia quidẽ ſunt mũda: ſed malum eſt homini qui per offendiculum manducat. Bonum eſt non mãducare carnem & non bibere vinum, neq; in quo frater tuus offendit aut ſcandalizatur aut infirmatur. Tu fidem habes? penes temetipſum habe, coram deo. Beatus qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat. Qui autem diſcernit, ſi manducauerit, dãnatus eſt: quia non ex fide. Omne autem quod non eſt ex fide: peccatum eſt.

Tit. 1. d

1. cor. 8. d

CAPVT XV.

A DEbemus autẽ nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere. Vnuſquiſq; noſtrum proximo placeat in bonum, ad ædificationẽ. Etenim CHRISTVS

non sibi placuit: sed sicut scriptū est,
Psal.68.b Improperia improperātium tibi, ce/
ciderūt super me. Quæcūq; enim prę
scripta sunt, ad nostram doctrinā scri
pta sunt: vt per patientiam & consola
tionem scripturarū, spem habeamus.
Deus autē patientiæ & solatij, det vo B
bis idipsum sapere in alterutrum se/
cundum IESVM CHRISTVM:
1.cor.1.b vt vnanimes, vno ore honorificetis
deum & patrē domini nostri IESV
CHRISTI. Propter quod suscipite
inuicem: sicut & CHRISTVS suscę
pit nos in gloriam dei. Dico autem
CHRISTVM IESVM, ministrū
fuisse circuncisionis propter veritatē
dei, ad cōfirmandas promissiones pa
trum: Gentes autem super misericor/
Psal.17.d dia, honorare deum, sicut scriptū est,
2.re.22.d Propterea confitebor tibi in gētibus
domine, & nomini tuo cantabo. Et C
iterum dicit, Lętamini gentes cū ple/
be eius. Et iterum, Laudate omnes gē
Psa.116.a tes dominū: & magnificate eum om
Esa.11.c nes populi. Et rursus Esaias ait, Erit ra

dix, Iessæ: & qui exurget regere gentes, in eo gentes sperabunt. Deus autem spei, repleat vos omni gaudio & pace in credendo: vt abūdetis in spe, in virtute spiritus sancti. Certus sum autem fratres mei & egoipse de vobis, quòd & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita vt possitis alterutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tanquã in memoriam vos reducẽs: propter gratiam quę data est mihi à deo,
D vt sim minister CHRISTI IESV in gentibus, sanctificans euangelium dei, vt fiat oblatio gentium accępta, sanctificata in spiritu sancto. Habeo igitur gloriam in CHRISTO IESV in his quæ ad deum. Non enim audeo aliquid loqui eorũ quę per me non effecit CHRISTVS in obediẽtiam gentium verbo & factis, in virtute signorum & prodigiorũ, in virtute spiritus sancti: ita vt ab Hierusalem per circuitum vsq; ad illyricum repleuerim euãgelium CHRISTI.

Sic autem prædicaui euãgelium hoc, E
nõ vbi nominatus est CHRISTVS,
ne sũper alienum fundamentum ædi
Esa.52.d ficarem: sed sicut scriptum est. Quibꝰ
non est annuntiatum de eo, videbũt:
& qui non audierũt de eo, intelligent.
propter quod & impediebar plurimũ
venire ad vos. Nunc vero vlterius lo
cum nõ habens in his regionibus: cu
piditatem autem habens veniendi ad
vos multis iam annis: cum in Hispa
niam proficisci cœpero, spero ꝙ præ
teriens videam vos, & à vobis dedu
car illuc, si vobis primũ ex parte frui
tus fuero. Nunc igitur proficiscor in F
Hierusalem ministrare sanctis. Proba
uerũt enim Macedonia & Achaia col
lationem aliquam facere in pauperes
sanctos qui sunt in Hierusalem. Pla
cuit enim eis: & debitores sunt eorũ.
1.cor.9.b Nam si spiritualium eorũ participes
facti sunt gentiles, debent & in carna
libus ministrare illis. Hoc igitur cum
cõsummauero & obsignauero eis fru
ctum hunc per vos proficiscar in Hi

C ſpaniam. Scio autem quòd veniẽs ad vos, in abũdantia benedictionis euangelij CHRISTI veniã. Obſecro ergo vos fratres per dominum noſtrũ IESVM CHRISTVM, & per charitatẽ ſpiritus, vt adiuuetis me in orationibus pro me ad deum, vt liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in
B Hieruſalem ſanctis, vt veniã ad vos in gaudio per volũtatem dei, vt refrigerer vobiſcum. Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAPVT XVI.

A COmmendo autem vobis Phœben ſororẽ noſtram, quæ eſt miniſtra eccleſiæ quæ eſt Cenchreis: vt eam ſuſcipiatis in domino digne ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocũq; negotio veſtri indiguerit etenim ipſa quoq; aſſitit multis & mihi ipſi. Salutate Priſcam & Aquilam adiutores meos in CHRISTO IESV (qui pro anima Act. 18. a
mea, ſuas ceruices ſuppoſuerunt: qui-

bus non ſolus ego gratias ago: ſed & cunctę eccleſię gentium) & domeſticam eccleſiam eorum. Salutate Epæ-
netum dilectum mihi: qui eſt primitiuus Achaiæ in CHRISTO. Salutate Mariam, quę multum laborauit in vobis. Salutate Andronicum & Iuniam cognatos & cõcaptiuos meos: qui ſunt nobiles in apoſtolis, qui & ante me fuerunt in CHRISTO. Salutate Ampliam dilectum mihi in domino. Salutate Vrbanum adiutorem noſtrum in CHRISTO, & Stachyn dilectum meũ. Salutate Apellen probatum in CHRISTO. Salutate eos qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meũ. Salutate eos qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in domino. Salutate Triphęnam & Triphoſam; quæ laborant in domino. Salutate Perſidẽ chariſſimã, quæ multũ laborauit in domino. Salutate Rufum electum in domino & matrem eius & meam. Salutate Aſyncritum, Phlegõtem, Hermen, Patro-

bam, Herman: & qui cũ eis sunt, fratres. Salutate Philologum & Iuliam, Nereum & sororẽ eius & Olympam: & omnes qui cum eis sunt, sanctos.

C Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesiæ CHRISTI. Rogo autem vos fratres vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quã vos didicistis faciũt: & declinate ab illis. Huiusmodi enim CHRISTO domino nostro non seruiunt, sed suo vẽtri: & per dulces sermones & benedictiões, seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia, in omni loco diuulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapiẽtes esse in bono: & simplices in malo. Deus autem pacis cõterat satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia domini nostri IESV CHRISTI vobiscum. Salutat vos Timótheus adiutor meus: & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei. Saluto vos ego Tertius qui scripsi epistolam in domino. Salutat vos Ca-

Phil.4.d

D

Act.16.c

ius hospes meus & vniuersę ecclesię. Salutat vos Erastus arcarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia domini nostri IESV CHRISTI cum omnibus vobis. Amen. Ei autē qui potens est vos confirmare iuxta euangelium meū & prædicationē IESV CHRISTI, secundum reuelationem mysterij, temporibus æternis taciti (quod nunc patefactū est per scripturas prophetarum, secūdum præceptū æterni dei ad obeditionem fidei) in cunctis gentibus cogniti, soli sapiēti deo per IESVM CHRISTVM, cui honor & gloria in secula seculorū. AMEN.

AD ROMANOS MISSA FVIT à Corintho per Phœben ministrā Cenchrensis ecclesiæ.

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS PRIMA.

PAulus vocatus apostolus IESV CHRISTI, per voluntatē dei, & Sosthenes frater ecclesiæ dei quæ est Corinthi, sanctificatis in CHRISTO IESV, vocatis sanctis cum omnibus qui inuocāt nomē domini nostri IESV CHRISTI in omni loco ipsorū & nostro, gratia vobis & pax à deo patre nostro & domino IESV CHRISTO. Gratias ago deo meo semper pro vobis, in gratia dei quæ data est vobis in CHRISTO IESV, q̄ in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia, sicut testimonium CHRISTI confirmatū est in vobis, ita vt nihil vobis desit in vlla gratia, expectantibus reuelationē do-

mini nostri IESV CHRISTI, qui
& confirmabit vos vsq; in finem sine
crimine, in die aduentus domini no/
1.thes.5.d stri IESV CHRISTI. Fidelis de⁹: B
per quem vocati estis in societatẽ fi/
lij eius IESV CHRISTI domini
nostri. Obsecro autem vos fratres, per
nomẽ domini nostri IESV CHRI
Rom.15.b STI, vt idipsum dicatis omnes, &
non sint in vobis schismata: sitis autẽ
perfecti eadem mente, & eadem sen/
tentia. Significatũ est enim mihi de vo
bis fratres mei, ab ijs qui sunt Chloes,
q̃p contentiones sunt inter vos. Hoc
Act.18.f autem dico quod vnusquisq; vestrũ
dicit, Ego quidem sum Pauli, ego au/
tem Apollo, ego vero Cephę: ego au
tem CHRISTI. Diuisus est CHRI
STVS? Nunquid Paulus crucifixus
est pro vobis, aut in nomine Pauli ba
ptizati estis? Gratias ago deo, q̃p nemi
nem vestrum baptizaui, nisi Crispum
& Caium: ne quis dicat quòd in no/
mine meo baptizati estis. Baptizaui C
autem & Stephanę domum. Cęterũ.

neſcio ſi quem alium baptizauerim. Non enim miſit me CHRISTVS baptizare, ſed euangelizare: non in ſapientia verbi, vt non euacuetur crux CHRISTI. Verbū enim crucis, pereuntibus quidem ſtultitia eſt: ijs autem qui ſalui fiunt, dei virtus eſt. Scriptum eſt enim, Perdam ſapiētiam ſapientium: & prudentiam prudētium reprobabo. Vbi ſapiēs? vbi ſcriba? vbi conquiſitor huius ſeculi? Nónne ſtultam fecit deus ſapientiam huius mūdi? Nam quia in dei ſapientia non cognouit mūdus per ſapientiam deum: placuit deo per ſtultitiam prędicationis, ſaluos facere credentes. Quoniam & Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt: nos autē prædicamus CHRISTVM crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gētibus autem ſtultitiam: ipſis autē vocatis Iudæis atque Græcis CHRISTVM dei virtutem & dei ſapientiam. quia quod ſtultum eſt dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infir-

Eſa. 29. c
Abd. 1. c
Eſa. 33. c

mum est dei, fortius est hominibus. Videtis enim vocationem vestrā fratres: qꝫ non multi sapientes secūdum carnem, non multi potentes, nō multi nobiles. sed quæ stulta sunt mundi elegit deus, vt cōfundat sapientes: & infirma mundi elegit deus, vt cōfundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit deus, & ea quę non sunt, vt ea quę sunt destrueret: vt non glorietᷣ omnis caro in cōspectu eius. Ex ipso autē vos estis in CHRISTO IESV, qui factus est nobis sapiētia à deo, & iustitia & sanctificatio & redēptio: vt (quēadmodum scriptum est) Qui gloriatur, in domino glorietur.

Hiere. 9. g
1. cor. 10. d

CAPVT II.

ET ego cū venissem ad vos fratres: veni non in sublimitate sermonis aut sapiētiæ, annuntians vobis testimonium dei. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos: nisi IESVM CHRISTVM, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate & timore & trē

more multo, fui apud vos. & sermo
meus & prædicatio mea non in per-
suasorijs humanę sapiẽtię verbis, sed
in ostensione spiritus & virtutis: vt
fides vestra non sit in sapientia homi
B num, sed in virtute dei. Sapientiã au-
C tem loquimur inter perfectos, sapien
tiam vero, nõ huius seculi, neq; prin
cipum huius seculi qui destruuntur:
sed loquimur dei sapientiam in my-
sterio, quæ abscondita est, quam præ
ordinauit deus ante secula in gloriã
nostram, quam nemo principum hu
ius seculi cognouit. si enim cognouis
sent: nequaquã dominum gloriæ cru
cifixissent. Sed sicut scriptum est, Ocu
A lus nõ vidit, nec auris audiuit, nec in
cor hominis ascenderunt, quæ prępa
rauit deus ijs qui diligunt illum: no-
bis autem reuelauit deus per spiritũ
C suum. spiritus enim omnia scrutatur:
etiam profunda dei. Quis enim ho-
minum scit quę sunt hominis, nisi spi
ritus hominis, qui in ipso est? Ita, &
quę dei sunt nemo cognouit nisi spi-

Esa. 64. b

ritus dei. Nos autem non ſpiritum
mundi accepimus, ſed ſpiritum qui
ex deo eſt: vt ſciamus quæ à deo do-
nata ſunt nobis. quę & loquimur nō
in doctis humanæ ſapientiæ verbis:
ſed in doctrina ſpiritus ſancti, ſpiri-
tualibus ſpiritualia cōparantes. Ani- D
malis autem homo non percipit ea
quę ſunt ſpiritus dei. ſtultitia enī ſunt
illi, & non poteſt intelligere: quia ſpi
ritualiter examinātur. Spiritualis au-
tem dijudicat omnia: & ipſe à nemi-
Eſa.40.d ne dijudicatur, Quis enim cognouit
Sapi.9.c mentē domini, qui inſtruat eū? Nos
Ro.11.d autem mentē CHRISTI tenemus.

CAPVT III.

ET ego fratres non potui vo A
bis loqui quaſi ſpiritualib⁹
ſed quaſi carnalibus. Tanq̄;
paruulis in CHRISTO,
lac vobis potū dedi, non eſcam, non-
dum enim poteratis: ſed ne nūc qui-
dem poteſtis, adhuc enim carnales e-
ſtis. Cum enim ſit inter vos zelus &
contentio & diſſenſiones, nónne car-

nales estis,& secundum hominẽ am/
B bulatis? Cum enim quis dicat, Ego
quidem sum Pauli,alius autem,Ego
Apollo: nónne carnales estis? Quis
igit' est Paulus? Quis vero Apollos?
nisi ministri per quos credidistis, &
vnicuique sicut dominus dedit. Ego
plãtaui, Apollos rigauit:sed deus in/
crementum dedit. Itaq; neq; qui plã
tat est aliquid, neq; qui rigat: sed qui
incrementum dat, deus. Qui autem
plãtat & qui rigat, vnum sunt. Vnu/
quisq; autem propriam mercedẽ ac/ Psal.61.d
cipiet secundum suum laborem. Dei Gala.6.b
enim sumus cooperarij. Dei agricul/
tura: dei ædificatio estis. Secundum
gratiam dei quæ data est mihi, vt sa/
piens architectus fundamentum po/
C sui:alius autem superædificat. Vnu/
quisque autem videat quomodo su/
perædificet. Fundamentum enim a/
liud nemo potest ponere, præter id
quod positum est:quod est CHRI/
STVS IESVS. Si quis autem su/
peredificat super fundamentum hoc,

aurum,argentum,lapides precioſos, ligna,fœnum,ſtipulam: vniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit. Dies enim declarabit:quia in igne reuelatur.& vniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit quod ſuperædificauit: mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit:detrimentū patietur. Ipſe autem ſaluus erit:ſic tamen quaſi per ignem.Neſcitis q̄ templum D dei eſtis:& ſpiritus dei habitat in vobis?Si quis templum dei violauerit: diſperdet illum deus. Templū enim dei ſanctū eſt : quod eſtis vos. Nemo ſe ſeducat. Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo: ſtultus fiat vt ſit ſapiens. Sapientia enim huius mūdi:ſtultitia eſt apud deum. Scriptum eſt enim, Qui comprehendit.ſapientes in aſtutia eorū. Et iterum, Dominus nouit cogitationes ſapiētium,q̄ vanæ ſunt.Nemo itaque glorietur in hominibus.Omnia enim veſtra ſunt: ſiue Paulus , ſiue Apollos , ſiue Cephas,ſiue mūdus,ſiue vita,ſiue mors, ſiue

Infra.6.d
2.cor.5.c
Iob.5.c
Pſal.93.b

siue præsentia, siue futura. Omnia ve
stra sunt: vos autem CHRISTI,
CHRISTVS autem dei.

CAPVT IIII.

A SIc nos æstimet homo, vt 2.cor.6.a
ministros CHRISTI, &
dispẽsatores mysteriorum
dei. Quod autem supereſt,
quæritur inter dispensatores: vt fide
lis quis inueniatur. Mihi autẽ pro mi
nimo est, vt à vobis iudicer, aut ab
humano die. sed neq; meipsum iudi
co. Nihil enim mihi conscius sum: sed
non in hoc iustificatus sum. Qui autẽ
iudicat me: dominus est. Itaq; nolite
ante tempus iudicare quoadusq; ve
niat dominus, qui & illuminabit ab
scondita tenebrarum: & manifestabit
consilia cordiũ: & tunc laus erit vni
B cuiq; à deo. Hæc autem fratres trãsfi
guraui in meipsum & in Apollo pro
pter vos: vt in vobis discatis, non su
pra quàm scriptũ est, sentire. ne vnus
aduersus alter infletur pro alio. Quis
enim te discernit? Quid autẽ habes,

quod non accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris quasi nō acceperis? Iam saturati estis, iam diuites facti estis: sine nobis regnastis, & vtinā regnetis: vt & nos vobiscū regnemus. Puto enim quòd deus nos apostolos nouissimos ostendit: tanquam morti destinatos. quia spectaculum facti sumus mūdo, & angelis & hominibus. nos stulti propter CHRISTVM: vos autē prudentes in CHRISTO. nos infirmi: vos autē fortes. vos nobiles: nos autem ignobiles. Vsq; in hāc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris. maledicimur: & benedicimus. persecutionē patimur: & sustinemus. blasphemamur: & obsecramus, tanquam purgamēta mundi facti sumus omnium peripsema vsque adhuc. Non vt confundam vos, hæc scribo, sed vt filios meos charissimos moneo. Nam & si decem millia pædagogorum habeatis in CHRI-

Act. 10.g
1.thes. 2.b
2.thes. 3.b

STO: sed nō multos patres. Nam in CHRISTO IESV, per euangeliū ego vos genui. Rogo ergo vos, imitatores mei estote. Ideo misi ad vos Timótheum, qui est filius meus charissim⁹ & fidelis in domino: qui vos cōmonefaciet vias meas quæ sunt in CHRISTO IESV, sicut vbiq; in omni ecclesia doceo. Tanquam non venturus sim ad vos, inflati sunt quidam. Veniam autē ad vos cito, si dominus voluerit: & cognoscam nō sermonem eorū qui inflati sunt, sed virtutē. Non enim in sermone est regnū dei: sed in virtute. Quid vultis? in virga veniam ad vos: an in charitate, & spiritu mansuetudinis?

CAPVT V.

OMnino auditur inter vos fornicatio: & talis fornicatio, qualis nec inter gētes nominatur, vt vxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrū qui hoc

Coloſ. 2. a opus fecit. Ego quidem abſens cor- B
pore, præſens autem ſpiritu, iam iudi
caui vt præſens, eũ qui ſic hoc opera-
tus eſt, in nomine domini noſtri IE-
SV CHRISTI, congregatis vobis
& meo ſpiritu, cũ virtute domini no-
Gala. 5. b ſtri IESV tradi ſatanę in interitũ car
nis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die domi-
ni IESV. Non eſt bona gloriatio ve-
ſtra. Neſcitis ꝙ modicum fermẽtum,
totam maſſam corrũpit? Expurgate C
vetus fermentum, vt ſitis noua con-
ſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim pa-
ſcha noſtrũ pro nobis immolatus eſt
CHRISTVS. Itaq; epulemur non
in fermento veteri, neq; in fermento
malitię & nequitię, ſed in azymis ſyn
ceritatis & veritatis. Scripſi vobis per
epiſtolam, Ne commiſceamini forni
carijs. & non omnino fornicarijs hu-
ius mundi, aut auaris, aut rapacibus,
aut idôlis ſeruientibus: alioquin de-
bueratis de hoc mundo exiſſe. Nunc D
autem ſcripſi vobis, non cõmiſceri. ſi
is qui frater nominatur, eſt fornica-

tor,aut auarus,aut idôlis seruiẽs,aut maledicus,aut ebriosus,aut rapax:cũ eiusmodi nec cibũ sumere. Quid enĩ mihi de ijs qui foris sunt iudicare? Nónne de ijs qui intus sunt vos iudicatis? nam eos qui foris sunt:deus iudicabit. Auferte malũ ex vobisipsis.

CAPVT VI.

A Audet aliquis vestrum habens negotium aduersus alterum,iudicari apud iniquos,& non apud sãctos? An nescitis q̃ sancti mundum iudicabunt? Et si per vos iudicatur mũdus: indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis q̃ angelos iudicabimus? quanto magis secularia? Secularia igitur iudicia si habueritis:cõtemptibiles qui sunt in ecclesia,illos cõstituite
B ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic nõ est inter vos sapiẽs quisquã:qui possit iudicare inter fratrem suum & fratrem? Sed frater cum fratre iudicio contendit:& hoc apud infideles. Iam quidem omnino deli-

ctum est in vobis, quòd iudicia habe-
tis inter vos. Quare non magis iniu-
riam accipitis? quare non magis frau
dem patimini? Sed vos iniuriã facitis
& fraudatis: & hoc fratribus. An nesci
tis q̃ iniqui regnum dei non posside-
bunt? Nolite errare. Neq; fornicarij,
neq; idôlis seruientes, neq; adulteri,
neq; molles, neq; masculorum con- A
cubitores, neq; fures, neq; auari, neq;
ebriosi, neq; maledici, neque rapaces
regnum dei possidebunt. Et hæc qui- C
dam fuistis: sed abluti estis, sed sancti-
ficati estis, sed iustificati estis in nomi
ne domini IESV CHRISTI & in
Infra.10.e Spiritu dei nostri. Omnia mihi licent:
Eccli.37.d sed nõ omnia expediũt. Omnia mihi
licent; sed ego sub nullius redigar po-
testatem. Escæ ventri, & venter escis:
deus autẽ, & hunc & has destruet. cor- B
pus autem non fornicationi, sed do-
mino: & dominus corpori. deus vero
& dominum suscitauit: & nos suscita
bit per virtutem suam. Nescitis q̃ cor D
pora vestra membra sunt CHRISTI?

Tollens ergo membra CHRISTI: faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quòd qui adhæret meretrici, vnũ corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carnem vnam. Qui autẽ adhęret domino: vnus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne enim peccatum quodcũq; fecerit homo: extra corpus est. qui autẽ fornicatur: in corpus suum peccat. An nescitis q̃ corpora vestra, templum est spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis à deo; & non estis vestri? Empti enim estis pretio. Glorificate deũ in corpore vestro: & in spiritu vestro quæ sunt dei.

Gen. 2.b
Mat. 19.a
Mar. 10.a
Ephe. 5.g
Supra. 3. d
2. cor. 6. c
Infra. 7. d
1. Pet. 1. d

CAPVT VII.

A DE quibus autem scripsistis mihi, Bonum est homini mulierẽ non tangere. propter fornicationes autem, vnu squisq; suam vxorem habeat, & vnaquæq; suum virum habeat. Vxori vir debitum reddat: similiter autẽ & vxor viro. Vxor, sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autẽ

1. Pet. 3. b

& vir, sui corporis potestatem nõ habet: sed vxor. Nolite fraudare inuicẽ: nisi forte ex cõsensu ad tempus, vt vacetis ieiunio & orationi. & iterum in vnum conueniatis: ne tentet vos satanas propter incõtinentiam vestrã. Hoc autem dico secundum indulgentiam: non secũdum imperium. Volo enim omnes homines esse sicut meipsum. sed vnusquisq; proprium donum habet ex deo: alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem nõ nuptis & viduis: bonum est illis, si sic permanserint sicut & ego. Quòd si non se cõtinent: nubant. melius est enim nubere, quàm vri. Iis autem qui matrimonio iuncti sunt, præcipio, nõ ego, sed dominus, Vxorem à viro non discedere: q; si discesserit, manere innuptã: aut viro suo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat. Nam cæteris, ego dico, nõ dominus, Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc cõsentit habitare cum illo: nõ dimittat illam. Et si qua mulier habet virum infide/

B

C

Mat.5.c
&.19.b
Mar.10.b
Luc.16.d

lem,& hic cõsentit habitare cum illa: non dimittat virum. sanctificatus est enim vir infidelis per vxorem.& sanctificata est vxor infidelis per virum. alioquin filij vestri immundi essent: nunc autem sancti sunt. Quòd si infidelis discedit, discedat.non enim seruituti subiectus est frater,aut soror in huiusmodi.in pace autẽ vocauit nos deus. Quid enim scis mulier, si virũ saluum facies?aut quid scis vir,si mulierem saluã facies?nisi vnicuiq; sicut diuisit dominus. Vnũquéq; sicut vocauit deus, ita ambulet, & sic in omnibus ecclesijs doceo. Circuncisus aliquis vocatus est?non adducat pręputiũ. In præputio aliquis vocatus est? D non circuncidatur. Circuncisio nihil est, & præputium nihil est:sed obseruatio mãdatorum dei. Vnusquisq; in qua vocatione vocatus est:in ea permaneat.Seruus vocatus es?nó sit tibi curæ.sed & si potes fieri liber: magis vtere. Qui enim in domino vocatus est seruus:libertus est domini. Simi- Ephe.4.a

liter qui liber vocatus est, seruus est
Supra. 6. d CHRISTI. Pretio empti estis: no-
1. Pet. 1. d lite fieri serui hominum. Vnusquisq; E
ergo i quo vocatus est, fratres: in hoc
maneat apud deũ. De virginibus au-
tem præceptum domini non habeo:
consilium autem do, tanquam mise-
ricordiã consecutus à domino, vt sim
fidelis. Existimo enim hoc bonũ esse
propter præsentem necessitatẽ: quo-
niam bonum est homini sic esse. Alli-
gatus es vxori? noli quærere solutio-
nem. Solutus es ab vxore? noli quæ-
rere vxorem. Si autem acceperis vxo
rem: nõ peccasti. Et si nupserit virgo:
non peccauit. tribulationẽ tamen car
nis habebunt huiusmodi. Ego autem
vobis parco. Hoc itaq; dico fratres. tẽ G
pus breue est. reliquum est: vt qui ha-
bent vxores, tanquam non habentes
sint. & qui flent: tanquam nõ flentes.
& qui gaudent: tanquam non gauden
tes. & qui emunt: tanquam non possi
dentes. & qui vtuntur hoc mũdo: tan
quã non vtantur: præterit enim figu- F

ra huius mundi. Volo autem vos sine
solicitudine esse. Qui sine vxore est:
solicitus est quę domini sunt, quomo
do placeat deo. Qui autē cum vxore
est: solicitus est quæ sunt mundi, quo
modo placeat vxori. & diuisus est. Et
mulier innupta & virgo, cogitat quę
domini sunt: vt sit sancta & corpore
A & spiritu, Quæ autem nupta est, cogi
tat quæ sunt mundi: quomodo pla-
ceat viro. Porrò hoc ad vtilitatē ve-
stram dico: non vt laqueū vobis inji-
ciam, sed vt id quod honestum est, se-
quamini: & quod facultatem prębeat
sine impedimēto domino seruiendi.
G Si quis autem turpem se videri existi
d mat super virgine sua, ęp sit superadul
ta, & ita oportet fieri. quod vult faci-
at. non peccat, si nubat. Nā qui statuit
in corde suo firmus, non habens ne-
cessitatem, potestatem autem habens
suæ volūtatis, & hoc iudicauit in cor
de suo, seruare virginē suam: bene fa-
cit. Igitur & qui matrimonio iungit
virginem suam: bene facit, & qui non

Rom.7.a iũgit melius facit. Mulier alligata est legi quanto tẽpore vir eius viuit. ꝙ si dormierit vir eius: libera ẽ vt cui vult nubat: tantũ in domino. Beatior autẽ est, si sic permanserit secundum meũ consilium. Puto autem quòd & ego spiritum dei habeam.

CAPVT VIII.

DE ijs autem quæ idôlis im A
molantur, scimus ꝙ omnes scientiã habemus. Sciẽtia inflat: charitas vero ędificat. Si quis autẽ se existimat scire aliquid: nondum quicquam nouit quẽadmodum oporteat scire. Si quis autem diligit deum: hic cognitus est ab eo. De esu igitur eorũ quæ idôlis im- B
molantur, scimus quòd nihil est idôlum in mundo, & ꝙ nullus est deus alius nisi vnus. Nam & si sunt qui dicantur dij, siue in cœlo, siue in terra (siquidem sunt dij multi, & domini multi) nobis tamẽ vnus deus pater, ex quo omnia & nos in illũ, & vnus dominus IESVS CHRISTVS per

quæ omnia, & nos per ipsum: sed non
in omnibus est scientia. Quidam au-
tem cum conscientia idôli vsq; nunc
quasi idolothytum manducant: & cõ
scientia ipsorum cum sit infirma, pol
luitur. Esca autem nos non cõmendat
C deo. Neq; enim si manducauerimus,
abundabimus: neq; non si manduca-
uerimus, deficiemus. Videte autẽ ne
forte hæc licentia vestra, offendiculũ
fiat infirmis. Si enim quis viderit te
qui habes scientiam, in idolio recum-
bentem: nónne conscientia eius qui
infirmus est, ædificabitur ad mandu-
D candum idolothyta? Et peribit infir-
mus in tua conscientia frater, propter
quem CHRISTVS mortuus est?
Sic autem peccãtes in fratres: & per-
cutientes conscientiam eorum infir-
mam: in CHRISTVM peccatis.
Quapropter si esca scandalizat fra-
trem meum: non mãducabo carnem
in æternum, ne fratrem meum scan-
dalizem.

Rom. 14. c

Rom. 14. d

CAPVT IX.

NOn sum liber? Non sum apostolus? Nónne CHRISTVM IESVM dominum nostrũ vidi? Nónne opus meum vos estis in domino? Et si alijs non sum apostolus: sed tamen vobis sum. nam signaculum apostolatus mei vos estis in domino. Mea defensio apud eos qui me interrogãt, hæc est, Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Nunquid non habemus potestatem sororem mulierem circũducendi. sicut & cæteri apostoli & fratres domini, & Cephas? Aut ego solus & Barnabas, non habemus potestatẽ hoc operandi? Quis militat suis stipendijs vnq̃? Quis plantat vineã: & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem; & de lacte gregis non mãducat? Nunquid secundum hominẽ hæc dico? An & lex hæc non dicit? Scriptũ est enim in lege Moysi, Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus cura est

Deu.25.a
1.Tim.5.c

deo? An propter nos vtiq; hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt. quoniã debet in spe qui arat, arare: & qui
B triturat, spẽ suã participare in spe. Si Rom.15.f
nos vobis spiritualia seminauimus: magnũ est si nos carnalia vestra metamus? Si alij potestatis vestræ participes sunt: quare non potius nos? Sed non vsi sumus hac potestate: sed omC nia sustinemus, ne quod offendiculũ demus euangelio CHRISTI. Nescitis q; qui in sacrario operãtur: quæ de sacrario sunt edunt? & qui altari deseruiunt: cum altari participãt? Ita & dominus ordinauit iis qui euangeliũ annuntiant: de euangelio viuere. Ego autem nullo horum vsus sum. Non autem scripsi hæc, vt ita fiat in me. Bonum est enim mihi magis mori: q; vt gloriam meam quis euacuet. Nam & si euangelizauero: non est mihi gloC ria. necessitas enim mihi incumbit. vę enim mihi est: si non euãgelizauero. Si enim volens hoc ago: mercedẽ habeo. si autẽ inuitus: dispensatio mihi Deu.18.a

credita est. Quę est ergo merces mea? Vt euangelium prædicans: sine sumptu ponam euangelium CHRISTI, vt non abutar potestate mea in euangelio. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci: vt plures lucrifacerē. Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus: vt Iudæos lucrarer. iis qui sub lege sunt: quasi sub lege essem, vt eos qui sub lege erant, lucrifacerē. iis qui sine lege erant, tanq; sine lege essem (cum sine lege dei nō essem: sed in lege essem CHRISTI) vt lucrifacerē eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis quasi infirmus: vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum: vt omnino aliquos facerem saluos. Hoc autē facio propter euāgelium: vt particeps eius efficiar. Nescitis q̄ ij qui in stadio currunt, omnes quidē currunt: sed vnus accipit brauium? Sic currite: vt cōprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit: ab omnibus se abstinet. & illi quidem vt corruptibilē coronam accipiant:

accipiant:nos autem incorruptibilẽ.
Ego igitur sic curro,nõ quasi in incer
tum:sic pugno,non quasi aerem ver/
berãs:sed castigo corpus meũ & in ser
uitutẽ redigo, ne quo modo cũ alijs
prædicauerim, ipse reprobus efficiar.

CAPVT X.

A NOlo autẽ vos ignorare fra
tres, qꝑ patres nostri om/ Nume.9.d
nes sub nube fuerunt, & Exo.13.d
omnes mare trãsierunt. & Exo.14.e
omnes in Moysen baptizati sunt in Exo.16.d
nube & in mari. & omnes eandẽ escã
spiritualẽ manducauerunt, & omnes
eundem potum spiritualem biberũt:
bibebant enim de spirituali, sequente
eos petra.petra autem erat CHRI/ Exo.17.b
STVS. Sed non in pluribus eorum, Nũe.20.b
beneplacitum est deo. nam prostrati
sunt in deserto. Hæc autem figura no Nũe.26.g
stri fuerunt,vt non simus concupiscẽ
B tes malorũ,sicut & illi concupierunt.
neqꝫ idololatræ efficiamini, sicut qdã Exo.32.b
ex ipsis:quẽadmodum scriptum est,
Sedit populus manducare & bibere,

& surrexerunt ludere. neque fornice/
Nũe.25.b mur: sicut quidam ex ipsis fornicati
Nũe.21.b sunt, & ceciderunt vna die vigintitria
millia. neq; tẽtemus CHRISTVM:
Nũe.14.f sicut quidam eorum tentauerũt, & à
iudith.8.c serpẽtibus perierunt. neq; murmu/ C
raueritis sicut quidã eorum murmu/
rauerunt, & perierunt ab exterminа/ A
tore. Hæc autẽ omnia, in figura con/
tingebant illis: scripta sunt autem ad
correptionem nostram, in quos, fines
seculorũ deuenerunt. Itaq; qui se exi
stimat stare: videat ne cadat. Tẽtatio
vos nõ apprehendit, nisi humana. fi/
delis autem deus est, qui nõ patietur
vos tẽtari supra id quod potestis: sed
faciet etiam cum tentatione euẽtum,
vt possitis sustinere. Propter qđ cha/
rissimi mihi, fugite ab idolorũ cultu/
ra. Vt prudentibus loquor: vos ipsi iu
dicate quod dico. Calix benedictio/ D
nis cui benedicimus: nónne cõmuni/
catio sanguinis CHRISTI est? Pa/
nis quẽ frangimus, nónne cõmunica/
tio corporis CHRISTI est? Quoniã

vnus panis, vnū corpus multi sum?. omnes enim de vno pane participamus. Videte Israel secūdum carnem. Nónne qui edunt hostias: participes
E sunt altaris? Quid ergo dico? q̄ idolū sit aliquid? aut q̄ idolis immolatū sit aliquid? Sed quod quæ immolant gē tes: dæmoniis immolant, & nō deo. Nolo autē vos socios fieri dęmoniorum. Non potestis calicem domini bibere, & calicem dæmoniorū, non potestis mēsæ domini participes esse, & mensę dæmoniorū. An prouocamus dñm? Nunquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed nō omnia expediūt. omnia mihi licent, sed nō om
F nia ædificāt. Nemo quod suū est quęrat: sed quod alterius. Omne quod in macello vēnit: māducate, nihil interrogantes propter cōscientiā. Domini est terra & plenitudo eius. Si quis vocat vos infideliū, & vultis ire: omne quod vobis apponitur māducate, nihil interrogātes propter cōscientiā. Si quis autē dixerit, Hoc immolatū est

Supra. 6. c
Eccli. 37. d
Psal. 23. a

idôlis: nolite manducare propter illũ
qui iudicauit, & propter conſcientiã. G
Domini enim eſt terra, & plenitudo
eius. conſcientiã autem dico non tuã,
ſed alterius. Vt quid enĩ libertas mea
iudicatur ab alia cõſcientia? Si ego cũ
gratia participo: quid blaſphemor ꝓ
Coloſ. 3. c quo ego gratias ago? Siue ergo man-
ducatis, ſiue bibitis, vel aliud quid fa-
citis: omnia in gloriam dei facite. Si-
ne offenſione eſtote Iudæis & gen-
tibus, & eccleſiæ dei: ſicut & ego per
omnia omnibus placeo, nõ quærens
quod mihi vtile eſt, ſed quod multis:
vt ſalui fiant.

CAPVT XI.

IMitatores mei eſtote: ſicut A
& ego CHRISTI. Lau-
do autẽ vos fratres: quòd
omnia mea meminiſtis: &
ſicut tradidi vobis, præcẽpta mea te-
Ephe. 5. c netis. Volo autem vos ſcire ꝙ omnis
viri caput, CHRISTVS eſt. caput
autẽ mulieris, vir. caput vero CHRI
STI, deus. omnis vir orans aut pro-

phetans velato capite: deturpat caput
suum. Omnis autem mulier orãs aut
D prophetans nõ velato capite: deturpat caput suũ. vnum enim est & idẽ,
ac si decaluetur. Nam si non velatur
B mulier, etiam tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi aut decaluari:
veletur. Vir quidem non debet velare
caput, quoniam imago & gloria dei
est: mulier autem, gloria viri est. Non Gen. 2. d
enim vir ex muliere est: sed mulier ex
viro. Etenim non est creatus vir propter mulierem: sed mulier propter virum. ideo debet mulier potestatẽ habere supra caput suum, propter ange-
E los. Verũtamen neq; vir sine muliere:
C neq; mulier sine viro in domino. Nã sicut mulier de viro: ita & vir per mulierem: omnia autem ex deo. Vosipsi
iudicate: decet mulierem nõ velatam orare deum? An non ipsa natura docet vos: quòd vir quidẽ si comam nu M. 18. c
triat, ignominia est illi: mulier vero si M. 14. c
comam nutriat, gloria est illi? quoniã g 11. 14
capilli pro velamine ei dati sunt. Si

quis autem videtur cõtentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neq; ecclesiæ dei. Hoc autẽ præcipiens non laudo, quòd non in melius sed in deterius conuenitis. Primum quidem conuenientibus vobis in ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo. Nam oportet & hæreses in vobis esse: vt & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Cõueniẽtibus ergo vobis in vnum: iam non est dominicam cœnam manducare. Vnusquisq; enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad mãducandum & bibendum? Aut ecclesiam dei contemnitis: & confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi à domino quod & tradidi vobis, quoniam dominus IESVS in qua nocte tradebatur, accepit panem: & gratias agens fregit, & dixit, Accipite, manducate: hoc est cor-

Mat. 26. c
Mar. 14. c
Luc. 22. g

pus meum quod pro vobis frãgitur.
hoc facite in mei cõmemorationem.
Similiter & calicem, postq; cœnauit,
A dicens, Hic calix nouum testamentũ
F est in meo sanguine: Hoc facite, quo-
tiescunq; bibetis, in mei cõmemora-
tionẽ. Quotiescũq; enim manducabi
tis panem hunc, & calicẽ bibetis mor
tem domini annuntiabitis, donec ve
niat. Itaq; quicũq; manducauerit pa- Ioan.6.f
nem & biberit calicem domini indi-
gne: reus erit corporis & sanguinis
domini. Probet autẽ seipsum homo:
& sic de pane illo edat, & de calice bi-
G bat. Qui enim manducat & bibit indi
gne: iudicium sibi manducat & bibit,
non dñudicans corpus domini. Ideo
inter vos multi infirmi & imbecilles:
& dormiũt multi. Quòd si nosmetip
B sos dñudicaremus: nõ vtiq; iudicare-
mur. Dum iudicamur autẽ à dño cor
ripimur, vt non cũ mundo dãnemur.
Itaq; fratres mei, cum conuenitis ad
manducãdum: inuicem expectate. Si
quis esurit, domi manducet: vt nõ in

iudicium conueniatis. Cętera autem: cum venero, disponam.

CAPVT XII.

DE spiritualibus autem no- A
lo vos ignorare fratres. Sci
tis quòd gentes fuistis, ad
simulacra muta prout du
Mar.9.f cebamini euntes. Ideo notum vobis
facio, q̄ nemo in spiritu dei loquens,
dicit anáthema IESVM. Et nemo po
test dicere, dominum IESVM: nisi
in spiritu sancto. Diuisiones vero do-
norum sunt: idem autem spiritus. Et
diuisiones ministrationū sunt: idem
autē dominus. Et diuisiones opera-
tionum sunt: idē vero deus, qui ope-
ratur omnia in omnibus. Vnicuique
autem datur manifestatio spiritus, ad
vtilitatem. Alij quidem, per spiritum
datur sermo sapientiæ. alij autem, ser B
mo scientiæ, secundum eundem spi-
ritum. alij fides, in eodem spiritu. alij
dona sanationum, in eodem spiritu.
alij, operatio virtutū. alij, prophetia.
alij, discretio spirituū. alij, genera lin-

guarum.alij, interpretatio ſermonũ.
Hæc autẽ omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus, diuidẽs ſingulis prout Rom.12.a
vult. Sicut enim corpus vnum eſt,& Ephe.4.b
membra habet multa, omnia autem mẽbra corporis cum ſint multa, vnũ tamen corpus ſunt: ita & CHRISTVS. Etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnũ corpus baptizati ſumus, ſiue Iudęi, ſiue gẽtiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: & omnes in vnum ſpiritũ potati ſumus. Nã & corpus non eſt vnũ membrum, ſed multa. Si dixerit pes. Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore? Et ſi dixerit auris, Quoniã non ſum oculus, nõ ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore? Si totũ corpus oculus: vbi auditus? Si totum auditus: vbi odoratus? Nunc autem poſuit deus mẽbra vnũquodq; eorũ in corpore ſicut voluit. Quòd ſi eſſent omnia vnum mẽbrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem mẽbra: vnum autẽ corpus. Non poteſt autẽ

dicere oculus manui, Opera tua non
indigeo. aut iterũ caput pedibus, Nõ
estis mihi necessarii. sed multo magis
quę videntur membra corporis infir
miora esse: necessaria sunt: & quæ pu
tamus ignobiliora membra esse cor/
poris: his honorem abundantioré cir
cundamus: & quæ inhonesta sunt no
stra, abundantiorem honestatem ha/
bent. Honesta autem nostra: nullius D
egent. sed deus contéperauit corpus,
ei cui deerat abundantiorem tribuen
do honoré: vt non sit schisma in cor/
pore, sed in idipsum pro inuicé solici
ta sint membra. Et siue patitur vnum
membrum: cõpatiuntur omnia mé/
bra. siue glorificatur vnum mẽbrum:
congaudent omnia mẽbra. Vos autẽ
estis corpus CHRISTI, & membra
Ephe.4.c ex parte. Et quosdam quidem posuit
deus in ecclesia: primum apostolos,
secundo prophetas, tertio doctores,
deinde virtutes, exinde dona sanatio/
num, opitulationes, gubernationes,
genera linguarum. Nunquid omnes

apostoli? nunquid omnes prophetæ? nunquid omnes doctores? nunquid omnes virtutes? nunquid omnes dona habent sanationum? nũquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur? Æmulamini autẽ charismata potiora. Et adhuc his excellentiorẽ viam vobis demonstro.

CAPVT XIII.

A SI linguis hominũ loquar & angelorum, charitatẽ autem non habeam, factus sum æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiã, & nouerim mysteria omnia, & omnẽ scientiam, & si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem au
B tem non habuero: nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum vt ardeam, charitatem autem nõ habuero: nihil mihi prodest.
A Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non agit inhoneste,

non quęrit quæ ſua ſunt, nõ irritatur,
non cogitat malum: nõ gaudet ſuper
iniquitate, congaudet autem veritati:
omnia ſuffert, omnia credit, omnia C
ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nun-
quam excidit: ſiue prophetiæ euacua
buntur, ſiue linguę ceſſabũt, ſiue ſcié-
tia deſtruetur. Ex parte enim cogno-
ſcimus, & ex parte prophetamus. Cũ
autem venerit quod perfectũ eſt: eua
cuabitur quod ex parte eſt. Cũ eſſem D
paruulus, loquebar vt paruulus, ſa-
piebam vt paruulus, cogitabã vt par
uulus. Quando autẽ factus ſum vir:
euacuaui quæ erãt paruuli. Videmus
nunc per ſpeculum in ænigmate: tũc
autem, facie ad faciem. Nunc cogno-
ſco ex parte: tunc autem cognoſcam,
ſicut & cognitus ſum. Nunc autẽ ma
nent, fides, ſpes, charitas, tria hæc. ma
ior autem horum: eſt charitas.

CAPVT XIIII.

Sectamini charitatẽ, ęmula A
mini ſpiritualia: magis au-
tem vt ꝓphetetis. Qui enĩ

loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed deo: nemo enim audit, spiritu autem loquitur mysteria. nā qui prophetat: hominibus loquitur ædificationem, & exhortationem, & cōsolationem. Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat. qui autē prophetat: ecclesiam ædificat. Volo autē omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat, q̄; qui loquitur linguis: nisi interpretetur vt ecclesia ædificationem accipiat. Nunc autē fratres, si venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in reuelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina? Quin & quæ sine anima sunt, vocem dantia, siue tibia, siue cithara: nisi distinctionem sonis dederint, quomodo scietur, id qd tibia canitur, aut quod citharizatur? Etenim si incertam vocem det tuba: quis parabit se ad bellum? Ita & vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id

quod dicitur? Eritis enim in aera lo-
quentes. Tã multa vtputa genera lin
guarũ sunt in mundo: & nihil sine vo
ce est. Si ergo nesciero virtutẽ vocis: C
ero ei qui loquitur barbarus: & qui lo
quitur, mihi barbarus. Sic & vos, quo
niam æmulatores estis spirituum: ad
ædificationẽ ecclesiæ quęrite vt abun
detis. Et ideò qui loquit̃ lingua: oret
vt interpretetur. Nam si orẽ lingua:
spiritus meus orat, mens autem mea
sine fructu est. Quid ergo est? Orabo
spiritu: orabo & mente. Psallam spiri
tu: psallã & mente. Cęterũ si benedi-
xeris spiritu: qui supplet locũ idiotæ,
quomodo dicet AMEN super tuam
benedictionẽ? quoniam quid dicas,
nescit, nam tu quidem bene gratias D
agis: sed alter non ædificatur. Gratias
ago deo meo, q̃ omnibus vobis ma-
gis linguis loquor. Sed in ecclesia vo
lo quinque verba sensu meo loqui, vt
& alios instruam: q̃; decẽ millia ver-
borum in lingua. Fratres, nolite pue-
ri effici sensibus, sed malitia paruuli

estote, sensibus autem perfecti estote.
In lege enim scriptum est, In alijs linguis Esa. 28.c
& labijs aliijs loquar populo huic: &
nec sic exaudient me, dicit dominus.
Itaq; linguæ in signum sunt nõ fide-
libus, sed infidelibus: prophetia autẽ
non infidelibus, sed fidelibus. Si ergo
conueniat vniuersa ecclesia in vnum,
& omnes linguis loquantur, intrent
autem idiotæ aut infideles: nónne di
E cent q̃ insanitis? Si autẽ omnes pro-
phetent, intret autẽ quis infidelis vel
idiota: coarguitur ab omnibus, diju-
dicatur ab omnibus. & sic occulta cor
dis eius manifesta fiunt. & ita cadens
in faciem adorabit deum, pronũtians
quòd verè deus in vobis sit. Quid er
go est fratres? Cum cõuenitis: vnus-
quisq; vestrum psalmũ habet, doctri-
nam habet, apocalypsin habet, linguã
habet, interpretationem habet: om-
nia ad ædificationem fiant. Siue lin-
gua quis loquitur: fiat per binos, aut
ad summum ternos, idque vicissim:
& vnus interpretetur. Si autem non

fuerit interpres: taceat in ecclesia, sibi
autē loquatur & deo. Prophetæ autē F
duo aut tres dicant, & cæteri dijudi-
cent. Quòd si alij reuelatum fuerit se
denti: prior taceat. Potestis enim om
nes singulatim prophetare: vt omnes
discant, & omnes consolationē acci-
piant: & spiritus prophetarū, prophe
tis subiecti sunt. Non enim est dissen-
sionis deus, sed pacis: sicut in omnib⁹
1. Tim. 2. d ecclesijs sanctorum. Mulieres vestræ
in ecclesijs taceant, non enim permit
titur eis loqui, sed subditas esse: sicut
Gen. 3. c & lex dicit. Si quid autē volunt disce
re: domi viros suos interrogent. Tur
pe est enim mulieri, loqui in ecclesia.
An à vobis verbum dei processit? aut G
in vos solos peruenit? Si quis vide-
tur propheta esse, aut spiritualis: co-
gnoscat quæ scribo vobis, q̄ domini
sunt mādata. Si quis autem ignorat:
ignoret. Itaq; fratres æmulamini pro
phetare: & loqui linguis, nolite pro-
hibere. Omnia autē, honestè & secun-
dum ordinem fiant.

Caput

CAPVT XV.

A NOtum autē vobis facio fra tres euāgelium, quod præ dicaui vobis, quod & accę pistis, in quo & statis, per quod & saluamini, qua ratione præ/ dicauerim vobis si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in pri mis quod & accępi: ꝙ CHRISTVS mortuus est pro peccatis nostris se/ cundū scripturas. & ꝙ sepultus est, & ꝙ resurrexit tertia die, secundum scri pturas: & ꝙ visus est Cephæ: & post B hoc vndecim. Deinde visus est plusq̄ quingētis fratribus simul: ex quibus multi manent vsq; adhuc, quidā autē dormierūt. Deinde visus est Iacôbo/ deinde apostolis omnib⁹. Nouissime autē omniū, tanq̄; abortiuo, visus est & mihi. Ego enim sum minimus apo stolorum: qui nō sum dignus vocari apostolus, quoniā persecutus sum ec clesiam dei. Gratia autē dei sum id qđ sum: & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundātius illis omnibus la/

Gala. 1. b

Esa. 53. b
Ionæ. 2. a
Osee. 6. a
Ioan. 20. c

Act. 9. a

Ephe. 3. b

boraui.nō ego autē:sed gratia dei quę mecum est. Siue enim ego,siue illi sic prædicamus,& sic credidistis. Si autē CHRISTVS prędicat' qp resurrexit C à mortuis:quomodo quidā dicūt in vobis, qp resurrectio mortuorum nō est? Si autē resurrectio mortuorū non est:neq; CHRISTVS resurrexit. Si autē CHRISTVS nō resurrexit,inanis est prędicatio nostra,inanis est & fides vestra.inuenimur autē & falsi testes dei:quoniā testimoniū diximus aduersus deū,qp suscitauerit CHRISTVM,quē non suscitauit si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt:neq; CHRISTVS resurrexit. Quòd si CHRISTVS nō resurrexit:vana est fides vestra, adhuc estis in peccatis vestris.Ergo & qui dormierunt in CHRISTO,perierunt. Si in hac vita tantū in CHRISTO sperā/tes sumus:miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autē CHRI.
Colos.1.c STVS resurrexit à mortuis,primitię
Apoc.1.b dormientiū:quoniam quidē per ho/

minem mors: & per hominẽ resurrectio mortuorũ. Sicut enim in Adam omnes moriuntur. ita & in CHRISTO omnes viuificabuntur, vnusquisq; autẽ in suo ordine. Primitiæ,
D CHRISTVS. deinde ij qui sunt CHRISTI, in aduentũ eius. Deinde finis: cum tradiderit regnũ deo & patri, cũ euacuauerit omnẽ principatũ & potestatẽ & virtutẽ. Oportet enim illũ regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedib⁹ suis. Nouissima autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius, cũ autem dicat, Omnia subiecta sunt ei: sine dubio prẽter eũ qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi omnia: tũc & ipse filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, vt sit deus omnia in omnibus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui nõ resurgũt? Vt quid & baptizãtur pro illis? Vt quid & nos periclitamur omni hora? Quotidie morior per nostrã gloriationem, quã

1.thes. 4.d

Psal. 109.a
Hebr. 1.d
& .10.c
Psal. 8.c
Hebr. 2.d

habeo in CHRISTO IESV domi
no nostro. Si secúdum hominẽ ad be/
stias pugnaui Ephesi: quid mihi pro/
dest, si mortui non resurgũt? mandu/
Esa. 22.a cemus & bibamus, cras enim morie/
Sapiẽ. 2.b mur. Nolite seduci. Corrumpũt mo/ E
Menander res bonos colloquia mala. Euigilate
iuste: & nolite peccare. ignorantiam
enim dei quidã habent. Ad erubescen
tiam vobis loquor. Sed dicit aliquis.
Quomodo resurgũt mortui? quali au
tem corpore veniẽt? Insipiens, tu qđ
seminas nõ viuificatur, nisi moriatur.
Et quod seminas: nõ corpus quod fu
turum est seminas, sed nudú granũ,
vtputa tritici, aut alicuius cæterorũ.
Deus autẽ dat illi corpus sicut vult: &
vnicuiq; seminũ propriũ corpus. Nõ
omnis caro, eadẽ caro: sed alia homi/
num, alia pecorũ, alia autẽ volucriũ,
alia piscium. Et corpora cœlestia, & cor
pora terrestria: sed alia quidem cœle/
stium gloria: alia autẽ terrestriũ. Alia F
claritas solis alia claritas lunę, & alia
claritas stellarum. Stella enim à stella

differt in claritate: sic & resurrectio mortuorū. Seminatur in corruptiõe: surgit in incorruptione. Seminatur in ignobilitate: surgit in gloria. Seminat in infirmitate: surgit in virtute. Seminatur corpus animale: surgit corpus spirituale. Est corpus animale: est & corpus spirituale, sicut scriptū est, Factus est primus homo Adã in animã viuentẽ: nouissimus Adam in spiritũ viuificantẽ. sed non prius qđ spirituale est, sed quod animale: deinde quod spirituale. Primus homo de terra, terrenus: secundus homo ipse dñs de cœlo. Qualis terrenus: tales & terreni. & qualis cœlestis: tales & cœlestes. Et sicut portauimus imaginẽ terreni: portabimus & imaginẽ cœlestis. Hoc aũt dico fratres, qꝝ caro & sanguis regnũ dei possidere nõ possunt: neq; corruptio incorruptelã possidebit. Ecce mysteriũ vobis dico. Omnes quidem nõ dormiemus: sed omnes immutabimur: in momento, in ictu oculi, in nouissima tuba: canet enim & mortui re- Gen. 2. b

surgent incorrupti: & nos immutabimur. Oportet enī corruptibile hoc, induere incorruptionē: & mortale hoc, induere īmortalitatē. Cum autē corruptibile hoc īduerit incorruptionē: & mortale hoc induerit īmortalitatē:
Osee.13.d tunc fiet sermo qui scriptus est, Absorpta est mors in victoria. Vbi est īferne
Hebr.2.d victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Stimulus aūt mortis, peccatū est:
1.Ioā.5.a virtus vero peccati, lex. Deo autē gratia, qui dedit nobis victoriā per dīm nostrū IESVM CHRISTVM. Itaq; fratres mei dilecti stabiles estote, īmobiles, abūdantes in opē dñi semp sciētes qp labor vester nō est inanis ī dño.

CAPVT XVI.

DE collecta autē in sanctos: sicut ordinaui ecclesijs Galatiæ, ita & vos facite. Per vnā sabbatorū vnusquisq; vestrū apud se seponat, recondens qđ ei bene placuerit: vt nō cum venero, tūc collectæ fiant. Cum autē præsens fuero: quos ꝓbaueritis per epistolas,

hos mittã perferre gratiam veſtrã in Hieruſalé. Quòd ſi dignum fuerit vt ego eam: mecũ ibũt. Veniam autẽ ad vos: cũ Macedoniã pertrãſiero. nam Macedoniã pertrãſibo. Apud vos autem forſitã manebo, vel etiã hyemabo: vt vos me deducatis quocúq; iero. Nolo enĩ vos modo in tranſitu vi
B dere. ſpero enim me aliquãtulũ tẽporis manere apud vos: ſi dñs permiſerit. Permanebo autem Epheſi vſq; ad diem quinquageſimũ. Oſtium enim mihi apertũ eſt magnũ & euidens, & aduerſarĩ multi. Si aũt venerit Timótheus: videte vt ſine timore ſit apud vos. opus enim dñi operatur, ſicut & ego. Ne quis ergo illũ ſpernat. deducite autẽ illũ in pace: vt veniat ad me.
C Expecto enim illũ cum fratribus. De Apollo autẽ fratre, multũ rogaui eũ vt veniret ad vos cũ fratribus. & vtiq; nõ fuit volũtas vt nũc veniret. veniet autẽ cũ ei vacuũ fuerit. Vigilate, ſtate in fide, virilite agiter & cõfortamini: omnia veſtra in charitate fiant. Obſe

cro autē vos fratres, Noſtis domum Stéphanæ, qꝫ ſunt primitię Achaię, & in miniſterium ſanctorū ordinauerūt ſeipſos: vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi, & omni cooperāti & laborāti. Gaudeo autem in præſentia Stéphanæ & Fortunati & Achaici: quoniā id quod vobis deerat, ipſi ſuppleuerūt. Refecerunt enim & meū ſpiritum & veſtrū. Cognoſcite ergo qui eiuſmodi ſunt. Salutant vos omnes eccleſię Aſię. Salutant vos in domino multū, Aquila & Priſcilla cū domeſtica ſua eccleſia. Salutant vos omnes fratres. Salutate D inuicem in oſculo ſancto. Salutatio: mea manu Pauli. Si quis nō amat dominum IESVM CHRISTVM, ſit anáthema. maran atha. Gratia domini noſtri IESV CHRISTI vobiſcum. Charitas mea cū omnibus vobis in CHRISTO IESV. AMEN.

Ad Corinthios prior miſſa fuit è Philippis per Stephanam, Fortunatum, Achaicum, & Timotheum.

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

A PAulus apostolus IESV CHRISTI per volũtatem dei & Timótheus frater: ecclesiæ dei quę est Corinthi, cũ omnibus sanctis qui sunt in vniuersa Achaia, gratia vobis & pax à deo patre nostro, & domino IESV CHRISTO.

Benedictus deus & pater domini nostri IESV CHRISTI, pater misericordiarum & deus omnis consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: vt possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per consolationem qua consolamur & ipsi à deo: quoniam sicut abũdant passiones CHRISTI in nobis: B ita & per CHRISTVM abundat & consolatio nostra. Siue autem tribu-

Ephe. 1. a
1. Pet. 1. a

lamur pro vestri consolatione & salu
te, quæ operatur in tolerantia earun
dem passionū, quas & nos patimur.
siue consolamur pro vestri consola
tione & salute, & spes nostra firma est
pro vobis: cum sciamus q̄ sicut socij
passionum estis: sic eritis & consola
tionis. Non enim volumus ignorare
vos fratres de tribulatiōe nostra quæ
facta est nobis in Asia, quoniā supra
modum grauati sumus supra virtutē,
ita vt desperaremus etiā viuere. Sed
ipsi, in nobisipsis responsum mortis
habuimus, vt nō simus fidentes in no
bis, sed in deo qui suscitat mortuos,
qui de tantis periculis nos eripuit &
eruit. in quem speramus quòd & ad
huc eripiet, adiuuantibus & vobis in
oratione pro nobis: vt ex multis per
sonis, eius quæ in nobis est donatio
nis, per multos gratiæ agātur pro no
bis. Nam & gloria nostra hæc est, testi C
monium conscientię nostræ, quòd in
simplicitate, & synceritate dei, & non
in sapientia carnali, sed in gratia dei

conuersati sumus in hoc mundo, abũ
dantius autem apud vos. Non enim
alia scribimus vobis, quàm quæ legi-
tis & cognoscitis. Spero enim ꝙ vsq;
in finem cognoscetis: sicut & cogno-
uistis nos ex parte, quòd gloria vestra
sumus, sicut & vos nostra in die do-
mini IESV. Et hac confidentia voluĩ
prius venire ad vos, vt geminam gra
tiam haberetis: & per vos transire in
Macedoniã, & iterum à Macedonia
venire ad vos, & à vobis deduci in Iu
D dęam. Cum ergo hoc voluissem, nũ-
quid leuitate vsus sum? Aut quæ co-
gito, secundum carnem cogito, vt sit
apud me Est Est, & Non Non? Fide-
lis autem deus, ꝙ sermo noster apud
vos, non fuit EST & NON, Dei enĩ
filius IESVS CHRISTVS, qui in
vobis per nos prædicatus est per me
& Syluanum & Timótheum, nõ fuit
EST & NON, sed EST in illo fuit.
Quotquot enim promissiones dei, sunt
in illo EST. & per ipsum amen, deo
ad gloriam per nos. Qui autem cõfir

mat nos vobiſcũ in CHRISTVM, & qui vnxit nos, deus: qui & ſignauit nos, & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris. Ego autem teſtem deum inuoco in animam meam, quod parcens vobis, nondum veni Corinthũ. non quòd dominemur fidei veſtræ: ſed adiutores ſumus gaudij veſtri. Nã fide ſtatis.

CAPVT II.

STatui autẽ hoc ipſum apud A me, ne iterum in triſtitia venirem ad vos. Si enim ego cõtriſto vos: & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me? Et hoc ipſum ſcripſi vobis: vt non cum venero, triſtitiã habeam de quibus oportuerat me gaudere: cõfidens in omnibus vobis quia meũ gaudiũ, omnium veſtrum eſt. Nam ex multa B tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas: non vt contriſtemini, ſed vt ſciatis charitatem quam habeo abũdantius in vos. Si quis autem contriſtauit: non me

contristauit, sed ex parte, vt non one
rem omnes vos. Sufficit illi qui e-
iusmodi est, obiurgatio hæc quæ fit
à pluribus: ita vt ecõtrario magis do
netis & consolemini, ne forte abun-
dãtiori tristitia absorbeatur qui eius-
modi est. Propter quod obsecro vos,
C vt cõfirmetis in illum charitatẽ. Ideo
enim & scripsi vobis: vt cognoscã ex-
perimentum vestrum an in omnibus
obedientes sitis. Cui autẽ aliquid do-
natis, & ego. Nam & ego cui donaui,
si quid donaui: propter vos in perso-
na CHRISTI, vt nõ circũueniamur
à satana. non enim ignoramus cogi-
tationes eius. Cum venissem autem
Troadem propter euangeliũ CHRI
STI & ostium mihi apertum esset in
domino: non habui requiem spiritui
meo: eò quòd non inuenerim Titum
fratrem meũ. sed valefaciens eis, pro-
D fectus sum in Macedoniã. Deo autem
gratia: qui semper triumphat nos in
CHRISTO IESV, & odorem no-
titiæ suæ manifestat per nos in omni

loco, quia CHRISTI bonus odor sumus deo: in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt. alijs quidē odor mortis in mortem: alijs autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis idoneus? Nō enim sumus (sicut plurimi) adulterātes verbū dei, sed sicut ex synceritate, sed sicut ex deo corā deo, in CHRISTO loquimur.

CAPVT III.

INcipimus iterum nosmet- A
ipsos cōmendare? Aut nun
quid egemus (sicut quidā)
cōmendatitijs epistolis ad
vos, aut ex vobis? Epistola nostra vos
estis, scripta in cordibus nostris, quæ
scitur & legitur ab omnibus hominibus: dum manifestatis quòd epistola
estis CHRISTI, ministrata à nobis,
inscripta nō atramēto sed spiritu dei
viui: non in tabulis lapideis, sed in ta
Heb. 4. d bulis cordis carnalibus. Fiduciā autē B
talem habemus per CHRISTVM
ad deum, nō q̄ sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis,

sed sufficiẽtia nostra ex deo est. qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti: non literæ sed spiritus. littera enim occidit: spiritus autem viuificat. Quòd si ministratio mortis literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita vt non possent intendere filii Israel in faciem Moysi, propter gloriã vultus eius, quæ euacuatur: quomodo nõ magis ministratio spiritus erit in gloria? nam si ministratio damnationis, in gloria est: multo magis abũ
C dat ministratio iustitiæ in gloria. Nã nec glorificatum est quod claruit, in hac parte, propter excellentem gloriam. Si enim quod euacuatur, in gloria est: multo magis quod manet, in gloria est. Habentes igitur talẽ spem, Exo. 34. d
multa fiducia vtimur: & non sicut Moyses ponebat velamen super faciẽ suam, vt non intẽderent filii Israel in finẽ eius quod euacuatur, sed obtusi
D sunt sensus eorum. Vsq; in hodiernũ enim diẽ, idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet nõ reue-

latum (quoniã in CHRISTO euacuatur) sed vsq; in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positũ est super cor eorum. Cum autem cõuersi fuerint ad dominum: auferetur velamen. Dominus autẽ, spiritus est. Ioan.4.c Vbi autẽ spiritus domini: ibi libertas. Nos vero omnes, reuelata facie gloriam domini speculantes: in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatẽ, tanq; à domini spiritu.

CAPVT IIII.

IDeo habẽtes hanc ministrationem: iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus, sed abdicauimus occultamenta dedecoris, non ambulantes in astutia, neq; adulterãtes verbũ dei, sed manifestatione veritatis cõmendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo. Quòd si etiam opertum est euangelium nostrũ: in ijs qui pereunt est opertum, in quibus deus huius seculi excæcauit mentes infidelium: vt

non

non fulgeat illis illuminatio euange
lij gloriæ CHRISTI, qui est imago
B dei Non enim nosmetipsos prędica/
mus, sed CHRISTVM IESVM
dominum: nos autem, seruos vestros
propter IESVM. quoniam deus est
C qui dixit de tenebris lucem splende/
scere, qui illuxit in cordibus nostris
ad illuminationem scientię claritatis
dei, in facie CHRISTI IESV. Ha/
bemus autem thesaurum istum in va
sis fictilibus: vt sublimitas virtutis sit
dei, & non ex nobis. In omnibus tri/
bulationem patimur: sed non angu/
stamur. aporiamur: sed non destitui/
mur. persecutionem patimur: sed nō
C derelinquimur. deijcimur, sed nō pe/
rimus: semper mortificationē domi/
ni IESV in corpore circūferentes, vt
& vita IESV manifestetur in corpo/
re nostro. Semper enim nos qui viui/
mus, in mortē tradimur propter IE/
SVM: vt & vita IESV manifestetur
in carne nostra mortali. Ergo mors
quidem in nobis operatur: vita autē

in vobis. Habentes autem eundē ſpi-
Pſal.115.a ritum fidei, ſicut ſcriptum eſt, Credi-
di, propter quod locutus ſum: & nos
credimus, ꝓpter quod & loquimur:
ſcientes quòd qui ſuſcitauit dominū
IESVM, & nos cum IESV ſuſcita-
bit & cōſtituet vobiſcū. Omnia enim D
propter vos: vt gratia abundans, per
multos in gratiarū actione, abūdet in
gloriam dei. Propter quod, non defi-
cimus. ſed licet is qui foris eſt noſter
homo corrumpatur: tamen is qui in-
tus eſt, renouatur de die in diem. Id
enim quod in præſenti eſt momenta-
neum & leue tribulationis noſtræ: ſu
pra modum in ſublimitate æternum
gloriæ pondus operatur nobis, non
contēplantibus nobis quæ videntur,
ſed quæ non videntur. Quæ enim vi
dentur, tēporaria ſunt. Quę autē non
videntur: æterna,

CAPVT V.

SCimus enim quòd ſi terre A
ſtris domus noſtra huius
habitationis diſſoluatur,

ædificationem ex deo habemus, do/
mum non manufactam, æternam in
cœlis. Nam in hoc ingemiſcimus: ha/
bitationem noſtram quę de cœlo eſt,
ſuperindui cupientes. ſi tamen veſti/ Apoc. 16. c
ti: & non nudi inueniamur. Nã & qui
ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſci/
mus grauati: eo quòd nolumus expo
liari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur
quod mortale eſt, à vita. Qui autẽ fe/
cit nos in hoc ipſum, deus: qui & de/
B dit nobis pignus ſpiritus. Audentes
igitur ſemper, & ſciẽtes ꝙ dũ ſumus
in hoc corpore, peregrinamur à dño
(Per fidem enim ambulamus: & nõ
per ſpeciẽ) audemus autẽ & bonam
voluntatem habemus magis peregri
nari à corpore, & præſentes eſſe ad
dñm. Et ideo cõtendimus, ſiue abſen
tes, ſiue præſentes placere illi. Om/ Ro. 14.
nes enĩ nos manifeſtari oportet ante
tribunal CHRISTI: vt referat vnuſ
quiſq; propria corporis prout geſſit
ſiue bonum ſiue malum. Scientes er/
go timorem domini hominibus ſua/

demus:deo autem manifesti sumus.
Spero autem & in cõscientijs vestris
manifestos nos esse. Non iterum cõ/
mendamus nos vobis:sed occasionẽ
damus vobis gloriandi pro nobis. vt
habeatis aduersus eos qui in facie glo
riantur, & non in corde. Siue enim C
mente excidimus, deo:siue sobrij su/
mus, vobis. Charitas enim CHRI/
STI vrget nos:æstimantes hoc, ꝙ si
vnus pro omnibus mortuus est,ergo
omnes mortui sunt. & pro omnibus
mortuus est CHRISTVS:vt qui vi
uunt, iam non sibi viuant, sed ei qui
pro ipsis mortuus est, & resurrexit.
Itaq; nos,ex hoc neminem nouimus
secundum carnem. Et si cognouimus D
secundum carnẽ CHRISTVM:sed
nunc iam non nouimus. Si quis ergo
in CHRISTO,noua creatura est. Ve
tera trãsierunt. ecce facta sunt omnia
noua. Omnia autem ex deo, qui nos
Esa.43.e reconciliauit sibi per IESVM CHRI
Apoc.21.b STVM:& dedit nobis ministeriũ re/
conciliationis. Quando quidem deus

erat in CHRISTO mundum reconcilians sibi: nõ imputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbũ reconciliationis. Pro CHRISTO ergo legatione fungimur, tãquam deo exhortante per nos. Obsecramus pro CHRISTO, reconciliamini deo. Eũ enim qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit: vt nos efficeremur iustitia dei in ipso.

CAPVT VI.

A Diuuantes autem exhortamur, Ne in vacuũ gratiam dei recipiatis. Ait enim, Tẽpore accepto exaudiui te: & in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nũc dies salutis. Nemini dantes vllam offensionem, vt nõ vituperetur ministerium nostrũ: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in B laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in ca

Esa.49.c

1.cor.4.a

stitate, in scientia, in lõganimitate, in
suauitate, in spiritu sancto, in charita-
te non ficta, in verbo veritatis, in vir
tute dei, per arma iustitiæ à dextris &
à siniſtris, per gloriam & ignominiã,
per infamiam & bonam famam: vt se
ductores & veraces: sicut qui ignoti,
& cogniti: quasi morientes, & ecce vi
uimus: vt castigati, & non mortifica-
ti: quasi tristes, semper autem gaudẽ-
tes: sicut egentes, multos autem locu
pletantes: tanquam nihil habentes, &
omnia possidẽtes. Os nostrũ patet ad
vos ô Corinthij, cor nostrum dilata-
tum est. Non angustamini in nobis:
angustamini autem in viscẽribus ve-
stris. Eandem autem remunerationẽ
tanquã filijs dico: dilatamini & vos.
Nolite iugũ ducere cum infidelibus. C
Quæ enim participatio iustitiæ cum
iniquitate? Aut quę societas luci ad te
nebras? Quæ autẽ conuentio CHRI
STO ad Belial? Aut quæ pars fideli
1.cor.3.c cum infideli? Quis autem consensus
&.6.d templo dei cũ idôlis? Vos enim estis

templū dei viui: sicut dicit deus, Inhabitabo in illis: & inābulabo inter eos. Leui. 26. b
& ero illorum deus: & ipsi erūt mihi
populus. Propter quod exite de me/ Esa. 52. c
dio eorum: & separamini dicit dominus. & immundum ne tetigeritis: &
ego recipiam vos. & ero vobis in pa/ Hier. 31. d
trem: & vos eritis mihi in filios & filias, dicit dominus omnipotens.

CAPVT VII.

HAs ergo habentes promissiones chariſſimi: mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationē in timore dei. Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumuenimus. Non ad condemnationem vestri dico. Prædixi enim quòd in cordibus nostris estis ad commoriendum & ad conuiuendum. Multa mihi fiducia est apud vos: multa mihi gloriatio de vobis. Repletus sum cōsolatione: superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nā & cum

veniſſemus in Macedoniam: nullam
requiem habuit caro noſtra, ſed om-
nem tribulationē paſſi ſumus. foris,
pugnæ: intus, timores. Sed qui conſo B
latur humiles, cōſolatus eſt nos, de⁹,
in aduentu Titi. Non ſolum autem in
aduentu eius. ſed etiam in cōſolatio-
ne, qua conſolatus eſt in vobis, refe-
rens nobis veſtrum deſiderium, ve-
ſtrum fletum, veſtram æmulationem
pro me, ita vt magis gauderem. Quo-
niam etſi contriſtaui vos in epiſtola,
non me pœnitet, etſi pœnituiſſet. Vi-
deo enim q̄ epiſtola illa (etſi ad ho-
ram) vos contriſtauit. Nunc gaudeo.
non q̄ contriſtati eſtis: ſed q̄ contri-
ſtati eſtis ad pœnitētiam. Contriſtati C
enim eſtis ſecundum deum: vt in nul
lo detrimentum patiamini ex nobis.
1.Pet.2.c Quæ enim ſecundum deum triſtitia
eſt: pœnitentiam in ſalutem ſtabilem
operatur. ſeculi autem triſtitia: mor-
tem operatur. Ecce enim hoc ipſum,
quod ſecundū deum contriſtati eſtis:
quantam in vobis operatur ſolicitu-

dinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desideriū, sed æmulationem, sed vindictam. in omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio. Igitur etsi scripsi vobis: non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui passus est, sed ad manifestandam solicitudinem nostram quam habemus pro
D vobis coram deo. Ideo consolati sumus in consolatione vestra: abundantius autem magis gauisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illū de vobis gloriatus sum: non sum confusus. sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus: ita & gloriatio nostra quæ fuit ad Titum, veritas facta est. & viscera eius abundantius in vos sunt, reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum. Gaudeo: quòd in omnibus cõfidam vobis.

CAPVT VIII.

NOtam autem facimus vo/ A
bis fratres gratiam dei quę
data eſt in ecclęſijs Mace/
doniæ: quòd in multo ex/
perimento tribulationis, abundantia
gaudij ipſorum fuit: & altiſſima pau/
pertas eorum abundauit in diuitias
ſimplicitatis eorum. quia ſecundum
virtutem (teſtimonium illis reddo)
& ſupra virtutem voluntarij fuerũt,
cum multa exhortatione obſecrãtes
nos vt gratiam & cõmunicationem
miniſterij quod fit in ſanctos, ſuſcipe/
remus, & nõ ſicut ſperauimus: ſed ſe
metipſos dederũt, primum domino,
deinde nobis per voluntatem dei: ita
vt rogaremus Titum, vt quemadmo
dum cœpit, ita & perficiat in vos etiã
gratiam iſtam. Sed ſicut in omnibus B
abundatis fide & ſermone, & ſcientia,
& omni ſolicitudine, & charitate ve/
ſtra in nos, vt & in hac gratia abun/
detis. Non quaſi imperans dico: ſed
per aliorum ſolicitudinem, etiam ve

ſtrę charitatis ingenuum cõprobans.
Scitis enim gratiam domini noſtri
IESV CHRISTI, quòd propter
vos egenus factus eſt, cum eſſet di-
ues: vt illius inopia, vos diuites eſſe-
tis. Et conſilium in hoc do. Hoc enim
vobis vtile eſt: qui non ſolum facere,
ſed & velle cœpiſtis ab anno priore.
nunc vero & facto perficite, vt quem
admodum promptus eſt animus vo
luntatis, ita ſit & perficiendi ex eo qã
habetis. Si enim voluntas prõpta eſt:
ſecundum id quod habet, accępta eſt,
non ſecũdum id quod non habet. Nõ
enim vt aliis ſit remiſſio, vobis autẽ
tribulatio: ſed ex æqualitate. In præ-
ſenti tempore, veſtra abundantia, il-
lorum inopiam ſuppleat: vt & illo-
rum abũdantia veſtræ inopiæ ſit ſup-
plemẽtum, vt fiat æqualitas, ſicut ſcri
ptum eſt, Qui multum, non abunda- Exo. 16. d
uit: & qui modicum, non minorauit.
Gratia autem deo, qui dedit eandem
ſolicitudinem pro vobis in corde Ti-
ti, quoniam exhortationem quidem

suscepit: sed cũ solicitior esset, sua vo-
luntate profectus est ad vos. Misi-
mus etiam cum illo fratrẽ cuius laus
est in euangelio per omnes ecclesias.
nõ solum autem: sed & ordinatus est D
ab ecclesijs comes peregrinationis
nostræ, cum gratia hac quæ minis-
tratur à nobis ad eiusdem domini glo-
riam & destinatã voluntatem vestrã.
deuitantes hoc, ne quis nos vituperet
in hac plenitudine, quę ministratur à
Rom.12.d nobis, prouidentes bona non solum
coram deo, sed etiam coram homini-
bus. Misimus autem cum illis & fra-
trem nostrum, quem probauimus in
multis sępe solicitum esse: nunc autẽ
multo solicitiorẽ, confidẽtia multa in
vos, siue pro Tito qui est socius meus
& in vobis adiutor, siue pro alijs qui
sunt fratres nostri, apostoli eccle sia-
rum, gloria CHRISTI. Ostensionẽ
ergo quæ est charitatis vestræ & no-
stræ gloriæ pro vobis, in illos osten-
dite in facie ecclesiarum.

CAPVT IX.

A NAm de ministerio quod fit in sanctos: ex abundãti est mihi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones, q̃ Achaia parata est ab anno præterito. & vestra æmulatio prouocauit cõplures. Misi autem fratres: ne quod gloriamur de vobis, euacuetur in hac parte. vt (quẽ admodum dixi) parati sitis: ne cum venerint Macedones mecũ, & inuenerint vos imparatos, erubescamus nos, vt nõ dicamus vos, in hac substãtia gloB riationis. Necessariũ ergo existimaui rogare fratres, vt præueni nt ad vos, & prę parẽt re promissam benedictionem hanc paratã esse, sic, quasi benedictionem, non tanquam auaritiam. Hoc autem dico, Qui parce seminat: parce & metet. & qui seminat in benedictionibus: in benedictionibus & metet. Vnusquisque prout destinat in corde suo: nõ ex tristitia aut ex neces-

Eccli.35.b sitate. Hilarem enim datorem diligit deus. Potens est autem deus omnem gratiam abundare facere in vos: vt in omnibus vos omnem sufficientiã habentes abundetis in omne opus bo/ C
Psal.111.b num, sicut scriptum est, Disperſit dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autẽ administrat semen seminanti. & panem ad mãducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ: vt in omnibus locupletati abũdetis in omnẽ simplicitatẽ, quæ operatur per nos gratiarũ actionẽ deo. Quoniam ministerium D huius officij, non solũ supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per hoc, quòd multi gratias agũt deo, per probationem ministerij huius glorificantes deum in obedientia cõfessionis vestræ in euangelio CHRISTI, & simplicitate cõmunicationis in illos, & in omnes, & in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantiũ vos propter eminentẽ gratiam dei in vo/

bis. Gratia autem deo, ſuper inenarrabili dono eius.

CAPVT X.

A IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiã CHRISTI, qui in facie quidẽ humilis ſum inter vos: abſens autẽ confido in vobis. Rogo autẽ vos, ne præſens audeam per eam cõfidentiã qua exiſtimor audere in quoſdam: qui arbitrantur nos tanquam ſecũdum carnem ambulantes. In carne enim ambulantes: non ſecundum carnem mi-
B litamus. Nã arma militiæ noſtrę non cárnalia: ſed potentia deo ad deſtructionem munitionũ, conſilia deſtruẽtes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequiũ CHRISTI, & in promptu habentes vlciſci omnem inobedientiã, cum impleta fuerit veſtra obedientia, Quæ ſecundum faciem ſunt, videtis? Si quis cõfidit ſibi,

CHRISTI se esse: hoc cogitet iterū apud se, quòd sicut ipse CHRISTI est, ita & nos. Nam si & amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quā dedit nobis dominus in ædificationem & non in destructionē vestram: non erubescā, ne existimer tanquam terrere vos per epistolas. Quoniam quidem epistolę, inquiunt, graues sunt & fortes, præsentia autē corporis infirma & sermo contēptibilis. hoc cogitet qui eiusmodi est, ꝙ quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in facto. Non enim audemus inserere aut cōparare nos quibusdam, qui seipsos commendant. Sed ipsi in seipsis seipsos metiētes, & comparantes seipsos sibīpsis, non intelligunt. Nos autē non in immensum gloriabimur: sed secundum mensuram regulæ qua mensus est nobis deus mensuram pertingendi vsq; ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextēdimus nos. Vsq; ad vos enim peruenimus in euā gelio

C

D

Iphe.4.d

gelio CHRISTI: non in immẽsum
gloriantes in alienis laboribus: spem
autẽ habentes crescentis fidei vestræ,
in vobis magnificari secundum regu
lam nostram in abundantia: etiam in
illa quæ vltra vos sunt euangelizare,
non in aliena regula, in ijs quæ prę pa
rata sunt gloriari. Qui autem gloria- 1.cor.1.d
tur: in domino glorietur. Non enim Hier.9.f
qui seipsum cõmendat, ille probatus
est: sed quem deus commendat.

CAPVT XI.

A VTinam sustineretis modi-
cum insipiẽtię meæ: sed &
supportatis me. Æmulor
enim vos dei ęmulatione.
Aptaui enim vos vni viro virginem
castã exhibere CHRISTO. Timeo Gen.3.a
autem ne sicut serpens Euam seduxit
astutia sua: ita corrũpantur sensus ve
stri, à simplicitate, quæ est in CHRI
STVM. Nam si is qui venit, aliũ IE-
SVM prædicat quem nõ prædicaui-
mus, aut alium spiritũ accipitis quẽ
non accępistis, aut aliud euangelium

quod nō recępistis: recte paterem ini.
Existimo eni nihil me minoré fuisse B
à magnis apostolis. Nā etsi imperitus
sermone: non tamen scientia. In om
nibus autē manifestus sum vobis. An
peccatum feci, meipsum humiliās, vt
vos exaltaremini? ęp gratis euangeliū
dei euāgelizaui vobis? Alias eccleſias
expoliaui, accipiens stipēdia ad mini
sterium vestrum. Et cum essem apud
vos, & egerē: nulli onerosus fui. nam
quod mihi deerat, suppleuerunt fra
tres qui venerunt à Macedonia: & in
omnibus sine onere me vobis serua
ui, & seruabo. Est veritas CHRISTI C
in me, ęp hęc gloriatio nō infringetur
in me in regionibus Achaiæ. Quare?
quia non diligo vos? Deus scit. Quod
autem facio: & faciam, vt amputē oc
casionem eorū qui volunt occasionē:
vt in quo gloriantur, inueniātur sicut
& nos. Nā eiusmodi pseudoapostoli:
sunt operarij subdoli, transfigurantes
se in apostolos CHRISTI. Et non
mirum: ipse enim satanas, trāsfigurat

se in angelum lucis. non est ergo ma-
gnum, si & ministri eius trāsfigurentur velut ministri iustitię. quorū finis
D erit secūdum opera ipsorum. Iterū dico: ne quis me putet insipientem esse. alioquin vel vt insipientem accipite me: vt & ego modicū quid glorier. Quod loquor: non loquor secūdum dominum, sed quasi in insipientia, in hac substātia gloriationis. Quoniam multi gloriantur secundū carnem: & ego gloriabor. Libēter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapiētes. Su-
E stinetis enim: si quis vos in seruitutē redigit, si quis deuorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciē vos cædit. Secūdum ignobilitatem dico: quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipiētia dico) audeo & ego. Hebręi sunt: & ego. Israelitæ sunt: & ego. Semen Abrahæ sunt: & ego. Ministri CHRISTI sūt (vt minus sapiens dico) plus ego. in laboribus plurimis, in carceribus abūdantius, in plagis supra modum, in

mortibus frequenter. A Iudęis quin- F
quies quadragenas, vna minus, accę-
Act. 16.e pi. Ter virgis cæsus sum, semel lapi-
Act. 14.c datus sum, ter naufragium feci, nocte
Act. 17.a & die in profundo maris fui, in itine-
ribus sæpe, periculis fluminũ, pericu-
lis latronum, periculis ex genere, peri
culis ex gentibus, periculis in ciuita-
te, periculis in solitudine, periculis in
mari, periculis in falsis fratribus, in la
bore & ærumna, in vigiliis multis, in
fame & siti, in ieiuniis multis, in fri-
gore & nuditate, præter illa quæ ex-
trinsecus sunt: instantia mea quotidia
na, solicitudo omnium ecclesiarum.
Quis infirmatur: & ego nõ infirmor?
Quis scandalizatur: & ego nõ vror? G
Si gloriari oportet: quæ infirmitatis
meę sunt gloriabor. Deus & pater do
mini nostri IESV CHRISTI qui
Act. 9.d est benedictus in secula, scit quòd nõ
mentior. Damasci, præpositus gentis
Arethę regis, custodiebat ciuitatẽ Da
mascenorum vt me comprehẽderet:
& per fenestrã in sporta demissus sum

per murum, & effugi manus eius.

CAPVT XII.

A GLoriari certe non expedit mihi: veniã enim ad visiones & reuelationes domini. Scio hominẽ in CHRISTO, ante annos quatuordecim (sive in corpore, sive extra corpus nescio: deus scit) raptũ huiusmodi vsq; ad tertium cœlũ. Act. 9. a

C Et scio huiusmodi hominem (sive in corpore, sive extra B corpus, nescio: deus scit) q̃ raptus est in paradisum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem non gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. Nam & si voluero gloriari: nõ ero insipiens, veritatem enim dicam. Parco autem: ne quis in me existimet E supra id quod videt me, aut aliquid audit ex me. Et ne magnitudo reuela C tionũ extollat me: datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, vt me colaphizet. Propter quod ter dominum rogaui, vt discederet à me. &

dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea. nã
virtus mea in infirmitate perficitur.
Libenter igitur gloriabor in infirmi-
tatibus meis vt inhabitet in me virtꝰ
CHRISTI. Propter quod placeo
mihi in infirmitatibus, in cõtumelijs,
in neceſſitatibus, in perſecutionibus,
in anguſtijs pro CHRISTO. Cum
enim infirmor: tunc potens ſum. Fa-
ctus ſum inſipiens: vos me coegiſtis.
Ego enim à vobis debui cõmendari. D
nihil enim minus feci ab ijs qui ſunt
ſupra modum apoſtoli: tametſi nihil
ſum. Signa tamen apoſtoli facta ſunt
inter vos in omni patientia, in ſignis,
& prodigijs, & virtutibus. Quid eſt
enim quod minus habuiſtis præ cæte
ris eccleſijs: niſi qꝛ ego ipſe non grava
ui vos? Donate mihi hanc iniuriam.
Ecce tertio paratꝰ ſum venire ad vos: E
& non ero grauis vobis. Non enim
quæro quæ veſtra ſunt: ſed vos. Nec C
enim debent filij parentibus theſau-
rizare: ſed parentes filijs. Ego autem
libentiſſime impendam & expendar

ipſe pro animabus veſtris : licet plus
A vos diligens minus diligar. Sed eſto.
Ego vos non grauaui: ſed cum eſſem
F aſtutus, dolo vos cæpi. Nunquid per
aliquem eorum quos miſi ad vos, cir
cumueni vos? Rogaui Titum: & miſi
cum illo fratrem. Nũquid Titus vos
circumuenit? nónne eodẽ ſpiritu am
bulauimus? nónne iiſdem veſtigiis?
Rurſum putatis quòd excuſem9 nos
apud vos? Corã deo: in CHRISTO
G loquimur. Omnia autem chariſſimi
propter ædificationem veſtram. Ti
meo enim ne forte cum venero, non
quales volo, inueniã vos: & ego in
ueniar vobis qualẽ non vultis. ne for
te ſint cõtentiones, æmulationes, ani
moſitates, diſſenſiones, detractiones,
ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones.
ne iterum cum venero, humiliet me
C deus apud vos: & lugeam multos ex
iis qui antè peccauerunt, & non ege
runt pœnitentiam ſuper immunditia
& fornicatione & impudicitia quam
geſſerunt.

CAPVT XIII.

TErtia hac vice venio ad A
Deu.17.b vos. In ore duorum vel
Mat.18.b trium testium stabit om-
Ioan.18.c ne verbũ. Prædixi & præ-
Heb.10.e dico vt præsens iterũ, & nunc absens scribo ijs qui antè peccauerunt & cæteris omnibus, quòd si venero iterũ, non parcam: nam experimentũ quæritis qui in me loquitur CHRISTI: qui in vos non infirmatur, sed potens est in vobis. Nam etsi crucifixus est ex B infirmitate: viuit tamẽ ex virtute dei. Nam & nos infirmi sumus in illo: sed viuimus cũ eo ex virtute dei in vos.
1.cor.11.f Vosmetipsos tentate, si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos q̃ CHRISTVS IESVS in vobis est? nisi forte reprobi estis. Spero autem quòd cognoscetis, quòd nos non sumus reprobi. Opto C autem apud deum vt nihil mali faciatis: non vt nos probati appareamus, sed vt vos quod bonũ est faciatis, nos autem vt reprobi simus. Non enim

possumus aliquid aduersus veritatẽ: sed pro veritate. Gaudemus enĩ quando nos infirmi sumus: vos autem potentes estis. Hoc & optamus, vestram consummationem. Ideo hæc absens scribo: vt non præsens durius agam secundum potestatem quã dominus dedit mihi in ædificationem, & non
D in destructionem. Quod superest, fratres valete, perfecti estote, consolamini, idipsum sapite, pacem habete, & deus pacis & dilectionis erit vobiscũ. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia domini nostri IESV CHRISTI, & charitas dei, & cõmunicatio sancti spiritus sit cum omnibus vobis. AMEN.

Ad Chorinthios secunda, missa fuit à Philippis Macedoniæ per Titum & Lucam.

EPISTOLA PAV-
LI AD GALATAS.

Aulus apostolus,nō ab hominibus, neq; per hominē, sed per IESVM CHRI-STVM,& deum patrē qui suscitauit eū à mortuis,& qui mecum sunt omnes fratres:ecclesijs Galatiæ,gratia vobis & pax à deo patre & domino nostro IESV CHRISTO,qui dedit semet ipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de prēsenti seculo nequā,secūdum volūtatem dei & patris nostri. cui gloria in secula seculorū. AMEN. A

Miror q̄ tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiā CHRISTI,in aliud euangelium,quod non est aliud,nisi q̄ sunt aliqui qui vos cō turbant, & volūt inuertere euangeliū CHRISTI. Sed licet nos,aut angelus de cœlo euāgelizet vobis præter

id quod euangelizauimus vobis: anáthema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterũ dico, Si quis vobis euãgelizauerit præter id quod accępistis: anáthema sit. Modo enĩ hominibus suadeo, an deo? An quęro hominib⁹ placere? Si enim adhuc hominibus placerem: CHRISTI seruus non essem. Notũ enim vobis facio fratres euangelium quod euãgelizatũ est à me, quod non est secundum hominẽ, neq; enim ego ab homine accępi illud, neque didici: sed per reuelationẽ IESV CHRISTI. Audistis enim conuersationem meã aliquando in iudaismo, q̃ supra modũ persequebar ecclesiã dei, & expugnabã illam: & proficiebã in iudaismo supra multos coętaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarũ mearũ traditionũ. Cũ aũt placuit deo qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret filium suũ per me, vt euangelizarem illũ in gentibus: continuo non contuli cum ca

1.cor.15.a

ne & sanguine. Neq; veni Hierosoly- D
mā ad antecessores meos apostolos:
sed abij in Arabiam, & iterum reuer-
sus sum Damascum. Deinde post an-
nos tres redij Hierosolymam videre
Petrum: & mansi apud eum diebus
quindecim. Alium autem apostolorū
vidi neminem: nisi Iacôbum fratrem
domini. Quæ autē scribo vobis: ecce
corā deo, quòd non mentior. Deinde
veni in partes Syriæ & Ciliciæ. Eram
autem ignotus facie ecclesijs Iudææ:
quæ sunt in CHRISTO. Tantū au-
tem auditū habebant, Qui perseque-
batur nos aliquando, nunc euangeli-
zat fidem, quā aliquādo expugnabat.
& in me glorificabant deum.

CAPVT II.

DEinde post annos quatuor A
decim, iterum ascendi Hie
rosolymā cum Barnaba,
assumpto & Tito. Ascēdi
autem secundum reuelationē: & con
tuli cum illis euangelium quod prę-
dico in gentibus. seorsum autem cum

ijs qui videbantur aliquid: ne forte in vanum currerē aut cucurrissem. Sed neq; Titus qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circūcidi propter subintroductos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in CHRISTO IESV, vt nos in seruitutem redigerent. Quibus neq; ad horam cessimus subiectione, vt veritas euange
B lij permaneat apud vos. Ab ijs autem qui videbātur esse aliquid (quales aliquādo fuerint, nihil mea interest. Deus enim personam hominis nō accipit) Mihi enim qui videbātur aliquid, nihil contulerunt. Sed contrà: cum vidissent quòd creditum est mihi euangelium pręputij, sicut & Petro circūcisionis (qui enim operatus est Petro in apostolatum circūcisionis: operatus est & mihi inter gentes) & cum cognouissent gratiā quæ data est mihi, Iacôbus & Cephas & Ioānes, qui videbantur colūnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ, societatis, vt

Deu. 10. d
2. Pa. 19. c
Iob. 34. b
Sapiē. 6. b
Eccli. 35. b
Rom. 2. b.
Ephe. 6. b
Colos. 3. d
Act. 10. e
1. Pet. 1. e

nos in gentes, ipsi autem in circunci-
sionem, tantum vt pauperum memo-
res essemus. in quo etiam solicitus fui
hoc ipsum facere. Cum autem venis- C
set Petrus Antiochiam: in facie ei re-
stiti, quia reprehensus erat. Prius enī
quàm venirent quidam à Iacôbo: cū
gentibus edebat. Cum autem venis-
sent: subtrahebat & segregabat se, ti-
mens eos qui ex circuncisione erant.
Et vna cum illo simulauerunt & cæ-
teri Iudæi: ita vt & Barnabas ducere-
tur ab eis in illam simulationem. Sed
cum vidissem quòd non rectè ambu-
larent ad veritatem euangelij: dixi Pe
tro coram omnibus, Si tu cū Iudæus
fis, gentiliter viuis, & non Iudaïce:
quomodo gentes cogis Iudaizare?
Nos natura Iudæi: & nō ex gentibus D
peccatores, sciētes q̄ non iustificatur
homo ex operibus legis nisi per fidē
IESV CHRISTI: & nos in CHRI
STVM IESVM credidimus vt iu-
stificemur ex fide CHRISTI, & nō
Rom. 3. c ex operibus legis: propterea quod ex

operibus legis nõ iuſtificabit omnis caro. Quòd ſi quærẽtes iuſtificari in CHRISTO, inuẽti ſumus & ipſi peccatores: nũquid CHRISTVS peccati miniſter eſt? Abſit. Si enĩ quę deſtruxi, iterũ hæc ędifico, præuaricatorem me conſtituo. Ego enĩ per legem, legi mortuus ſum, vt deo viuam. CHRISTO cõfixus ſum cruci. Viuo autem, iam nõ ego: viuit vero in me CHRISTVS. Quòd autẽ nunc viuo in carne: in fide viuo filij dei, qui dilexit me & tradidit ſemetipſum ꝓ me. Nõ abijcio gratiã dei. Si enĩ per legẽ iuſtitia, ergo gratis CHRISTVS mortuꝰ eſt. Rom. 3. c

CAPVT III.

A O Inſenſati Galatę, quis vos faſcinauit nõ obedire veritati, ante quorũ oculos IESVS CHRISTVS præſcriptus eſt, in vobis crucifixus? Hoc ſolum à vobis volo diſcere, Ex operibus legis ſpiritũ accępiſtis, an ex auditu fidei? Sic ſtulti eſtis: cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummamini?

Tanta passi estis sine causa? si tamẽ si-
ne causa. Qui ergo tribuit vobis spiri
tum & operatur virtutes in vobis. ex
operibus legis, an ex auditu fidei? Si-
cut Abrahã credidit deo, & reputatũ
Gen.15.b est illi ad iustitiã. Cognoscite ergo q̃
Rom.4.a qui ex fide sunt, ĩ sunt filĩ Abrahæ.
Iaco.2.d Præuidens autẽ scriptura q̃ ex fide iu B
stificat gẽtes deus: prænũtiauit Abra-
hæ, Benedicentur in te omnes gẽtes.
Gen.22.d Igitur qui ex fide sunt: benedicuntur
Ecci.44.d cum fideli Abraham. Quicunq; enim
ex operibus legis sunt: sub maledicto
Deu.27.d sunt. Scriptum est enim, Maledictus
omnis qui non permãserit in omni-
bus quæ scripta sunt in libro legis, vt
faciat ea. Quòd autem in lege nemo
iustificatur apud deum, manifestũ est.
Abac.2.a quia iustus ex fide viuet, Lex autẽ nõ
Roñ.1.b est ex fide: sed qui fecerit ea homo, vi
Leui.18.a uet in illis. CHRISTVS nos rede-
Deu.21.d mit de maledicto legis, factus pro no
bis maledictum (quia scriptũ est, Ma
ledictus omnis qui pendet in ligno)
vt in gentibus benedictio Abrahæ fie
ret in

ret in CHRISTO IESV: vt polli-
citationem spiritus accipiamus per fi Heb.9.d
dem. Fratres (secũdum hominem di
co) hominis licet testamentũ, confir-
matum tamen nemo spernit, aut su-
perordinat. Abrahę dictę sunt promis-
C siones & semini eius. Non dicit, Et se
minibus, quasi in multis, sed quasi in
vno, Et semini tuo, qui est CHRI-
STVS. Hoc autẽ diço testamentum
ante confirmatum à deo in CHRI- Exod. 12.
STVM: quę post quadringẽtos & tri
ginta annos facta est lex, non irritum
facit ad euacuandam promissionem.
Nam si ex lege hęreditas, iam non ex
promissione. Abrahæ autẽ per repro-
missionẽ donauit deus. Quid igitur
lex? Propter transgressiones apposita
est, donec veniret semen cui promise-
A rat: ordinata per angelos in manu me
D diatoris. Mediator autem vnius non
est: deus autẽ vnus est. Lex ergo ad-
uersus promissa dei? Absit. Si enim
data esset lex quę posset viuificare: ve
re ex lege esset iustitia. Sed concluſit Rom. 3.b

scriptura omnia sub peccato: vt promissio ex fide IESV CHRISTI daretur credentibus. Prius autē q̄; veniret fides: sub lege custodiebamur conclusi, in eam fidē quæ reuelanda erat. Itaque lex: pædagogus noster fuit in CHRISTVM: vt ex fide iustificaremur. At vbi venit fides: iā non sumus sub pædagogo. Omnes enim filij dei estis per fidē, quę est in CHRISTO IESV. Quicūq; enī in CHRISTO baptizati estis: CHRISTVM induistis. Non est Iudęus neq; Græcus, nō est seruus neq; liber, nō est masculus neq; fœmina. Omnes enim vos vnū estis in CHRISTO IESV. Si autē vos CHRISTI: ergo semē Abrahæ estis, secundū promissionē hęredes.

Rom.6.a

CAPVT. IIII.

DIco autem, quāto tempore hęres paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit dominus omniū, sed sub tutoribus & actoribus est vsq; ad præfinitum tēpus à patre: ita & nos, cum

A

essemus paruuli, sub elementis mũdi huius eramus seruiẽtes. At vbi venit plenitudo tẽporis, misit deus filium suum factũ ex muliere, factum sub lege: vt eos qui sub lege erãt redimeret, vt adoptionẽ filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filij: misit deus Rom.8.e spiritum filij sui in corda nostra, clamantem abba, pater. Itaq; iam nõ es seruus, sed filius. Quòd si filius: & hęres per CHRISTVM. Sed tũc quidem ignorantes deum, ijs qui natura
B non sunt dij, seruiebatis. Nunc autem cũ cognoueritis deũ, imò cogniti sitis à deo: quomodo cõuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo seruire vultis? Dies obseruatis & menses, & tẽpora, & annos. Timeo vobis, ne sine causa laborauerim in vobis. Estote sicut ego, quia & ego sicut vos: fratres obsecro vos. Nihil me læsistis. Scitis autem q̃ per infirmitatem carnis euangelizaui vobis prius: & tentationẽ meam in carne mea nõ spreuistis neq; respuistis, sed sicut an-

gelum dei accępistis me sicut CHRISTVM IESVM. Vbi est ergo beati- C
tudo vestra? Testimoniũ enim perhibeo vobis, ꝙ si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum, verũ
dicens vobis? Æmulantur vos nõ bene: sed excludere vos volunt, vt illos ęmulemini. Bonum autẽ ęmulamini in bono semper: & nõ tantũ cum prę sens sum apud vos. Filioli mei, quos iterũ parturio, donec formet CHRISTVS in vobis. Vellem autem esse apud vos modo, & mutare vocem meam: quoniam cõfundor in vobis.
Dicite mihi qui sub lege vultis esse, le
Gen. 16. d gem nõ audistis? Scriptum est enim, Quòd Abraham duos filios habuit: vnũ de ancilla, & vnũ de libera. Sed
Gen. 21. a qui de ancilla: secundũ carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionẽ. quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testaméta. Vnum D
quidem à monte Sina, in seruitutẽ generans: quæ est Agar (Sina enim, mons

est in Arabia: qui cõiunctus est ei, quę nũc est Hierusalẽ) & seruit cum filiis suis. Illa autẽ quę sursum est Hierusalem, libera est: quæ est mater nostra. Scriptũ est enim, Lætare sterilis, quæ non paris, erũpe & clama, quę nõ parturis: quia multi filij desertę, magis q̃ eius quę habet virũ. Nos autẽ fratres secundũ Isaac, promissionis filij sumus. Sed quẽadmodum tũc is qui secundũ carnẽ natus fuerat persequebatur eũ qui secũdum spiritum: ita & nũc. Sed quid dicit scriptura? Eiice ancillam & filiũ eius. nõ enim hęres erit filius ancillæ cũ filio liberæ. Itaq; fratres, non sumus ancillæ filij sed liberæ: qua libertate CHRISTVS nos liberauit.

Esa. 54. a
Luc. 23. d
Rom. 9. b
Gen. 21. a

CAPVT V.

A STate: & nolite iterum iugo seruitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis q̃ si circuncidamini, CHRISTVS vobis nihil proderit. Testificor autẽ rursus omni homini circũcidenti se, q̃ debitor est vniuersæ legis

Act. 15. a

ſaciẽdę. Euacuati eſtis à CHRISTO, qui in lege iuſtificamini: à gratia excidiſtis. Nos enim ſpiritu: ex fide ſpẽ iuſtitię expectamus. Nã in CHRISTO IESV, neq; circunciſio aliquid valet neq; pręputiũ: ſed fides quæ per charitatẽ operatur. Currebatis bene: quis vos impediuit veritati non obedire? Perſuaſio hęc non eſt ex eo qui vocat vos. Modicũ fermẽtum, totã maſſam corrũpit. Ego cõfido de vobis in dño, qp nihil aliud ſapietis. qui autẽ conturbat vos: portabit iudiciũ, quicũq; eſt ille. Ego autẽ fratres ſi circũciſionem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo euacuatũ eſt ſcandalum crucis. Vtinã & abſcindantur, qui vos cõturbant. Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres: tantũ ne libertatem in occaſionẽ detis carni, ſed per charitatẽ ſeruite inuicem. Omnis enim lex in vno ſermone impletur, Diliges proximũ tuum ſicut teipſum. Quòd ſi inuicẽ mordetis & comeditis: videte ne ab inuicem cõſumami-

B

C

1.cor.5.b

Leui.19.d
Mat.22.d
Mar.12.e

ni. Dico autẽ ſpiritu ambulate, & deſi Rom. 12. e
deria carnis nõ perficietis. Caro enim Iaco. 2. b
cõcupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus Ro. 13. d
autem aduerſus carnẽ. hæc enim ſibi 1. Pet. 2. c
inuicẽ aduerſantur: vt non quęcunq; vultis, illa faciatis. Quòd ſi ſpiritu du cimini: non eſtis ſub lege. Manifeſta ſunt autẽ opera carnis: quæ ſunt for nicatio, immunditia, impudicitia, lu xuria, idolorũ ſeruitus, veneficia, ini micitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectę, inuidię, homicidia, ebrietates, comeſationes, & his ſimilia, de quib⁹ prædico vobis ſicut prędixi: q̃ qui talia agunt, regnũ dei non cõſequentur. Fructus autem ſpiritus eſt: charitas, gaudium, pax, pa tientia, longanimitas, bonitas, beni gnitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Aduerſus hu iuſmodi, non eſt lex. Qui autem ſunt CHRISTI: carnem crucifixerũt cũ vitijs & concupiſcentijs. Si ſpiritu viuimus: ſpiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi: inuì

cem prouocantes, inuicẽ inuidentes.

CAPVT VI.

FRatres, & si præoccapatus A
fuerit homo in aliquo deli
cto: vos qui spirituales estis
huiusmodi instaurate in spi
ritu lenitatis, cõsiderans teipsum, ne
& tu tẽteris. Alter alterius onera por
tate: & sic adimplebitis legẽ CHRI-
STI. Nã si quis existimat se aliquid
esse cùm nihil sit: ipse se seducit. Opus B
autem suũ probet vnusquisq; & tũc
in semetipso tantũ gloriam habebit,
1.cor.3.b & non in altero. Vnusquisq; enĩ onus
suum portabit. Cõmunicet autem is
qui catechizatur verbo, ei qui se cate-
chizat in omnibus bonis. Nolite erra
re. Deus nõ irridetur. Quæ enim semi
nauerit homo: hæc & metet. Quoniã
qui seminat in carne sua: de carne &
metet corruptionẽ. qui autem semi-
nat in spiritu: de spiritu metet vitam
2.thes.3.c æternã. Bonum autem facientes, non C
deficiamus. tempore enim suo mete-
mus, nõ deficientes. Ergo dum tẽpus

habemus: operemur bonũ erga om-
nes, maxime autẽ erga domesticos fi
dei. Videte qualibus literis scripsi vo
bis mea manu. Quicũq; volunt iuxta
A faciem placere in carne: hi cogũt vos
circũcidi, tantũ vt crucis CHRISTI
persecutionem non patiantur. Neque
enim qui circũciduntur, ipsi legẽ cu-
stodiunt. sed volunt vos circũcidi: vt
D in carne vestra glorientur. Mihi autẽ
absit gloriari, nisi in cruce domini no
stri IESV CHRISTI. per quẽ mi-
hi mũdus crucifixus est, & ego mun-
do. In CHRISTO enim IESV, ne
que circũcisio aliquid valet, neq; præ
putiũ: sed noua creatura. Et quicunq;
hãc regulam secuti fuerint: pax super
illos & misericordia, & super Israel
dei. De cætero, nemo mihi molestus
sit. Ego enĩ stigmata domini IESV,
in corpore meo porto. Gratia domi-
ni nostri IESV CHRISTI cũ spi-
ritu vestro fratres. AMEN.

Ad Galathas, missa fuit è Roma.

EPISTOLA PAVLI AD EPHESIOS.

Aulus Apostolus A IESV CHRISTI per voluntatem dei omnibus sanctis qui sunt Ephesi, & fidelibus in CHRISTO IESV, gratia vobis & pax à deo patre nostro & domino IESV CHRISTO.

2.Cor.1.a
1,Pet.1.a

Benedictus deus & pater domini nostri IESV CHRISTI: qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus in CHRISTO: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. qui prædestinauit nos in adoptionē filiorū per IESVM CHRISTVM in ipsum, secūdum beneplacitum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gra-

tiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in di-
B lecto. in quo habemus redemptionē
per ſanguinem eius remiſſionem pec
catorum ſecundum diuitias gratiæ
eius, quæ ſuperabundauit in nos in
omni ſapientia & prudentia, vt no-
d tum faceret nobis ſacramentum vo-
luntatis ſuæ, ſecūdum beneplacitum
eius, quod propoſuit in eo in diſpen-
ſationem plenitudinis temporū in-
ſtaurare omnia in CHRISTO, quæ
in cœlis & quę in terra in ipſo. In quo
etiā ſorte vocati ſumus. prædeſtinati
ſecundum propoſitū eius, qui opera-
tur omnia ſecundū conſilium volūta
tis ſuæ. vt ſimus in laudē gloriæ eius
nos, qui antè ſperauimus in CHRI-
C STO, in quo & vos, cū audiſſetis ver
bum veritatis, euangelium ſalutis ve
ſtrę, in quo & credētes obſignati eſtis
ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pi
gnus hæreditatis noſtrę in redēptio-
nem acquiſitionis in laudē gloriæ ip-
ſius. Propterea & ego audiens fidē ve
ſtrā quæ eſt in CHRISTO IESV,

& dilectionem in omnes sanctos: nō
cessō gratias agere pro vobis, mētio-
nem vestri faciens in orationib⁹ meis,
vt deus domini nostri IESV CHRI
ST I, pater gloiæ, det vobis spiritum
sapientiæ & reuelationis, in agnitio-
ne eius, illuminatos oculos mētis ve D
strę, vt sciatis quæ sit spes vocatio-
nis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hære-
ditatis eius, in sanctis, & quę sit super
eminens magnitudo virtutis eius in
nos qui credidimus secundum ope-
rationem potentiæ virtutis eius, quā
operatus est in CHRISTO, suscitās
illum à mortuis, & cōstituens ad de-
xtram suam in cœlestibus, supra om
nem principatum & potestatē & vir
tutem & dominationē, & omne no-
men quod nominatur non solum in
Psal. 8. hoc seculo, sed etiam in futuro. Et om
nia subiecit sub pedibus eius: & ip-
sum dedit caput super omnia, eccle-
siæ, quæ est corpus ipsius, plenitudo
eius, qui omnia in omnibus adim-
pletur.

CAPVT II.

A ET vos cum essetis mortui Colos. 2. d
delictis & peccatis, in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius, secundum principem potestatis aeris spiritus qui nunc operatur in filios obedientiæ: in quibus & nos omnes aliquando conuersati sumus in desideriis carnis nostrę faciẽtes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filij iræ sicut & cęteri. Deus autẽ qui diues est in misericordia, propter multam charitatẽ suam qua dilexit nos, etiam cum essemus mortui peccatis, cõuiuificauit CHRISTO, cuius gratia estis saluati: & cõresuscitauit & consedere fecit in cœle
B stibus in CHRISTO IESV, vt ostẽderet in seculis superuenientibus abũdantes diuitias gratię suę, in bonitate super nos in CHRISTO IESV. Gratia enim estis saluati per fidẽ: & hoc nõ ex vobis. Dei donũ est: non ex operibus, ne quis glorietur. Ipsius

enim ſumus factura: creati in CHRISTO IESV ad opera bona, quę præparauit deus vt in illis ambulemus.
Propter quod memores eſtote quòd C
aliquando vos eratis gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quę dicitur circunciſio in carne manufacta: quòd eratis in illo tempore ſine CHRISTO, alienati à conuerſatione Iſrael, & hoſpites teſtamẽtorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine deo in hoc mundo. Nunc autem in CHRISTO IESV vos qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine CHRISTI. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum, & medium parietem maceriæ ſoluit, inimicitias in carne ſua: legem man- D
datorũ in decretis euacuans: vt duos condat in ſemetipſo in vnum nouum hominem, faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore, deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo. Et veniens euangelizauit pa
Rom. 5. a cem vobis qui longe fuiſtis, & ijs qui

prope.quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu, ad patrem .Ergo iam non estis hospites & aduenæ: sed estis ciues sanctorum & domestici dei,superędificati super fundamentum apostolorum & prophetarum , ipso summo angulari lapide IESV CHRISTO:in quo omnis ædificatio cõstructa,crescit in templum sanctum in domino, in quo & vos coædificamini in habitaculũ dei in spiritu.

CAPVT III.

A HVius rei gratia ego Paulus vinctus CHRISTI IESV, pro vobis gentibus.si tamen audistis dispẽsationem gratiæ dei quæ data est mihi in vos.quoniam secundum reuelationẽ notum mihi factum est sacramẽtum, sicut ante scripsi in breui:prout potestis legentes intelligere prudentiam meã in mysterio CHRISTI, quod in alijs generationibus nõ est agnitũ filijs hominum,sicuti nũc reuelatum

est sanctis apostolis eius & prophetis in spiritu sancto, gentes esse cohæredes & concorporales & cõparticipes promissionis eius in CHRISTO IESV per euãgelium, Cuius factus sum ego minister secundum donum gratiæ dei quæ data est mihi secundũ operationẽ virtutis eius. Mihi enim B
1.cor.15.b omnium sanctorũ minimo, data est gratia hæc, In gentibus euangelizare imperuestigabiles diuitias CHRISTI, & illuminare omnes quę sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in deo, qui omnia creauit: vt innotescat nunc principibus & potestatibus in cœlestibus, per ecclesiã, multiformis sapientia dei secundum præfinitionem seculorum, quam fecit in CHRISTO IESV domino nostro, In quo habemus fiduciã & accessum in cõfidentia, per fidem eius. Propter C
quod peto, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quæ est gloria vestra. Huius rei gratia, flecto genua mea ad patrem domini nostri IESV.

CHRISTI

CHRISTI, ex quo omnis familia
in cœlis & in terra nominatur, vt det
vobis secundum diuitias gloriæ suæ,
virtute corroborari per spiritum eius
in interiori homine: CHRISTVM
habitare per fidē in cordibus vestris,
in charitate radicati & fundati, vt pos
sitis cōprehendere cum omnibus san
ctis quæ sit latitudo, & longitudo, &
D sublimitas, & profundū, scire etiam
supereminentem scientię charitatem
CHRISTI, vt impleamini in om
nem plenitudinem dei. Ei autem qui
potens est omnia facere superabūdan
ter quàm petimus aut intelligimus,
secundum virtutem quæ operatur in
nobis: ipsi gloria in ecclesia in CHRI
STO IESV, in omnes generatio
nes seculi seculorum. Amen.

CAPVT IIII.

A Bsecro itaq; vos ego vin
ctus in domino, vt digne
ambuletis vocatione qua
vocati estis, cum omni hu
militate & mansuetudine, cū patien

I.cor.7.d

tia, supportantes inuicem in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritus in
Rom.12.c vinculo pacis. Vnum corpus, & vnus
1.cor.12.b spiritus sicut vocati estis in vna spe
vocationis vestrę. Vnus dominꝰ, vna B
fides, vnū baptisma. Vnus deus & pa-
Mala.2.b ter omnium, qui super omnes & per
Rom.12.a omnes & in omnibꝰ nobis. Vnicuiq;
1.co.12.b autem nostrum data est gratia secun-
2.co.10.d dum mensuram donationis CHRI-
Psal.67.d STI. Propter quod dicit, Ascendens
in altum: captiuam duxit captiuitatē:
dedit dona hominibus. Quòd autē
ascendit: quid est, nisi quod & descen
dit primū in inferiores partes terræ?
Qui descendit: ipse est & qui ascendit
supra omnes cœlos, vt impleret om-
1.co.12.d nia, Et ipsę dedit quosdam quidē apo C
stolos, quosdā autē prophetas, alios
vero euangelistas, alios autem pasto-
res & doctores ad consummationem
sanctorum in opus ministerij in ædi-
ficationem corporis CHRISTI: do
nec occurramus omnes in vnitatē fi-
dei & agnitionis filij dei, in virū perfe

ctum, in mensuram ætatis plenitudi-
nis CHRISTI: vt iam nō simus par
uuli, fluctuantes, & circūferamur om
ni vento doctrinę in nequitia homi-
num, in astutia ad circumuentionem
erroris: veritatem autem facientes in
D charitate, crescam⁹ in illo per omnia
qui est caput CHRISTVS: ex quo
totum corpus compactum & conne-
xum per omnem iūcturam submini-
strationis, secundum operationem in
mensura vniuscuiusq; mēbri, augmē
tum corporis facit in ædificationē sui
E in charitate. Hoc igitur dico & testifi-
cor in domino: vt iam non ambule- Roma. 1. e
tis sicut & gentes ambulant in vanita
te sensus sui, tenebris obscuratū habē-
tes intellectum, alienati à vita dei per
ignorantiā quæ est in illis propter cę-
citatem cordis ipsorum. qui desperan
C tes, semetipsos tradiderūt impudici-
tiæ, in operationem immūditiæ om-
nis in auaritia. Vos autē non ita didi-
cistis CHRISTVM: si quidē illum
audistis & in ipso edocti estis, sicut

est veritas in IESV, deponere vos se
cundum pristinam conuersationē ve
Colos.3.b terem hominem, qui corrumpitur se
Rom.6.a cundum desideria erroris. Renouami
Colos.3.b ni autem spiritu mentis vestrę: & in
Heb.12.a duite nouum hominem qui secundū
1.Pet.2.a deum creatus est in iustitia & sancti
&.4.a tate veritatis. Propter quod deponen F
Zach.8.c tes mēdacium, loquimini veritatem
vnusquisq; cum proximo suo: quo
Psal.4.b niam sumus inuicem membra. Iraſci
mini & nolite peccare. Sol non occi
Iaco.4.d dat super iracundiam vestram. Noli
te locum dare diabolo. Qui furaba
9.1.ad.o R tur, iam non furetur: magis autem la
boret operando manibus suis quod
bonum est, vt habeat vnde tribuat ne
cessitatem patienti. Omnis sermo ma
lus ex ore vestro non procedat sed si
quis bonus ad ędificationem fidei, vt
det gratiam audientibus. Et nolite cō G
tristare spiritum sanctum dei, in quo
obsignati estis in diem redēptionis.
Omnis amaritudo, & ira, & indigna
tio, & clamor, & blasphemia tollatur

à vobis cum omni malitia. Estote au
tem inuicē benigni, misericordes, do Colos.3.g
nantes inuicē sicut & deus in CHRI
STO donauit vobis.

CAPVT V.

A ESTote ergo imitatores dei,
sicut filij charissimi, & am- Ioan.13.d
bulate in dilectione, sicut &.15.b
& CHRISTVS dilexit 1.Ioā.4.d
nos, & tradidit semetipsum pro no-
bis oblationē & hostiam deo in odo-
rem suauitatis. Fornicatio autem & Colos.3.a
omnis immunditia, aut auaritia nec
nominetur in vobis, sicut decet san-
B ctos: aut turpitudo, aut stultiloquiū,
aut scurrilitas, quę ad rem non perti-
C nent: sed magis gratiarum actio. Hoc
enim scitote intelligentes, q̄ omnis
fornicator, aut immundus, aut auā- 1.Tim.6.a
rus, qui est idolorū seruus, non habet
hereditatem in regno CHRISTI & 2.thes.2.a
dei. Nemo vos seducat inanibus ver- Mat.24.a
bis. propter hæc enim venit ira dei in Mar.13.a
filios diffidentiæ. Nolite ergo effi- Luc.21.b
ci participes eorum. Eratis enim ali-

quando tenebrę: nunc autẽ lux in dó
mino. Vt filij lucis ambulate (Fructus
enim lucis, est in omni bonitate, & iu
stitia, & veritate) probãtes quid sit be
neplacitum domino: & nolite cõmu
nicare operibus infructuosis tenebra
rum, magis autẽ & arguite. Quæ eni
in occulto fiũt ab ipsis turpe est & di
cere. Omnia autẽ quę arguuntur: à lu
mine manifestantur. omne enî quod
manifestatur: lumẽ est. Propter quod
dicit, Surge qui dormis, & exurge à
mortuis: & illuminabit te CHRI
STVS. Videte itaq; quomodo caute
ambuletis, non quasi insipientes, sed
vt sapientes: redimentes tẽpus, quo
Coloss. 4. c niam dies mali sunt. Propterea noli
te fieri imprudentes: sed intelligẽtes
Rom. 12. a quæ sit volũtas domini. Et nolite ine
1. thes. 4. a briari vino, in quo est luxuria, sed im
plemini spiritu, loquentes vobismet
ipsis in psalmis, hymnis, & cãticis spi
ritualibus, cantantes & psallentes in
corde vestro domino: gratias agẽtes
semper pro omnibus, in nomine do

mini nostri IESV CHRISTI deo
& patri. Subiecti inuicem: in timore
E CHRISTI. Mulieres viris suis sub/ Colos.3.c
ditę sint, sicut domino: quoniã vir, ca
put est mulieris, sicut CHRISTVS, 1.cor.11.a
caput est ecclesiæ. & ipse, saluator cor
poris est. Sed sicut ecclesia subiecta est Colos.3.c
A CHRISTO: ita & mulieres viris su 1.Pet.3.a
is in omnibus. Viri, diligite vxores Colos.3.c
vestras: sicut & CHRISTVS dile/
xit ecclesiam, & seipsum tradidit pro
ea: vt illã sanctificaret, mundans eam
lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet
Ipse sibi glorioſam ecclesiam non ha
bentem maculã aut rugã aut aliquid
huiusmodi, sed vt esset sancta & íma/
F culatã. Ita viri debẽt diligere vxores
suas vt sua ipsorũ corpora. Qui suam
vxorẽ diligit: seipsum diligit. Nemo
enim vnquam carnem suam odio ha
buit: sed nutrit & souet eam, sicut &
CHRISTVS ecclesiam. quia mẽbra
sumus corporis eius: de carne eius &
G de ossib⁹ eius. Propter hoc relinquet
homo patrẽ & matrem suã: & adhę/

Gen.2.d rebit vxori suę. & erunt duo in carnẽ
Mat.19.a vnam. Sacramentũ hoc magnum est.
Mar.10.a ego autẽ dico in CHRISTO & in ec
1.cor.6.d clesia. Verũtamen & vos singuli vnus
quisq; vxorẽ suam sicut seipsum dili
gat: vxor autẽ timeat virum suum.

CAPVT. VI.

Coloss.3.d FIlij, obedite parentibus ve A
stris in domino. hoc enim
Exo.20.c iustum est. Honora patrem
Deute.5.c tuũ & matrem tuam: quod
Eccli.3.b est mãdatum primũ in promissione,
Mat.15.a vt bene sit tibi, & sis longæuus super
Mar.7.d terram. Et vos patres, nolite ad ira
cundiam prouocare filios vestros. sed
educate illos in disciplina & corre
Coloss.3.d ptione domini. Serui, obedite domi
Tit.2.c nis carnalibus; cum timore & tremo
1.Pet.2.c re; in simplicitate cordis vestri sicut
CHRISTO. non ad oculum seruien
tes; quasi hominibus placẽtes, sed vt
serui CHRISTI, facientes voluntatem dei, ex animo cum bona volũta
te seruientes domino, & nõ hominibus. Scientes quoniam vnusquisque

quodcũq; fecerit bonum: hoc recipiet
B à domino, siue seruus, siue liber. Et
vos domini, eadem facite illis, remit-
tentes minas, sciẽtes q̃p & illorum &
vester dominus, est in cœlis: & perso-
narum acceptio nõ est apud eum. De Deu.10.d
C cætero fratres mei, cõfortamini in do 2.Pa.19.b
mino, & in potẽtia virtutis eius. In- Iob.24.c
duite vos armaturam dei: vt possitis Sapiẽ.6.b
stare aduersus insidias diaboli. quo Eccli.35.b
niam non est nobis colluctatio ad- Rom.2.b
uersus carnem & sanguinẽ: sed aduer Galat.2.b
uersus principes & potestates, aduer Colos.3.d
sus mũdi rectores tenebrarum huius Act.10.e
seculi, cõtra spiritualia nequitię in cœ 1.Pet.1.c
C lestibus. Propterea accipite armaturã
dei: vt possitis resistere in die malo, &
omnib⁹ perfectis stare. State ergo suc
cincti lumbos vestros in veritate, &
induti loricã iustitię, & calceati pedes
in præparationem euangelij pacis: in
omnibus sumentes scutũ fidei, in quo
possitis omnia tela nequissimi ignea 1.thes.5.b
extinguere. & galeam salutaris assu- Esa.59.c
mite: & gladiũ spiritus, quod est ver- Colos.4.c

2.thes.3.a bum dei: per omnem orationē & ob/
secrationem orantes omni tēpore in
spiritu: & in ipsum hoc vigilantes in
omni instantia, & obsecratione pro
omnibus sanctis, & pro me: vt detur
mihi sermo in apertione oris mei cū
fiducia, notum facere mysterium euā D
gelij, pro quo legatione fungor in ca/
tena, vt in ipso audeam, prout opor/
tet me, loqui. Vt autem & vos sciatis
quæ circa me sunt, quid agam: omnia
vobis nota faciet Tychicus, chariſſi/
mus frater & fidelis minister in domi
no: quē misi ad vos in hoc ipsum, vt
cognoscatis quæ circa nos sunt, vt cō
soletur corda vestra. Pax fratribus &
charitas cū fide à deo patre & domi/
no IESV CHRISTO. Gratia cum
omnibus qui diligunt dominum no/
strum IESVM CHRISTVM in
incorruptione. AMEN.

Ad Ephesios missa fuit è Roma
per Tychicum.

EPISTOLA PAVLI AD PHILIPPENSES.

A

Aulus & Timótheus serui IESV CHRISTI: omnibus sanctis in CHRISTO IESV, qui sunt Philippis cũ episcopis, & diaconis, gratia vobis & pax à deo patre nostro, & domino IESV CHRISTO.

Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cũctis orationibus meis pro omnibus vobis: cum gaudio deprecationem faciens super cõmunicatione vestra in euangelio à prima die vsq; nũc: persuasum habẽs hoc ipsum, q̃ qui cœpit in vobis opus bonũ, perficiet vsq; in diem CHRISTI IESV. sicut est mihi iustũ hoc sentire pro omnibus vobis: eo q̃ habeã vos in corde: & in vinculis meis, & in defensione, & cõfirmatione euã

gelij, cũ socij gratiæ meæ omnes vos
sitis. Testis enim mihi est deus, quo-
modo cupiam omnes vos in viscerí-
bus IESV CHRISTI. Et hoc oro, B
vt charitas vestra adhuc magis ac ma A
gis abũdet in omni scientia & in om-
ni sensu: vt probetis potiora, vt sitis
synceri & sine offensa in diẽ CHRI-
STI, repleti fructu iustitię qui est per
IESVM CHRISTVM, in gloriã &
laudem dei. Scire autẽ volo vos fra-
tres, ꝙ quæ circa me sunt, magis ad
profectũ venerunt euãgelij: ita vt vin
cula mea manifesta fierent in CHRI
STO, in toto prętorio & cæteris om
nibus, & plures è fratribus in domi-
no confidentes in vinculis meis, abũ
dantius auderẽt sine timore verbum
dei loqui. Quidam quidẽ & propter
inuidiã & contentionẽ: quidam autẽ
& propter bonam voluntatẽ CHRI
STVM prædicant. Quidã ex charita
te: scientes ꝙ in defensionẽ euangelij
positus sum. quidam autẽ ex conten- C
tione CHRISTVM annũtiant non

ſyncere: exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis. Quid enim? Dū omni modo ſiue per occaſionem ſiue per veritatem CHRISTVS annuntiatur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo. Scio enim q̄ hoc mihi proueniet ad ſalutem, per veſtram orationem & ſubminiſtrationem ſpiritus IESV CHRISTI, ſecūdum expectationē & ſpem meam, q̄ in nullo cōfundar, ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nūc magnificabitur CHRISTVS in corpore meo, ſiue per vitam, ſiue per mortem. Mihi enim viuere CHRISTVS eſt: & mori lucrū. Quòd ſi viA uere in carne: hic mihi fructus operis eſt. & quid eligā, ignoro. Coartor autem è duobus: deſiderium habens diſſolui & eſſe cum CHRISTO, multo magis melius: permanere autē in carD ne, magis neceſſariū propter vos. Et hoc confidens, ſcio q̄ manebo & permanebo cū omnibus vobis ad profectum veſtrū & gaudium fidei: vt gloriatio veſtra abundet in CHRISTO

IESV in me, per meum aduentum iterum ad vos. Tantũ digne euãgelio CHRISTI conuersamini: vt siue cũ venero & videro vos, siue absens, audiam de vobis qꝫ statis in vno spiritu, vnanimes collaborantes fidei euãgelij. & in nullo terreamini ab aduersarijs, quę illis quidem est causa perditionis: vobis autem salutis, & hoc à deo. quia vobis donatũ est pro CHRISTO, non solum vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini, idem certamen habẽtes quale & vidistis in me, & nunc auditis de me.

CAPVT II.

SI qua ergo consolatio in A CHRISTO, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus: si qua viscera & miserationes: implete gaudium meum, vt idẽ sapiatis, eandẽ charitatem habentes, vnanimes, idẽ sentientes. nihil per contentionem, neqꝫ per inanem gloriam: sed humilitate, alij
1.Cor.13.b alios superiores sibi inuicẽ arbitran-

tes. non quæ sua sunt singuli considerantes: sed & ea quę aliorũ. Hoc enim sentite in vobis, qđ fuit & in CHRISTO IESV, qui cum in forma dei esset, nõ rapinam arbitratus est esse se æqualẽ deo. Sed semetipsum exinanivit formã serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortẽ:
B mortem autẽ crucis. Propter quod & deus exaltauit illũ: & donauit illi nomen quod est super omne nomen: vt in nomine IESV omne genu flectatur, cœlestiũ, terrestrium, & infernorum. & omnis lingua cõfiteatur q̃ dominus sit IESVS CHRISTVS in gloriã dei patris. Itaq; charissimi mei, sicut semper obedistis: non vt in præsentia mea tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cũ metu & tremore vestrã salutẽ operamini. Deus est enim qui operat in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationi-

Heb. 2.b
Ro. 14.b
Esa. 45.d
1. Pet. 4.c

bus, & disceptationibus: vt sitis sine querela, & simplices filij dei, sine reprehensione in medio nationis prauæ & peruersę: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo: verbū vitę continentes ad gloriā mihi in die CHRISTI, C
qp non in vacuum cucurrerim: neqp in vacuū laborauerim. Sed etsi immolor super sacrificiū & obsequiū fidei vestræ: gaudeo, & congratulor omnibus vobis. Ob idipsum autē & vos gaudete: & cōgratulamini mihi.
Act. 16.a Spero autē in domino IESV, Timotheum me cito missurū ad vos: vt & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. Neminē enim habeo vnanimē, qui syncera affectione pro vobis solicitus sit. Omnes enim quæ sua ipsorū sunt quærunt: non quę IESV CHRISTI. Experimentū autē eius cognoscitis, qp sicut patri filius mecū seruiuit in euangelio. Hunc igitur spero me missurū ad vos: mox vt videro, quę circa me sunt. Cōfido autem in domino, qp & ipse veniā cito.

Necessariū

D Necessarium autem existimaui, Epa-
phroditum fratrem & cooperatorem
& cõmilitonem meũ, vestrum autẽ
apostolum & ministrum necessitatis
meæ, mittere ad vos, quoniã quidem
omnes vos desiderabat: & mœstus
erat, propterea q̃ audieratis illũ infir-
matũ. Nam & infirmatus est vsq; ad
mortẽ: sed deus misertus est eius. non
solum autem eius: verũetiam & mei,
nẽ tristitiam super tristitiam haberẽ.
Festinãtius ergo misi illũ: vt viso eo,
iterum gaudeatis, & ego sine tristitia
sim. Excipite itaq; illum cum omni
gaudio in domino. & eiusmodi cum
honore habetote, quoniam propter
opus CHRISTI, vsq; ad mortẽ ac-
cessit: tradens animã suam, vt impleret
id quod ex vobis deerat erga meũ
obsequium.

CAPVT III.

A QVod supereſt fratres mei,
gaudete in domino. Eadẽ
vobis scribere, mihi quidẽ
non pigrum: vobis autem

tutũ. videte canes, videte malos operarios, videte cõcisionem. Nos enim sumus circuncisio, qui spiritu seruimus deo: & gloriamur in CHRISTO IESV, & non in carne fiduciã habentes, quãquã & ego habeam cõfidentiam in carne. Si quis alius videB tur cõfidere in carne: ego magis, circuncisus octauo die ex genere Israel,
Act. 13.b de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem phariſæus, secundum æmulationem persequẽs ecclesiam dei, secundum iustitiam quæ in lege est conuersatus sine querela. Sed quæ mihi fuerunt lucra: hæc arbitratus sum propter CHRISTVM detrimenta. Verũtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminẽtem sciẽtiam IESV CHRISTI domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror stercora esse, vt CHRISTVM lucrifaciam, & inueniar in illo non habens meam iustitiam quę ex lege est, sed illam quę ex C fide est CHRISTI, quæ ex deo est,

iustitiam in fide: ad cognoscendum illum, & virtutē resurrectionis eius, & societatem passionum illius configuratus morti eius, si quo modo occurram ad resurrectionē quæ est ex mortuis. Non q̄ iam acceperim, aut iam perfectus sim: sequor autē, si quo modo comprehendam in quo & cōprehensus sum à CHRISTO IESV. Fratres, ego me nondum arbitror cōprehendisse. Vnum autem: quæ quidem retro sunt obliuiscēs, ad ea vero quæ sunt à frōte extēdens meipsum, iuxta destinatū persequor, ad brauiū supernæ vocationis dei in CHRISTO IESV. Quicunq; ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: & si quid aliter sapitis, & hoc vobis deus reuelabit. Verūtamen ad quod peruenimus, vt idem sapiamus: in eadē permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres: & obseruate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nos. Multi enim ambulāt de quibus sæpe dicebā vobis (nūc autē & flens dico) inimici Rom. 16. c

crucis CHRISTI: quorũ finis interi
tus: quorũ deus, véter est: & gloria in
confusione ipsorũ, qui terrena sapiũt.
Nostra enim cõuersatio in cœlis est:
vnde etiam saluatorem expectamus
dominum IESVM CHRISTVM
qui reformabit corp⁹ humilitatis no
strę configuratũ corpori, claritatis suę
secundum operationem virtutis suæ
qua etiã possit subiicere sibi omnia.

CAPVT IIII.

ITaq; fratres mei dilecti & A
desiderati; gaudiũ meum
& corona mea: sic state in
domino charissimi. Euodiã
rogo & Syntychẽ deprecor, idipsum
sapere in domino. Etiã rogo & te ger
mane cõpar: adiuua illas quę mecum
laborauerũt in euangelio cũ Clemen
te; & cęteris adiutoribus meis, quorũ
nomina sunt in libro vitę. Gaudete in
domino semper: iterũ dico gaudete.
Modestia vestra nota sit omnibus ho
minibus. Dominus ꝑpe est. Nihil so
liciti sitis: sed in omnibus, oratione &

obsecratione cum gratiarum actione
petitiones vestræ innotescant apud
B deum. Et pax dei quæ exuperat om-
nem sensum, custodiet corda vestra
& intelligentias vestras in CHRI-
STO IESV. Quod reliquũ est, fra-
tres, quæcunq; sunt vera, quęcũq; pu
dica, quæcunq; iusta, quęcũq; sancta,
C quæcunq; amabilia, quæcunq; bonę
famę, si qua virtus, si qua laus: hęc co
gitate. Quę & didicistis, & accępistis,
& audistis, & vidistis in me: hæc agi-
C te, & deus pacis erit vobiscũ. Gauisus
sum autem in domino vehemẽter, ꝙ
tandem aliquãdo reuiguistis pro me
sentire, sicut & sentiebatis. occupati
autem eratis. Non quasi propter pe-
C nuriam dico. ego enim didici, in qui-
bus sum, sufficiens esse. Scio & humi-
liari: scio & abundare, vbiq; & in om
nibus institutus sum, & satiari, & esu-
rire, & abundare, & penuriam pati.
Omnia possum in eo qui me confor-
tat. Verũtamen bene fecistis cõmuni-
cantes tribulationi meę. Scitis autem

& vos Philippenſes, quòd in principio euangelij, quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi eccleſia cõmunicauit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli. quia & Theſſalonica, ſemel & iterum in vſum mihi miſiſtis. Non q̃ requiram datum: ſed requiro fructum abundantem in rationẽ veſtram. Habeo autẽ omnia: & abundo. D repletus ſum acceptis ab Epaphrodito quę miſiſtis odorem ſuauitatis, hoſtiam acceptam, placẽtem deo. Deus autem meus impleat omne deſideriũ veſtrum, ſecundũ diuitias ſuas in gloria, in CHRISTO IESV. Deo autẽ & patri noſtro gloria in ſecula ſeculorum amẽ. Salutate omnem ſanctum in CHRISTO IESV. Salutant vos C qui mecum ſunt, fratres. Salutãt vos omnes ſancti: maxime autem qui de Cæſaris domo ſunt. Gratia domini noſtri IESV CHRISTI cum omnibus vobis. Amen.

Scripta eſt è Roma per Epaphroditũ.

EPISTOLA PAVLI AD COLOSSENSES.

A

Aulus Apostolus IESV CHRISTI per voluntatem dei & Timótheus frater: iis qui sunt Colossis sanctis & fidelibus fratrib⁹ in CHRISTO IESV, gratia vobis & pax à deo patre nostro, & dño IESV CHRISTO.

Gratias agimus deo & patri domini nostri IESV CHRISTI: semper pro vobis orantes: audientes fidē vestram in CHRISTO IESV, & dilectionem quā habetis in sanctos omnes propter spem quæ reposita est vobis in cœlis, quā audistis in verbo veritatis euangelij, quod puenit ad vos, sicut & in vniuerso mundo est, & fructificat, & creſcit, sicut & in vobis ex ea die qua audistis & cognouistis gratiam dei in veritate, sicut didicistis

ab Epaphra charissimo conseruo nostro, qui est fidelis pro vobis minister B
CHRISTI IESV, qui etiam manifestauit nobis dilectionē vestram in spiritu. Ideo & nos ex qua die audiuimus, non cessamus pro vobis orantes & postulates vt impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia & intellectu spirituali, vt ambuletis digne domino, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia dei, in omni virtute confortati secundum potentiam gloriæ eius: in omni patientia & longanimitate: cum gaudio gratias agentes patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ, in quo habemus redemC
ptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorū: qui est imago dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cœlis & in terra, visibilia,

& inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia p ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnia: & omnia in ipso constant. & ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitꝰ ex mortuis: vt sit in omnibus ipse primatum tenens. quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare: & per eum recõciliare omnia in ipsum, pacificatis per sanguinem crucis eius siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt. Et vos cũ essetis aliquando alienati & inimici sensu, in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis suæ per mortem, vt exhiberet vos sanctos & immaculatos & irreprehensibiles coram ipso: si quidem permanetis in fide fundati & stabiles, & immobiles
A à spe euangelij quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura quæ sub cœlo est, cuius factus sum
D ego Paulus minister. Nũc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo

1.cor.15.c
Apoc.1.b

ea quę desunt passionũ CHRISTI, in carne mea pro corpore eius qđ est ecclesia. Cuius factus sum ego minister secũdum dispensationem dei quę data est mihi in vos vt impleã verbũ dei, mysterium quod absconditũ fuit à seculis & generationibus, nunc autem manifestatũ est sanctis eius, quibus voluit deus notas facere diuitias gloriæ, sacramẽti huius in gentibus, qui est CHRISTVS, in vobis spes gloriæ: quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docẽtes omnem hominem in omni sapiẽtia, vt exhibeamus omnẽ hominem perfectum in CHRISTO IESV. in quod & laboro, certando secundũ operationẽ eius quæ operatur in me in virtute.

CAPVT II.

VOlo enim vos scire qualem A
solicitudinem habeam pro vobis & pro ijs qui sunt Laodiciæ, & quicunq; non viderunt faciem meã in carne: vt con

solentur corda ipsorum, cum fuerint instructi in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitionē mysterij dei & patris & CHRISTI, in quo sunt omnes thesauri sapientię & scientię absc̄oditi. Hoc autē dico: vt nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum: tamen spiritu vobiscum sum, gaudens & videns ordinem vestrum, & firmamentum eius quæ in CHRISTO est, fidei vestrę. Sicut ergo accępistis IESVM CHRISTVM dominū: in ipso ambulate, radicati & superędificati in ipso, & cō firmati in fide sicut & didicistis, abundantes in illo in gratiarū actione. Videte ne quis vos deprędetur per philosophiā & inanem fallaciā. secundū traditionē hominum, secūdum elementa mūdi, & non secundū CHRISTVM. quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis: in quo &

1. cor. 5. b

B

C

circunciſi eſtis circunciſione non mâ
nufacta in expoliatione corporis pec
catorũ carnis, in circũciſione CHRI
STI, cõſepulti ei in baptiſmo, in quo
& ſimul reſurrexiſtis per fidẽ opera/
tionis dei: qui ſuſcitauit illum à mor
Ephe. 2.a tuis. Et vos cum mortui eſſetis in de C
lictis & præputio carnis veſtræ, con/
uiuificauit cum illo: donãs nobis om
nia delicta, delẽs quod aduerſus nos
erat, chirographum, quod erat cõtra/
rium nobis per decreta. & ipſum tu/
lit de medio, affigẽs illud cruci: & ex/
polians principatus & poteſtates tra
duxit confidenter palàm, triumphãs
illos in ſemetipſo. Nemo ergo vos iu
dicet in cibo aut in potu, aut in parte
diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbato/ D
rum, quæ ſunt vmbra futurorũ, cor/
Mat. 24.a pus autem CHRISTI. Nemo vos
præmio fraudet volens, in humilita/
te & religione angelorum, quæ nõ vi
dit ambulãs, fruſtra inflatus ſenſu car
nis ſuæ. & non tenens caput ex quo
totũ corpus per nexus & coniunctio/

nes ſubminiſtratum & cõſtructũ creſcit in augmẽtum dei. Si mortui eſtis cum CHRISTO ab elementis mũdi: quid tanquam viuentes in mũdo decernimini? Ne tetigeris, neq; guſtaueris, neq; contrectaueris? quæ ſunt omnia in interitum ipſo vſu, ſecundũ præcepta & doctrinas hominũ. quæ ſunt rationem quidẽ habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate, & non ad parcendũ corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPVT III

A Igitur ſi reſurrexiſtis cum CHRISTO: quæ ſurſum ſunt quærite, vbi CHRISTVS eſt in dextera dei ſedens. quæ ſurſum ſunt ſapite: nõ quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis: & vita veſtra eſt abſcondita cum CHRISTO in deo. Cum autem CHRISTVS apparuerit, vita noſtra: tũc & vos apparebitis cum ipſo in gloria. Mortificate ergo membra veſtra quę ſunt ſuper terram: fornicationem. im Ephe. 5. a

munditiam, libidinem, concupiscen-
tiam malam, & auaritiam quæ est si-
mulacrorũ seruitus. propter quæ, ve-
nit ira dei super filios incredulitatis. B
Rom.6.a in quibus & vos ambulastis aliquan-
Ephe.4.c do, cum viueretis in illis. Nunc autẽ
Heb.12.a deponite & vos omnia. iram, indigna-
1.Pet.1.a tionem, malitiam, blasphemiam, tur-
&.4.a pem sermonem de ore vestro. Nolite
mentiri inuicem: postquã exuistis ve-
terem hominem cum actibus suis, &
induistis nouũ, qui renouatur in agni-
tionem secũdum imaginem eius qui
creauit illum. vbi non est Gentilis &
Iudæus, circuncisio & præputiũ, bar-
barus & Scytha, seruus & liber: sed
omnia & in omnib⁹ CHRISTVS.
Ephe.6.b Induite vos ergo sicut electi dei, san-
cti & dilecti viscera miserationũ, be-
nignitatem, humilitatem, modestiã,
patientiam. supportantes inuicem: &
Ephe.4.g donãtes vobismetipsis si quis aduer-
sus aliquem habet querelam. sicut &
CHRISTVS donauit vobis: ita &
vos: super omnia autem hęc, charita-

tem, quod est vinculum perfectionis.
C & pax dei palmam ferat in cordibus
vestris, in quã & vocati estis in vno
corpore: & grati estote. verbũ CHRI
STI habitet in vobis abundanter: in
omni sapientia docentes & commo-
nentes vos inuicem, psalmis, hymnis
& canticis spiritualibus, in gratia can
tantes in cordibus vestris domino.
Et quodcunq; facitis in verbo aut in
opere: omnia in nomine domini no-
stri IESV CHRISTI facite, gratias
agentes deo & patri per ipsum. Vxo-
res, subditæ estote viris, sicut opor-
tet, in domino. Viri, diligite vxores:
D & nolite amari esse erga illas. Filij,
obedite parentibus per omnia. hoc
enim placitũ est domino. Patres, no-
lite prouocare filios vestros: vt non
pusillo animo fiãt. Serui, obedite per
omnia dominis carnalibus: non ad
oculum seruientes quasi hominibus
E placentes, sed in simplicitate cordis,
timentes deum. Quodcunq; facitis,
ex animo operamini sicut domino &

1.co.10.g
Ephe.5.c
1.Pet.3.a
Ephe.6.a
Ephe.6.a
Tit.2.c
1.Pet.2.c

non hominibus: scientes quòd à do-
mino accipietis retributionem hæ-
ditatis; Domino enim CHRISTO
Sapiē.6.b seruitis. Qui autem iniuriam facit: re-
Rom.2.b cipiet id quod iniquè gessit, & non est
personarum acceptio.

CAPVT LIIII.

DOmini, quod iustum est &
Ephe.6.b æquū, seruis præstate: scié A
tes q̄ & vos dominum ha
betis in cœlo. Orationi in-
Ephe.6.b state: vigilātes in ea in gratiarū actio-
2.thes.3.a ne. orantes simul & pro nobis, vt de⁹
aperiat nobis ostium sermonis ad lo-
quendū mysteriū CHRISTI (pro-
pter quod etiam vinctus sum) vt ma-
nifestē illud ita vt oportet me loqui.
Ephe.5.c In sapientia ambulate ad eos qui fo-
ris sunt; tempus redimentes. Sermo
vester semper in gratia sale sit condi-
tus, vt sciatis quomodo oporteat vos
vnicuiq; respondere. Quæ circa me
sunt omnia vobis nota faciet Tychi- B
cus charissimus frater, & fidelis mini
ster, & conseruus in domino. quem

missi

misi ad vos ad hoc ipsum, vt cognoscat quę circa vos sunt, & consoletur corda vestra cum Onesimo charissimo & fideli fratre qui ex vobis est. omnia quæ hic aguntur, nota facient vobis. Salutat vos Aristarchus conca ptiuus meus, & Marcus cōsobrinus Barnabæ (de quo accepistis mādata, Si venerit ad vos, suscipite illum) &
C Iesus qui dicitur Iustus: qui sunt ex circumcisione. hi soli sunt adiutores mei in regno dei: qui mihi fuerunt so latio. Salutat vos Epaphras qui ex vo bis est, seruus CHRISTI IESV, semper solicitus pro vobis in oratio/
A nibus, vt stetis perfecti & pleni in om ni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quòd habet multum la borem pro vobis, & pro ijs qui sunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. Salutat vos Lucas medicus charissimus, & Demas. Salutate fratres qui sunt Lao
D diciæ: & Nymphan, & quæ in domo 2. Tim. 4. c
eius est eccleſiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistola: facite vt & in Lao

dicensium ecclesia legatur: & ea quæ ex Laodicia est, vt vobis legatur. Et dicite Archippo, Vide ministerium quod accepisti in domino, vt illud impleas. Salutatio: mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. AMEN.

Missa è Roma per Tychicum, & Onesimum.

EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

PAulus & Syluanus & A Timothe⁹ ecclesiæ Thessalonicēsium in deo patre nostro & domino IESV CHRISTO, gratia vobis & pax à deo patre nostro, & domino IESV CHRISTO.

Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis: memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine inter-

B missione, memores operis fidei ve-
stræ & laboris, charitatis, & sustinen-
& tię spei domini nostri IESV CHRI-
STI ante deum & patrem nostrum,
scientes fratres dilecti à deo, electio-
nem vestrā: quia euangelium nostrū
non fuit ad vos in sermone tantum,
sed & in virtute, & in spiritu sancto,
& in certitudine multa; sicut scitis
quales fuerimus in vobis ppter vos.
C Et vos imitatores nostri facti estis, &
dñi: excipiētes verbū in tribulatione
multa cū gaudio spiritus sancti. ita vt
facti sitis forma omnibus credentibus
in Macedonia & in Achaia. A vobis
enī diffamatus est sermo dñi: non so-
lum in Macedonia & in Achaia: sed &
in omni loco fides vestra quæ est ad
deū, profecta est, ita vt nō sit nobis ne
cesse quicquā loqui. Ipsi enim de no-
& bis annuntiant, qualē introitū habue
D rimus ad vos: & quomodo conuer-
si estis ad deū à simulacris seruire deo
viuo & vero, & expectare filium eius
de cœlis (quē suscitauit ex mortuis)

IESVM qui eripit nos ab ira vẽtura.

CAPVT II.

NAm & ipsi scitis fratres in- troitum nostrũ ad vos qꝓ nõ inanis fuit: sed antè pas- si & contumelijs affecti (si- cut scitis) in Philippis, fiduciã habui- mus in deo nostro loqui ad vos euã- gelium dei in multa solicitudine. Ex- hortatio enim nostra non de errore, neq; de immũditia, neq; in dolo: sed sicut probati sumus à deo vt credere- tur nobis euangelium, ita loquimur: non quasi hominibus placentes, sed deo qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neq; in occa- sione auaritię, deus testis est: nec quę- rentes ab hominibus gloriam, neq; à vobis, neque ab alijs: cum possemus oneri esse, vt CHRISTI apostoli: sed facti sumus paruuli in medio ve- stri, tanq; si nutrix foueat filios suos. Ita desiderantes vos cupide, voleba- mus tradere vobis non solùm euan-

gelium dei, sed etiã animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis. Memores enim estis fratres laboris nostri & fatigationis. nocte enĩ & die operantes, ne quem vestrum grauaremus: prædicauimus in vobis euangelium dei. Vos testes estis & deus, q̃ sancte & iuste & sine querela vobis qui credidistis, affuimus: sicut scitis qualiter vnúquéq; vestrum (sicut pater filios suos) deprecantes vos & cõ
C solantes, testificati sumus vt ambularetis digne deo, qui vocauit vos in suum regnũ & gloriam. Ideo & nos gratias agimus deo sine intermissione: quoniam cum acciperetis à nobis verbum auditus dei, accepistis illud non vt verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum dei, qui operatur in vobis qui creditis. Vos enim imitatores facti estis fratres, ecclesiarum dei quæ sunt in Iudæa, in CHRISTO IESV: quia eadem passi estis & vos à contribulibus vestris, sicut & ipsi à Iudæis, qui & dominum occiderunt

Act. 20.g
1.cor.4.c
2.thes.3.b

IESVM, & proprios prophetas, & nos persecuti sunt, & deo non placét: & omnibus hominibus aduersantur, prohibétes nos gentibus loqui vt saluifiant, vt impleant peccata sua semper. peruênit autẽ ira super illos vsq; in finem. Nos autem fratres desolati à vobis ad tempus horæ, aspectu, nõ corde: abundantius festinauimus faciem vestram videre cum multo desiderio. quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, & semel & iterũ: sed impediuit nos satanas. Quę est enim nostra spes, aut gaudiũ, aut corona glorię? Nónne & vos ante dominum nostrum IESVM CHRISTVM in aduentu eius? vos enĩ estis gloria nostra & gaudium.

CAPVT III.

PRopter quod cũ non ferremus amplius, placuit nobis remanere Athenis, solis. & misimus Timótheũ fratrem nostrum & ministrum dei & adiutorem operis nostri in euangelio

Act.16.a

CHRISTI, ad confirmandos vos & exhortãdos pro fide vestra: vt nemo moueatur in tribulationib⁹ istis. ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus. Nam & cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut & factum est & scitis. Propterea & ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidẽ vestrã, ne forte tentauerit vos is qui tentat: & inanis fiat labor noster. Nũc autem veniente Timótheo ad nos à vobis, & annũtiante nobis fidem & charitatem vestram, & quòd memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut nos quoque vos: ideo consolati sumus fratres in vobis in omni necessitate & tribulatione nostra per fidem vestram. quoniam nũc viuimus: si vos statis in domino. Quã enim gratiarum actionẽ possumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante deum nostrum, nocte ac die abundantius orantes vt videa-

mus faciem vestram,& compleamus ea quæ desunt fidei vestræ: Ipse autē deus & pater noster & dominus IESVS CHRISTVS dirigat viam nostram ad vos. Vos autē dominus multiplicet,& abundare faciat charitatem vestram in inuicem & in omnes: quēadmodū & nos in vos ad confirmanda corda vestra sine querela, in sanctitate ante deū & patrem nostrum, in aduētu domini nostri IESV CHRISTI cum omnibus sanctis eius.

CAPVT IIII.

QVod supereſt ergo fratres, rogamus vos & obsecramus in domino IESV: quēadmodum accepistis à nobis quomodo oporteat vos ambulare & placere deo, vt abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederimus vobis per dominū IESVM.

Ro.12,c Hæc est enim voluntas dei, sanctificatio vestra: vt abstineatis vos à fornicatione. vt sciat vnusquisq; vestrū, vas suū possidere in sanctificatione & ho-

nore: nō in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorant deum. ne quis
B supergrediatur & circūueniat in negotio fratrem suum: quoniā vindex est dominus de his omnibus, sicut & prędiximus vobis, & testificati sum⁹. non enim vocauit nos deus in immūditiam: sed in sanctificationem. Itaq; qui spernit, nō hominem spernit sed deum, qui dedit spiritum suum sanctum in vos. De charitate autem fraternitatis, non necesse habemus scri-
C bere vobis. ipsi enim vos à deo didicistis, vt diligatis inuicem. Etenim illud facitis in omnes fratres in vniuersa Macedonia. Rogamus autē vos fratres vt abundetis magis: & operā detis vt quieti sitis, &
A vt vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut prędępimus vobis. & vt honeste ambuletis ad eos qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis. Nolumus autē vos ignorare fratres de dormientibus: vt non cōtristemini, sicut & cęteri qui spē non habēt. Si

Ioan. 13. d. & 15. b
1. Ioā. 2. b. & 4. d

enim credimus quòd IESVS mor- D
tuus est & resurrexit: ita & deus eos
qui dormierunt per IESVM, addu- &
cet cum eo. Hoc enim vobis dicimus
in verbo domini, quòd nos qui viui-
1.co.15.d mus, qui residui sumus in aduentum
domini, non præueniemus eos qui
dormierũt. Quoniam ipse dominus
in iussu & in voce archangeli & in
tuba dei descendet de cœlo: & mor-
tui qui in CHRISTO sunt, resurgẽt
primũ. Deinde nos qui viuimus, qui
relinquimur: simul rapiemur cũ illis
in nubibus obuiã domino in aera, &
sic semper cũ domino erimus. Itaq;
consolamini inuicẽ in verbis istis.

CAPVT V.

DE temporibus autẽ & mo A
mentis fratres, non indige
tis vt scribamus vobis. Ip
si enim diligenter scitis q̃
dies domini, sicut fur in nocte, ita ve-
2.Pet.3.c niet. Cum enim dixerint, pax & secu-
Apoc.3.a ritas: tunc repentinus eis superueniet
&.16.c interitus, sicut dolor in vtero haben-

ti,& non effugient. Vos autẽ fratres,
non eſtis in tenebris : vt vos dies illa
tanq; fur comprehendat.omnes vos:
filij lucis eſtis,& filij dei.nõ ſumus no
B ctis neq; tenebrarũ. Igit̃ non dormia
mus ſicut & cæteri : ſed vigilemus &
ſobrij ſimus. Qui enĩ dormiũt:nocte
dormiũt.& qui ebrij ſunt:nocte ebrij
ſunt.Nos autẽ qui diei ſumus,ſobrij
ſumus.induti loricam fidei & charita
tis,& galeã,ſpem ſalutis.quoniã non Eſa.59.c
poſuit nos deus in irã:ſed in acquiſi- Ephe.6.c
tionẽ ſalutis per dominũ noſtrũ IE-
SVM CHRISTVM, qui mortuus
eſt pro nobis, vt ſiue vigilemus ſiue
dormiamus , ſimul cũ illo viuamus.
C Propter quod conſolamini inuicẽ:&
ædificate alterutrũ,ſicut & facitis. Ro
gamus autẽ vos fratres, vt noueritis
eos qui laborant inter vos, & præſunt
vobis in dño,& monẽt vos:vt habea
tis illos abũdantius in charitate,ppter
opus illorũ.pacem habete cũ eis. Ro
gamus autẽ vos fratres,corripite in-
quietos, conſolamini puſillanimes,

puer.17.c Ro.12.d 1.Pet.3.b Eccl.18.c Luc.18.a 1.Cor.1.b

subleuate infirmos, patiẽtes estote erga omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonũ est sectamini in vos inuicẽ & in omnes. Semper gaudete. Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite. hæc est enim voluntas dei in CHRISTO IESV in omnibus vobis. Spiritũ nolite extinguere. Prophetias nolite spernere. Omnia probate. quod bonũ est, tenete. Ab omni specie mala abstinete. Ipse autẽ deus pacis sanctificet vos per omnia: vt integer spiritus vester & anima & corpus sine querela, in aduentu dñi nostri IESV CHRISTI conseruetur. Fidelis est qui vocauit vos: qui etiam faciet. Fratres, orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per dominũ, vt legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri IESV CHRISTI vobiscum. AMEN.

Ad Thessalonicenses prima scripta fuit ex Athenis.

EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

PAulus & Syluanus & Timótheus eccle się Theſſalonicenſiũ in deo patre noſtro & domino IESV CHRISTO gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino IESV CHRISTO.

Gratias agere debemus ſemper deo pro vobis fratres, ita vt dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas vniuſcuiuſq; veſtrũ in vos inuicem: ita vt & noſipſi in vobis gloriemur in eccleſijs dei, pro patientia veſtra, & fide in omnibus perſecutionibus veſtris & tribulationibus, quas ſuſtinetis in exẽplum iuſti iudicij dei vt digni habeamini regno dei, pro quo & patimini. ſi quidẽ iuſtum eſt apud deum: retribuere tribu-

lationem ijs qui vos tribulant: & vobis qui tribulamini requiem nobiſcū in reuelatione domini IESV de cœlo cum angelis virtutis eius in flāma ignis dantis vindictā ijs qui nō nouerunt deū, & qui non obediunt euangelio domini noſtri IESV CHRIſTI. qui pœnā dabunt interitū æter D
num à facie domini & à gloria virtutis eius: cum venerit glorificari in ſanctis ſuis & admirabilis fieri in omnibus qui crediderūt, quia creditum eſt teſtimonium noſtrū ſuper vos in die illo. in quod etiā oramus ſemper pro vobis, vt dignetur vos vocatione ſua deus noſter, & impleat omnē voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute, vt glorificetur nomē domini noſtri IESV CHRISTI in vobis, & C
vos in illo, ſecundūm gratiam dei noſtri, & domini IESV CHRISTI.

CAPVT II.

ROgamus autē vos fratres A
per aduentum domini noſtri IESV CHRISTI, &

nostram cõgregationem in ipsum: vt
non cito moueamini à vestro sensu,
neq; terreamini, neq; per spiritũ, neq;
per sermonẽ, neq; per epistolam tan-
quã per nos missam, quasi instet dies
CHRISTI. Ne quis vos seducat vl- Ephe. 5. d
C lo modo. quoniam nisi venerit discessio primũ, & reuelatus fuerit homo
B peccati, filius perditionis, qui aduersatur & extollitur supra omne quod
dicitur deus, aut quod colitur, ita vt
in templo dei sedeat ostendens se qꝫ
sit deus. Non meministis quòd cum
adhuc essem apud vos, hæc dicebam
vobis? Et nunc quid detineat scitis: vt
reueletur ille in suo tẽpore. Nam my
sterium iam operatur iniquitatis: tan
tum qui tenet, nunc teneat, donec de
C medio fiat. Et tunc reuelabitur ille ini Esa. 11. a
quus: quem dominus interficiet spi-
ritu oris sui. & destruet illustratione
aduentus sui, eum, cuius est aduen-
tus secundum operationem satanæ:
in omni virtute, & signis, & prodi-
gijs mẽdacibus, & in omni seductio-

ne iniquitatis in ijs qui pereunt, eo q̄ charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent. Et ideo mittet illis deꝰ operationem erroris: vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserūt iniquitati. Nos autem debemus gra- D tias agere deo semper pro vobis fratres dilecti à domino, quod elegerit vos deus ab initio in salutem, in sanctificatione spiritus, & in fide veritatis. Ad quod & vocauit vos per euangelium nostrum in acquisitionē glo riæ domini nostri IESV CHRI- STI. Itaq̄ fratres state: & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Ipse autem dominus noster IESVS CHRISTVS & deus & pater noster qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, & spem bonam in gratia: exhortet corda vestra, & cōfirmet in omni sermone bono & opere.

Caput

CAPVT III.

A QVod supereſt fratres, orate p nobis, vt ſermo CHRI/ Ephe.6.c
STI currat & glorificetur, Coloſ.4.a
ſicut & apud vos: & vt li/
beremur ab importunis & malis ho/
minibus. nō enim omnium eſt fides.
Fidelis autem dominus eſt, qui con/
firmabit vos & cuſtodiet à malo. Cō
fidimus autem de vobis in domino,
p quęcunq; præcipimus vobis & fa/
citis & facietis. Dominus autem diri/
gat corda veſtra in charitatem dei &
B patientiam CHRISTI. Dēnuntia/
mus autem vobis fratres in nomine
domini noſtri IESV CHRISTI,
vt ſubtrahatis vos ab omni fratre am
bulante inordinate, & non ſecūdum
traditionem quam accęperunt à nō/
bis. Ipſi enim ſcitis quemadmodum
oporteat imitari nos: quoniā non in/
quieti fuimus inter vos, neque gratis Act. 20.g
panem accępimus ab aliquo, ſed in la 1.cor.4.c
bore & fatigatione nocte & die ope/ 2.thet.2.b
rantes, ne quem veſtrū grauaremus.

Non quasi nō habuerimus potestatē: sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandū nos. Nam & cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis. Quòd si quis nō vult operari, nec manducet. Audiuimus enim inter vos quosdā ambulantes inquiete, nihil operātes, sed curiose agentes. Iis autē qui eiusmodi sunt denuntiamus & obsecram⁹ in domino IESV CHRISTO, vt cū silentio operātes, suum ipsorū panem manducent. Vos autē fratres, nolite deficere benefaciētes. Quòd si quis nō obedit verbo nostro per epistolā, hunc notate: & ne cō misceamini cū illo, vt cōfundatur: & nolite quasi inimicū existimare, sed corripite vt fratrē. Ipse autē déus pacis det vobis pacē semper in omni loco. Dominus sit cū omnibus vobis. Salutatio mea manu Pauli: quod est signū in omni epistola. ita scribo. Gratia dñi nostri IESV CHRISTI cū omnibus vobis. Amen.

Galat.6.c

Missa fuit ex Athenis.

EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

A PAulus apostolus IESV CHRISTI, secundum imperiũ dei saluatoris nostri, & dñi IESV CHRISTI spei nostræ: Timótheo dilecto filio in fide, gratia & misericordia & pax à deo patre & CHRISTO IESV, dño nostro. Act. 16. a

Sicut rogaui te vt remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, vt denũtiares quibusdam ne aliter docerent, neq; intenderent fabulis & genealogijs interminatis: quę quęstiones prę stant magis quàm ędificationem deiquę est in fide. Finis autem præcępti, est charitas de corde puro & cõscien-
B tia bona & fide non ficta. A quibus quidá aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium: volentes esse legis docto-

res, non intelligentes neque quæ lo-
quuntur neque de quibus affirmant.
Roma.7.c Scimus autem q̃ bona est lex, si quis
ea legitime vtatur: sciens hoc, q̃ lex
iusto non est posita, sed iniustis & nõ
subditis, impijs & peccatoribus, sce-
leratis & contaminatis, patricidis, &
matricidis, homicidis, fornicarijs, ma
sculorum concubitoribus, plagiarijs,
mendacibus, & periuris, & si quid
aliud sanæ doctrinę aduersatur, secũ-
dum euangeliũ glorię beati dei, quod
creditum est mihi. Gratias ago ei qui
me cõformauit CHRISTO IESV
domino nostro, quia fidelem me exi
stimauit, ponẽs in ministerio qui pri⁹
blasphemus fui & persecutor & con-
tumelioſus, sed & misericordiam cõ-
secutus sum, quia ignorans feci in in-
credulitate. Superabundauit autẽ gra
tia domini nostri cũ fide & dilectio-
ne, quæ est in CHRISTO IESV.
Fidelis sermo & omni acceptione di
gnus: quòd CHRISTVS IESVS
venit in mundum peccatores saluos

D facere, quorum primus ego sum. Sed Mat.9.b
ideo misericordiam consecutus sum Mar.2.c
vt in me primo ostenderet CHRI-
STVS IESVS omnem patientiam,
ad informationem eorum qui credi-
turi sunt illi in vitam æternam. Regi
autem seculorum immortali, inuisi-
bili, soli sapienti deo honor & gloria
in secula seculorum. Amen. Hoc præ-
ceptum cõmendo tibi fili Timóthee,
secundum præcedentes in te prophe-
tias: vt milites in illis bonam militiã,
C habens fidem, & bonã conscientiam:
quã quidam repellentes, circa fidem
naufragium fecerũt. ex quibus est Hy
menæus & Alexãder: quos tradidi sa
tanæ, vt discant non blasphemare.

CAPVT II.

A Dhortor igitur primũ om-
niũ fieri obsecrationes, ora-
tiones, postulationes, gra-
C tiarum actiones pro omni-
bus hominibus, pro regibus, & om-
nib⁹ qui in sublimitate cõstituti sunt:
vt quietam & trãquillam vitam aga-

mus in omni pietate & honestate. hoc B
enim bonum est & acceptum coram
saluatore nostro deo: qui omnes ho-
mines vult saluos fieri, & ad agnitio-
nem veritatis venire. Vnus enim deus,
vnus & mediator dei & hominū, ho-
mo CHRISTVS IESVS: qui de-
dit redemptionē semetipsum pro om
2. Tim. 1. c nibus, testimonium temporibus suis.
in quod positus sum ego prædicator
& apostolus (Veritatē dico in CHRI
STO non mentior) doctor gentium
in fide & veritate. Volo ergo viros C
orare in omni loco: leuātes puras ma
nus, sine ira & disceptatione. Simili-
ter & mulieres in habitu ornato: cum
1. Pet. 3. a verecūdia & sobrietate ornare se, non
in tortis crinibus, aut auro aut marga
ritis, vel veste pretiosa: sed quod de- A
cet mulieres promittentes pietatem
per opera bona. Mulier in silentio di-
1. cor. 14. f scat, cum omni subiectione. Docere D
autem, mulieri non permitto, neque
Gen. 1. d dominari in virum, sed esse in silen-
Gen. 3. b tio. Adam enim, primus formatꝰ est:

deinde Eua. & Adam nō eſt ſeductus, mulier autem ſeducta, in præuaricatione fuit. Saluabitur autem per filiorum generationem: ſi permāſerint in fide & dilectione & ſanctificatione cū ſobrietate.

CAPVT III.

A FIdelis ſermo. Si quis epiſcopatū deſiderat, bonū opus deſiderat. Oportet igit̄ epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum, vigilātem, ſobrium, modeſtum, ornatum, hoſpitalem, doctorem: non vinolentum, non percuſſorem, nō turpi lucro deditum: ſed mitē, non litigioſum, non auarum: ſed ſuæ domui bene prępoſitum, filios habentē ſubditos cū omni reuerentia. Si quis autē domui ſuæ præeſſe neſcit: quomodo eccleſiæ deī diligentiā habebit? Non neophytum: ne in ſuperbiā elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autē illum & teſtimoniū habere bonum ab ijs qui foris ſunt: vt non in opprobrium inci Tit. 1. b

dat & in laqueum diaboli. Diaconos similiter compositos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrū sectantes: habentes mysteriū fidei in cōscientia pura. Et hi quidē probentur primum: & deinde ministrēt sic vt nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. Diaconi sint vnius vxoris viri: qui filijs suis bene præsint, & suis domibus. Qui enim bene ministrauerint: gradū bonum sibi acquirunt, & multam fiduciam in fide quæ est in CHRISTO IESV. Hęc tibi scribo, sperans me ad te venire cito. si autem tardauero: vt scias quomodo oporteat te in domo dei conuersari, quæ est ecclesia dei viui, columna & firmamentum veritatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum. Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, apparuit angelis, prædicatus est gentibus, creditus est in mūdo, assumptus est in gloria.

CAPVT IIII.

A SPiritus autem manifeste dicit quòd in nouissimis tẽporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorũ, in hypocrisi loquentium mẽdacium, & cauteriatam habentium suam con
C scientiam, prohibentiũ nubere, abstinere à cibis quos deus creauit ad percipiẽdum cum gratiarum actione fidelibus & ijs qui cognouerunt veritatem: quòd omnis creatura dei bona est,
B & nihil reijciendũ quod cum gratiarum actione percipitur. sanctificatur enim per verbum dei & orationem. Hæc proponens fratribus: bonus eris minister CHRISTI IESV, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quã
D assecutus es. Ineptas autem & aniles fabulas deuita. exerce autem teipsum
C ad pietatem. Nam corporalis exercitatio, ad modicũ vtilis est. pietas autem, ad omnia vtilis est: promissiones habens vitæ quæ nunc est, & futuræ

2. Tim. 3. a
2. Pet. 3. a
Iudæ. 1. f
2. tim. 2. d
Tit. 3. c

Fidelis sermo,& omni acceptione dignus. In hoc enim & laboramus & maledicimur,quia speramus in deum viuum qui est saluator omniũ hominũ, maxime fideliũ. Præcipe hæc & doce. Nemo iuuentutem tuam cõtemnat, sed exẽplum esto fidelium in verbo, in conuersatione,in charitate,in fide, in castitate.Dum venio,attẽde lectioni,exhortationi,doctrinæ. Noli negligere gratiã quæ in te est:quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii Hæc meditare,in his esto:vt profectus tuus manifestus sit in omnibus. Attende tibi & doctrinæ:insta in illis. Hoc enim faciens:& teipsum saluum facies,& eos qui te audiunt.

CAPVT V.

SEniorẽ ne increpaueris:sed exhortare vt patrem.iuuenes:vt fratres.anus:vt matres.iuuenculas:vt sorores in omni castitate.Viduas honora,quæ verè viduæ sunt. Si qua autem vidua

filios aut nepotes habet: discāt primū
domum suam regere, & mutuam vi-
cem reddere parētibus: hoc enim bo-
num & acceptū est coram deo. Qui au-
tem verè vidua est & desolata: speret
in deum, & instet obsecrationibus &
orationibus nocte & die. Nam quę in
delitijs est: viuens mortua est. Et hoc
præcipe: vt irreprehensibiles sint. Si
qua autem suorū & maxime domesti
corū curam nō habet: fidē negauit, &
B est infideli deterior. Vidua deligat nō
minus sexaginta annorum quę fuerit
vnius viri vxor, in operibus bonis te
stimonium habēs, si filios educauit, si
C hospitio recepit, si sanctorū pedes la
uit, si tribulationē patientibus submi
nistrauit, si omne opus bonum subse
cuta est. Iuniores autē viduas deuita.
Cū enim luxuriatę fuerint in CHRI
STVM, nubere volunt: habentes dā-
nationē, quia primā fidem irritā fece
runt: simul autē & ociosæ discunt cir
cuire domos: nec solum ociosę, sed &
verbosę, & curiosę, loquētes quę non

oportet. Volo ergo iuniores nubere, C
filios procreare, matresfamiliâs esse:
nullam occasionem dare aduersario
maledicti gratia. Iam enim quædam
cõuersæ sunt post satanam. Si quis fi/
delis, aut si qua fidelis habet viduas,
subministret illis,& non grauetur ec/
clesia: vt his quę vere viduæ sunt,suffi
ciat. Qui bene præsunt presbyteri: du
plici honore digni habeatur: maxime
qui laborant in verbo & doctrina. Di
Deu.25.a cit enim scriptura,nõ alligabis os bo/
1.cor.9.a ui trituranti. Et;dignus est operarius
Mat.10.b mercede sua. Aduersus presbyterum
Luc.10.b accusationem noli recipere: nisi sub
duobus aut tribus testibus. Peccãtes, D
coram omnibus argue: vt & cæteri ti
morem habeant. Testor coram deo &
domino IESV CHRISTO & ele/
ctis angelis, vt hęc custodias: sine prę
iudicio nihil faciens, in alteram partẽ
declinãdo. Manus cito nemini impo
sueris,neq; communicaueris peccatis
alienis. Teipsum castum custodi. No/
li adhuc aquã bibere, sed modico vi/

no vtere propter ſtomachū tuum, & frequentes tuas infirmitates. Quorū/dam hominū peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdā autem & ſubſequūtur. Similiter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAPVT VI.

A 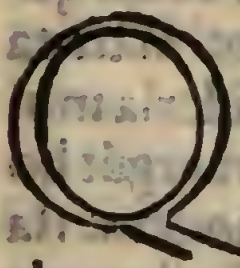 Vicunq; ſunt ſub iugo ſer/ui, dominos ſuos omni ho nore dignos arbitrẽtur: ne nomẽ dei & doctrina blaſ phemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fra/tres ſunt, ſed magis ſeruiãt, quia fide/les ſunt & dilecti, qui beneficij partici pes ſunt. Hæc doce & exhortare. Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſa nis ſermonib⁹ domini noſtri IESV CHRISTI, & ei quæ ſecundū pieta tem eſt, doctrinæ: ſuperbus, nihil ſci/ens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborū, ex quibus oriuntur
B inuidię, cõtentiones, blaſphemiæ, ſu/ſpiciones malæ, cõfli ctationes homi/

num mente corruptorũ & qui veritate priuati sunt, existimantiũ quęstum esse pietatẽ: abstine à talibus. Est autẽ quæstus magnus: pietas cũ sufficiẽtia.
Iob.1.1 Nihil enĩ intulimus in mundũ: haud
Eccli.5.c dubiũ q̃ nec auferre quid possumus. Habentes autẽ alimenta & quibus tegamur: his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri: incidunt in tentationem & in laqueũ, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergũt homines in interitũ & perditionem. Radix enim omnium malorũ est auaritia. quã quidam appetentes errauerũt à fide, & inseruerũt se doloribus multis: Tu autẽ ô homo dei, hæc fuge sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiã, mansuetudinẽ. Certa bonũ certamen fidei: apprehende vitam æternam, in quã vocatus es & cõfessus bonam cõfessionem corã multis testibus. Præcipio tibi coram deo qui viuificat omnia, & CHRISTO IESV qui testatus est sub Pontio Pilato bonam confessionẽ: vt ser-

ues mandatū sine macula, irreprehen
sibilis vsq; in aduentū domini nostri
IESV CHRISTI, quē suis tempo/
ribus ostendet beatus & solus potēs,
rex regum & dominus dominantiū: Apo.17.b
qui solus habet immortalitatē, & lu/ &.19.c
cem habitat inaccessibilē, quem nul/
lus hominū vidit, sed nec videre po/ Ioan.1.b
teſt. cui honor & imperium sempiter 1.Ioā.1.c
num. Amē. Diuitibus huius seculi prę
cipe non sublime sapere, neq; sperare
in incerto diuitiarū, sed in deo viuo
(qui præstat nobis omnia abunde ad Ioan.1.b
fruendum) bene agere, diuites fieri in
bonis operibus, facile tribuere, cōmu
nicare, thesaurizare sibi fundamētum
bonum in futurū, vt apprehendāt ve
ram vitam. O Timóthee, depositū cu
stodi: deuitans prophanas yocum va
nitates, & oppositiones falsi nomi/
nis scientiæ, quā quidam promitten/
tes, circa fidem exciderunt. Gratia te/
cum. AMEN.

Missa fuit ex Laodicia.

EPISTOLA PAVLI AD. TIMOTHEVM SECVNDA.

Aulus Apoſtolus IESV CHRISTI per voluntatem dei, ſecũdum A promiſſionẽ vitæ quæ eſt in CHRISTO IESV Timótheo chariſſimo filio, gratia & miſericordia, & pax à deo patre: & CHRISTO IESV domino noſtro.

Gratias ago deo, cui ſeruio à progenitoribus meis in cõſcientia pura; quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis; nocte ac die deſiderãs te videre, memor lachrymarum tuarum, vt gaudio implear recordationem accipiẽs eius. fi- B dei quæ eſt in te non ficta: quæ & habitauit primum in auia tua Loide, & matre

matre tua Eunice, certus sum autem quòd & in te. Propter quam causam admoneo te, vt resuscites gratiã dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris: sed virtutis, & dilectionis & sobrietatis. Noli itaq; erubescere testimonium domini nostri neq; me vinctũ eius: sed collabora euangelio secũdum virtutem dei. qui nos liberauit & vocauit vocatione sancta: non secũdum opera nostra, sed secũdum propositum suũ & gratiã quæ data est nobis in CHRISTO IESV ante tempora secularia. Manifestata est autem nunc per illuminationem saluatoris nostri IESV CHRISTI, qui destruxit quidem mortem, illuminauit autem vitam & incorruptionem per euangelium: in quod positus sum ego prædicator & apostolus & magister gentium. Ob quã causam etiam hæc patior: sed nõ confundor. Scio enim cui credidi: & certus sum quòd potens est depositũ

Rom. 8. e

Tit. 3. b

meum seruare in illum diem. Formã habe sanorũ verborũ, quę à me audisti in fide & in dilectione in CHRISTO IESV. Bonum depositum custodi per spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Scis hoc, q̃ auersati sunt me omnes qui in Asia sunt: ex quibus est Phygellus & Hermogenes. Det misericordiam dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit. sed cum Romam venisset: solicite me quæsiuit, & inuenit. Det illi dominus inuenire misericordiam à deo in illa die. Et quæcũq; Epheſi ministrauit mihi: tu melius nosti.

D

CAPVT. II.

TV ergo fili mi, confortare in gratia quę est in CHRISTO IESV: & quę audisti à me per multos testes, hæc commẽda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Labora sicut bonus miles CHRISTI IESV. Nemo militãs, implicat se ne-

A

gotijs ſecularibus: vt ei placeat cui ſe probauit. Nam & qui certat in agone: non coronatur, niſi legitime certauerit. B Laborantem agricolam oportet primũ de fructibus accipere. Intellige quæ dico. dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum. Memor eſto, dñm IESVM CHRISTVM reſurrexiſſe ã mortuis ex ſemine Dauid, ſecũdum euangelium meum, in quo laboro vſq; ad vincula, quaſi male operans. ſed verbũ dei non eſt alligatum. Ideo omnia ſuſtineo propter electos. vt & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in CHRISTO IESV, cum gloria cœleſti. Fidelis ſermo. Nã ſi cõmortui ſumus: & conuiuemus. ſi ſuſtinemus: & conregnabimus. ſi negamus: & ille negabit nos. ſi non credimus: ille fidelis permanet, negare ſe C ipſum non poteſt. Hęc cõmone: teſtificans coram domino, non cõtendere verbis, ad nullam vtilitatem, ad ſubuerſionem audientium. Solicite autẽ cura, teipſum probatũ exhibere deo

operarium inconfusibilem, recte tra-
ctantem verbum veritatis. Prophana
autē vaniloquia deuita. multū enim
proficiunt ad impietatē: & sermo eo-
rum vt cācer serpit. ex quibus est Hy-
menęus & Philetus: qui à veritate ex
ciderūt, dicentes resurrectionem esse
iam factam, & subuerterunt quorun-
dam fidem. Sed firmum fundamentū
dei stat, habens signaculum hoc, CO
GNOVIT DOMINVS QVI
SVNT SVI. ET DISCEDAT
AB INIQVITATE OMNIS
QVI INVOCAT NOMEN DO
MINI. In magna autem domo, nō
solum sunt vasa aurea & argentea, sed
& lignea & fictilia: & quædam quidē
in honorem, quædam autem in con-
tumeliam. Si quis ergo emundauerit D
se ab istis: erit vas in honorem sancti-
ficatū, vtile domino, ad omne opus
bonum paratum. Iuuenilia autē desi
deria fuge: sectare vero iustitiam, fi-
dem, charitatē, pacem cum ijs qui in-
uocant dominū de corde puro. Stul-

tas autem & sine disciplina quæstio- 1.Tim.1.c
nes deuita: sciens quòd generãt lites. Titum.1.c
Seruum autem domini non oportet
litigare: sed mansuetum esse erga om
nes, aptum ad docendum, patiẽtem,
cum modestia corripientem eos qui
resistunt: si quando deus det illis pœ
nitentiã ad cognoscendam veritatẽ,
& resipiscant à diaboli laqueo, à quo
captiui tenentur ad ipsius voluntatẽ.

CAPVT. III.

A HOc autem scito, quòd in no 1.Tim.4.a
uissimis diebus instabũt tẽ 2.Pet.3.a
pora periculosa. Erũt enim Iudæ.1.f
homines seipsos amantes,
auari, elati, superbi, blasphemi; paren
tibus nõ obedientes, ingrati, scelesti,
sine affectione, sine pace, criminato-
res, incontinentes, immites, sine beni
gnitate, proditores, proterui, tumidi,
voluptatum amatores magis quàm
dei: habentes speciem quidem pieta-
tis, virtutem autem eius abnegantes.
B Et hos deuita. ex his enim sunt qui pe
netrant domos: & captiuas ducunt

mulierculas oneratas peccatis, quæ
ducuntur varijs desideriis: semper di
scentes, & nunquam ad scientiam ve
ritatis peruenientes. Quemadmodum
Exo.7.b autem Iannes & Iambres restiterunt
Moysi: ita & hi resistunt veritati, ho
mines corrupti mente, reprobi circa
fidem. sed vltra non proficient. insi- C
pientia enim eorum manifesta erit in
omnibus: sicut & illorum fuit. Tu au
tem assecutus es meam doctrinã, in
stitutionem, propositum, fidem, lon
ganimitatem, dilectionem, patientiã,
persecutiones, passiones: quæ mihi fa
cta sunt Antiochiæ, Iconij, Lystris:
quas persecutiones sustinui. & ex om
nibus eripuit me dominus. Et omnes
qui pie volũt viuere in CHRISTO D
IESV: persecutionẽ patientur. Mali
autem homines & seductores profi
cient in peius: errantes, & in errorem
mittẽtes. Tu vero permane in iis quę
didicisti, & credita sunt tibi: sciens à
quo didiceris, & quòd ab infantia sa
cras literas nosti, quæ te possunt in

ſtruere ad ſalutem, per fidem quæ eſt
in CHRISTO IESV. Omnis ſcri/ 2.Pet.1.d
ptura diuinitus inſpirata, & vtilis ad
docendum, ad arguendum, ad corri/
piendum, ad erudiendum in iuſtitia:
vt perfectus ſit homo dei ad omne
opus bonum inſtructus.

CAPVT IIII.

A TEſtificor igitur coram deo
& domino IESV CHRI
STO qui iudicaturus eſt vi
uos & mortuos per aduen
tum ipſius, & regnum eius: prædica
verbum, inſta opportune, importu/
ne: argue, obſecra, increpa in omni pa
tientia & doctrina. Erit enim tempus
cum ſanam doctrinam non ſuſtine/
bũt: ſed ad ſua deſideria coaceruabũt
B ſibi magiſtros, prurientes auribus, &
à veritate quidem auditum auertẽt,
ad fabulas autem conuertentur. Tu
vero vigila, in omnibus labora, opus
C fac euãgeliſtæ, miniſterium tuum im
ple. Ego enim iam delibor: & tempus
reſolutionis meæ inſtat. Bonum cer/

tamen certaui, cursum consummaui,
fidem seruaui. Quod superest, reposi-
ta est mihi corona iustitiæ, quam red-
det mihi dominus in illa die, iustus
iudex. non solum autem mihi: sed &
omnibus qui diligunt aduentū eius.
Coloſ.4.d Festina ad me venire cito. Demas enī C
me reliquit, diligens hoc seculum, &
abijt Thessalonicam: Crescens in Ga-
latiam, Titus in Dalmatiam. Lucas,
est mecum solus. Marcum assume, &
adduc tecum. est enim mihi vtilis in
ministerio. Tychicū autem misi Ephe
sum. Penulam quam reliqui Troade
apud Carpum, veniens affer, & li-
bros, maxime autem membranas.
Alexander ærarius multa mala mihi
ostendit. reddat illi dominus secun-
dum opera eius: quem & tu deuita.
valde enim restitit verbis nostris. In
prima mea defensione nemo mihi af
fuit, sed omnes me dereliquerunt. nō
illis imputetur. Dominus autē mihi D
astitit, & confortauit me, vt per me
prædicatio impleatur, & audiant om

nes gentes, & liberatus sum de ore leonis. Et liberabit me dominus ab omni opere malo: & saluum faciet in regnum suum cœleste. cui gloria in secula seculorum. AMEN. Saluta Priscillam & Aquilam: & Onesiphori domum. Erastus remãsit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmũ Mileti. Festina ante hyemem venire. Salutãt te Eubulus & Pudens & Linus & Claudia: & fratres omnes. Dominus IESVS CHRISTVS cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. AMEN. Supra. 1. d

Scripta è Roma ad Timõtheũ secunda, cum Paulus iterũ sisteretur Cæsari Neroni.

EPISTOLA PAVLI AD TITVM.

Aulus seruꝰ dei apo A
stolus autē IESV
CHRISTI secun
dum fidem electorū
dei & agnitionē ve
ritatis, quæ secundū
pietatem est in spe vitæ æternæ, quā
promisit qui non mentitur deus ante
tempora secularia, manifestauit autē
tēporibus suis verbū suum in prædi
catione quæ credita est mihi secundū
præceptum saluatoris nostri dei: Tito B
dilecto filio secūdum communē fidē
gratia & pax à deo patre & CHRI
STO IESV saluatore nostro.

Huius rei gratia reliqui te in Cre
ta, vt ea quæ desunt corrigas, & cōsti
tuas per ciuitates presbyteros, sicut
& ego, dispositui tibi. Si quis sine crimi
1. Tim. 3. a ne est, vnius vxoris vir, filios habens
fideles, nō in accusatione luxuriæ, aut

non ſubditos. Oportet enim epiſco-
pum ſine crimine eſſe, ſicut dei diſpē
ſatorem: non ſuperbum, non iracun-
dum, non vinolentum, non percuſſo
rem, nō turpis lucri cupidum: ſed ho
ſpitalem, benignum, prudentem, ſo-
A brium, iuſtum, ſanctum, cōtinentem,
C amplectentem eum qui ſecūdum do
ctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt po
tēs ſit exhortari doctrina ſana, & eos
qui contradicunt arguere. Sunt enim
multi etiam inobedientes, vaniloqui
& ſeductores, maxime qui de circun
ciſione ſunt: quibus oportet os obtu-
rare: qui vniuerſas domos ſubuertūt,
E docentes quę nō oportet, turpis lucri
gratia. Dixit quidam ex illis proprius
ipſorum propheta, Cretenſes ſemper
mendaces, malæ beſtiæ, vētres pigri.
D Teſtimonium hoc verum eſt. Quam
ob cauſam increpa illos dure, vt ſani
ſint in fide, non attendentes Iudaicis
fabulis, & mandatis hominū auerſan
tium ſe à veritate. Omnia munda mū
dis: coinquinatis autem & infidelib²

Epimeni
des.

Ro. 14. d

nihil est mundum: sed inquinatę sunt eorum & mens & conscientia. Confitentur se nosse deum: factis autem negant, cum sint abominabiles & increduli, & ad omne opus bonū reprobi.

CAPVT II.

TV autem loquere quæ decent sanam doctrinam. Senes, vt sobrij sint, pudici, modesti, sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus similiter, in habitu sancto, non criminatrices, nō multo vino seruientes: honesta docētes, vt prudētiam doceant adolescentulas, vt viros suos ament, filios suos diligant, vt sobriæ sint, castæ domus custodes, benignæ, subditę viris suis: vt nō blasphemetur verbū dei. Iuuenes similiter hortare, vt sobrij sint. In omnibus teipsum prębe exemplū bonorum operū, in doctrina, integritatem, grauitatē, verbum sanum, irreprehēsibile. vt is qui ex aduerso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Seruos dominis suis subditos

Ephe. 6. a

esse, in omnibus placentes, non con- Colos. 3. d
tradicentes. non fraudantes, sed om- 1. Pet. 2. c
nem fidem bonā ostendentes. doctri-
nā saluatoris nostri dei ornent in om
nibus. Apparuit enim gratia dei salua
toris nostri omnibus hominibus: eru
diens nos, vt abnegantes impietatem
& seculatia desideria, sobrie, & iuste,
& pie viuamus in hoc seculo, expectā
D tes beatam spem & aduentum glorię
magni dei & saluatoris nostri IESV
CHRISTI, qui dedit semetipsum
pro nobis, vt nos redimeret ab omnī
iniquitate, & mūdaret sibi populum
acceptabilem, sectatorem bonorum
operum. Hæc loquere & exhortare:
& argue cum omni imperio. Nemo
te contemnat.

CAPVT III.

A Dmone illos principatibꝰ
& potestatibus subditos
esse, magistratibus obedi-
re, ad omne opus bonū pa
ratos esse, neminē blasphemare, non
litigiosos esse sed modestos: omnē

ostendentes mãsuetudinem erga omnes homines. Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes, seruientes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & inuidia agẽtes, odibiles, odientes inuicem. Cum B autem benignitas & humanitas appa-
2. Tim. 1. c ruit saluatoris nostri dei: non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrũ regenerationis & renouationis spiritus sancti quem effudit in nos abunde per IESVM CHRISTVM saluatorem nostrũ. vt iustificati gratia ipsius: hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. Fidelis sermo. De his volo te confirmare: vt curent bonis operibus præesse,
1. Tim. 1. b qui crediderũt deo. Hæc sunt bona &
2. Tim. 2. d vtilia hominibus. Stultas autẽ quæstiones & genealogias, & contentiones, & pugnas legis deuita, sunt enim inutiles & vanæ. Hæreticũ hominem C
post vnam & secũdam correptionem deuita: sciẽs q̃ subuersus est qui eius

modi est, & delinquit cum sit proprio iudicio condēnatus. Cum misero ad te Arteman, aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim. ibi enim statui hyemare. Zenam legisperitū & Apollo solicite prosequere, vt nihil illis desit. Discant autē & nostri, bonis operibus præesse ad vsus necessarios: vt non sint infructuosi. Salutant te, qui mecū sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis. AMEN.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

EPISTOLA PAVLI AD PHILEMONEM.

PAulus vinctus CHRISTI IESV & Timótheus frater: Philemoni dilecto & adiutori nostro, & Apphiæ dilectæ, & Archippo cōmilitoni nostro, & ecclesiæ quæ in domo tua est. gra-

tia vobis & pax à deo patre nostro, & domino IESV CHRISTO.

Gratias ago deo meo, semper memoriã tui faciẽs in orationibus meis, audiens charitatẽ tuam & fidem quã habes in dñm IESVM, & in omnes sanctos: vt cõmunicatio fidei tuę efficax fiat in agnitione omnis boni in vobis in CHRISTVM IESVM. Gaudium enim magnũ habui & consolationem in charitate tua: qꝝ viscera sanctorũ requieuerũt per te frater. Propter quod multã fiduciam habens in CHRISTO IESV imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obsecro, cũ sim talis vt Paulus senex, nunc autem & vinctus IESV CHRISTI. obsecro te pro meo filio quẽ genui in vinculis, Onesimo: qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autẽ & mihi & tibi vtilis, quem remisi tibi Tu autẽ illum, id est mea viscera, suscipe. quem ego volueram mecum detinere, vt pro te mihi ministraret in vinculis euangelij: sine cõsilio autẽ

lio autē tuo, nihil volui facere, vti nē velut ex necessitate bonū tuum esset, sed volūtarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam à te, vt æternū illū reciperes: iam nō vt seruum, sed pro seruo charissimū fratrem, maxime mihi, quanto autē magis tibi & in carne & in dño? Si ergo habes me sociū: suscipe illū sicut me. Si autē aliquid nocuit tibi aut debet: hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu. Ego reddam. vt nō dicā tibi ꝙ & teipsum mihi debes. Ita, frater ego te fruar in domino. refice viscera mea in CHRISTO. Confidens in obediētia tua scripsi tibi: sciēs ꝙ & super id quod dico facies. Simul & para mihi hospitium. nā spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te Epaphras concaptiuus meus in CHRISTO IESV. Marcus, Aristarchus, Demas & Lucas adiutores mei. Gratia dñi nostri IESV CHRISTI cū spiritu vestro. Amen.

Missa fuit è Roma p Onesimū seruū.

EPISTOLA BEA-
TI PAVLI APOSTOLI
AD HEBRÆOS.

Vltipharíam multifque modis olim deus locutus patribus in prophetis, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit hęredem vniuersorũ, per quem fecit & secula. qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, portansq; omnia verbo virtutis suæ, per semetipsum purgationem peccatorum nostrorum facta, sedit ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus, quãto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquãdo angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum, Ego ero illi in patrem: & ipse erit mihi in filiũ. Et cum

A

B

Sapiẽ. 7.d

Psal. 2.b

2. Reg. 7.b

iterum introducit primogenitum in
orbem terræ, dicit, Et adorent eum Psal.96.c
omnes angeli dei. Et ad angelos qui-
dem dicit, Qui facit angelos suos spi- Psal.103.a
ritus: & ministros suos flāmam ignis.
Ad filium autem, Thronus tuus deus Psal.44.b
in seculum seculi: virga æquitatis, vir
ga regni tui. Dilexisti iustitiā & odisti
iniquitatē: propterea vnxit te deus,
deus tuus oleo exultationis prę par-
ticipibus tuis. Et, Tu in principio do- Psal.101.d
mine terram fundasti: & opera ma-
nuum tuarū sunt cœli. Ipsi peribunt,
tu autē permanebis, & omnes vt ve-
stimentum veterascent. Et velut ami
ctum mutabis eos & mutabuntur: tu
autem idē ipse es, & anni tui non de-
ficient. Ad quem autem angelorū di- Psal.109.a
xit aliquando, Sede à dextris meis, 1.co.15.d
Quoadusq; ponā inimicos tuos sca-
bellum pedum tuorū? Nónne omnes
sunt administratorij spiritus: in mini-
sterium missi propter eos qui hæredi
tatem capient salutis?

CAPVT II.

PRopterea abūdantius oportet obseruare nos ea quæ audiuimus: ne forte pereffluamus. Si enī qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiem⁹ si tātam neglexerimus salutem? quæ cum initiū accepisset enarrari per dominum: ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, contestante deo signis & portētis & variis virtutibus, & spiritus sancti distributionibus secundū suam voluntatem. Non enim angelis subiecit orbem terræ futurū, de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quidam dicēs. Quid est homo q̄ memor es eius: aut filius hominis quoniā visitas eum? Minuisti eum paulomin⁹ ab angelis: gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In

Psal. 8. c

1. co. 15. d

eo enim ꝙ omnia ei subiecit: nihil dimisit non subiectum ei. Nunc autem nondum videmus omnia subiecta ei.
Eum autem qui modicum quid præ angelis, minoratus est, videmus IESVM propter passionem mortis gloria & honore coronatū, vt gratia dei, Phil.2.b
C pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quē omnia, & per quem omnia, qui multos filios in
A gloriam adduxerat: authorem salutis eorum, per passionem consummare.
Qui enim sanctificat & qui sanctificātur: ex vno omnes. Propter quā causam non confunditur fratres eos vocare: dicens, Nuntiabo nomen tuum Psal.21.e
fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. Et iterum, Ego ero fidens in Psal.17.a
D eum, Et iterū, Ecce ego & pueri: quos Esa.8.d
dedit mihi deus. Quia ergo pueri cōmunicauerūt carni & sanguini: & ipse
B similiter participauit eisdem: vt per mortem destrueret eum qui habebat Osee.3.d
mortis imperium, id est diabolū: & 1.cor.15.g
liberaret eos qui timore mortis per

totam vitam obnoxij erant seruituti. Nusquam enim angelos apprehẽdit: sed semen Abrahæ apprehẽdit. Vnde debuit per omnia fratribus similari: vt misericors fieret & fidelis põtifex in his quæ ad deum, vt repropitiaret delicta populi. in eo enim in quo passus est ipse tentatus: potẽs est eis qui tentantur auxiliari.

CAPVT III.

VNde fratres sancti, vocationis cœlestis participes, cõsiderate apostolum & põtificem cõfessionis nostræ IESVM: qui fidelis est ei qui præfecit illum, sicut & Moyses in tota domo eius. Ampliori enim gloria iste præ Moyse dignus est habitus: quãto ampliorem honorẽ habet domo qui fabricauit illam. Omnis nãq; domus, fabricatur ab aliquo qui autem omnia creauit: deus est. Et Moyses quidẽ fidelis erat in tota domo eius tanq; famulus, in testimonium eorũ quæ dicenda erãt: CHRISTVS vero tanq;

Nũc. 12.b

filius in domo sua: cuius domus, sumus nos, si fiduciam & gloriam spei vsque ad finem, firmam retineamus.
Quapropter sicut dicit spiritus sanctus, Hodie si vocem eius audieritis: Psal.94.c
nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secūdum diē tentationis in deserto, vbi tentauerūt me patres vestri: probauerūt & viderūt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic & dixi, Semper hi errāt corde. Ipsi autē nō cognouerūt vias meas. quibus iuraui in ira mea, Si introibūt in requiē meā. Videte fratres, nequādo sit in aliquo vestrū cor malum incredulitatis discedēdi à deo viuo: sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec HODIE cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim CHRISTI effecti sumus: si tamē initium substātiæ eius vsq; ad finem firmū retineamus dum dicitur, Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra

quemadmodū in illa exacerbatione.
Quidam enim audientes, exacerba- D
uerunt: sed non vniuersi qui profecti
sunt ab Ægypto per Moysen. Quib⁹
autem infensus est quadraginta ānis?
Nónne illis qui peccauerūt, quorum
Nūc.14.f cadauera, pstrata sunt in deserto? Qui-
bus autem iurauit nō introituros in
requiem ipsius, nisi illis qui increduli C
fuerunt? Et videmus ꝙ non potuerūt
introire propter incredulitatem.

CAPVT IIII.

TImeamus ergo ne quādo A
relicta pollicitatione intro
eundi in requiem eius: exi
stimetur aliquis ex nobis
deesse. Etenim nobis annuntiatū est,
quemadmodum & illis. sed nō pro-
fuit illis sermo auditus nō admixtus
fidei iis qui audierunt. Ingrediemur
enim in requiē qui credidimus: quē-
Psal.94.d admodum dixit, Sicut iuraui in ira
mea, si introibunt in requiem meam.
& quidē operibus ab institutione mū
di perfectis. dixit enim in quodā loco

B de die ſeptima ſic, Et requieuit de⁹ die Geñ. 2.a
C ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Et
in iſto rurſum, Si introibũt in requiẽ
meam. Quoniã ergo ſupereſt intro/
ire quoſdã in illam, & ꝫ quibus prius
annũtiatum eſt non introierunt pro/
pter incredulitatem: iterum terminat
diem quẽdam, hodie, in Dauid dicen/ Supra. 3.
do, poſt tantum tẽporis, ſicut ſupradi
ctum eſt. Hodie ſi vocẽ eius audieri/
tis: nolite obdurare corda veſtra. Nã
ſi eis Ieſus requiem præſtitiſſet: nun/
quam de alia loqueretur poſthac die,
C Itaq; relinquitur ſabbatiſmus popu/
lo dei. Qui enĩ ingreſſus eſt in requiẽ
eius: etiam ipſe requieuit ab operibus
ſuis, ſicut & à ſuis deus. Feſtinemus
ergo ingredi in illã requiẽ: vt ne in id
ipſum quis incidat incredulitatis exẽ
plum. Viuus eſt enim ſermo dei & effi
cax, & penetrabilior omni gladio an/
cipiti: & pertingens vſq; ad diuiſionẽ
animæ ac ſpiritus. compagum quoq;:
C ac medullarũ, & diſcretor cogitatio/ Eccli. 15.d
num & intentionum cordis. Et nõ eſt: Pſal. 33.c

vlla creatura inuisibilis in conspectu C
eius. omnia autē nuda & aperta sunt D
oculis eius, ad quē nobis sermo. Ha-
bentes ergo pōtificem magnum qui
1.cor.3.b penetrauit cœlos IESVM filiū dei:
teneamus confessionē. Non enim ha-
bemus pontificem qui non possit cō-
pati infirmitatibus nostris: tentatum
autem per omnia pro similitudine
absq; peccato. Adeamus ergo cū fidu
cia ad thronum gratiæ: vt misericor-
diam consequamur, & gratiam inue-
niamus in auxilium opportunum.

CAPVT V.

OMnis nāq; pontifex ex ho A
minibus assumptus, pro
hominibus constituitur in
ijs quę sunt ad deū: vt offe
rat dona & sacrificia pro peccatis. qui
condolere possit ijs qui ignorāt & er-
rant: quoniam & ipse circundatus est
infirmitate: & propterea debet, quē-
admodum pro populo, ita etiam pro
semetipso offerre pro peccatis. Nec B
quisquā sumit sibi honorem: sed qui

vocatur à deo, quēadmodum & Aaron. Sic & CHRISTVS non semet ipsum glorificauit vt pontifex fieret: sed qui locutus est ad eū, Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quēadmodum & in alio loco dicit, Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec. Qui in diebus carnis suæ, preces, supplicationes q; ad eum qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sui reuerentia. Et quidem cum esset filius, didicit ex ijs quæ passus est obedientiam: & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ, appellatus à deo pontifex iuxta ordinem Melchisedec. De quo nobis grandis sermo & ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cū deberetis magistri esse propter tempus: rursum indigetis, vt vos doceamini quę sint elementa exordij sermonum dei: & facti estis quibus la

1. Pa. 23. b

Psal. 2. b

Psal. 109. b

cte opus sit, non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps: inexpertus est sermonis iustitię. paruulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus: eorum qui pro ipsa assuetudine exercitatos habẽt sensus ad discretionem boni ac mali.

CAPVT VI.

QVapropter omittentes inchoationis CHRISTI sermonem, ad perfectionẽ feramur, nõ rursum iacientes fundamentũ pœnitentiæ ab operibus mortuis & fidei in deũ, baptismatũ doctrinæ, impositionis quoq; manuum ac resurrectionis mortuorum, & iudicij æterni. Et hoc faciemus: si quidem permiserit deus. Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati; gustauerunt q; donum cœleste, & participes facti sunt spiritus sancti, & gustauerunt bonum dei verbum, virtutes q; seculi vẽturi, & prolapsi sunt: rursus renouari ad pœnitẽtiam, rursum crucifigentes sibimetip

2. Pet. 2. d

C sis filium dei, & ostentui habentes.
B Terra enim sæpe venientē super se bibens imbrem, & germinans herbam opportunā illis à quibus colitur: accipit benedictionem à deo. proferēs autem spinas ac tribulos: reproba est, & maledicto proxima, cuius cōsumma tio in cōbustionem. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora & vicina saluti, tametsi ita loquimur. Non enim iniustus deus, vt obliuiscatur operis vestri & laboris dilectionis quā ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis. Cupimus autem vnūquēq; vestrum eandem ostentare solicitudinem, ad expletionem spei vsq; in finem: vt nō segnes efficiamini, verum imitatores
A eorum qui fide & patientia hæreditāt promissiones. Abrahę namq; promittens deus: quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorē, iurauit per semetipsum, dicens, Nisi benedicens Gen. 22. c
benedicam te: & multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferēs:

adeptus est repromissionem. Homi D
nes enim per maiorē se iurant: & om
nis controuersiæ eorum finis ad con
firmationem, est iuramētum. In quo
abundantius volens deus ostendere
pollicitationis hæredibus immobili
tatem consilij sui. interposuit iusiurā
dum, vt per duas res immobiles qui
bus impossibile est mentiri deum: for
tissimum solatium habeamus, qui cō
fugimus ad tenendā propositam spē,
quam sicut ancoram habemus animę
tutam ac firmam, & incedētem vsq;
ad interiora velaminis. vbi prę cursor
pro nobis introiit IESVS. secūdum
ordinem Melchisedec pōtifex factus
in æternum.

CAPVT. VII.

Gen. 14. d

HIc enim Melchisedec: rex A
Salem, sacerdos dei sum
mi, qui obuiauit Abrahæ
regresso à cæde regum, &
benedixit ei, cui & decimas omnium
diuisit Abraham. primum quidē qui
interpretatur rex iustitię: deinde autē

& rex Salem, quod est rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neq; finem vitæ habēs, assimilatus autem filio dei, manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic: cui & decimas dedit de prēcipuis Abraham patriarcha. Et quidem de filijs Leui sacerdotium accipientes, mandatū habent decimas sumere à populo secundum legem, id est à fratribus suis: quāquā & ipsi exierūt de lumbis Abrahæ. Cuius autem generatio non annumeratur in eis: decimas sumpsit ab Abraham, & hūc qui habebat repromissiones benedixit. Sine vlla autem cōtradictione: quod minus est, à meliore benedicitur. Et hīc quidem decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur q̄ viuit. Et (vt ita dictum sit) per Abraham, & Leui qui decimas accipit decimatus est. adhuc enim in lumbis patris erat, quando obuiauit ei Melchisedec. Si ergo consummatio per sacerdotiū Leuiticum

erat(populus enim, sub ipso legẽ acc
cepit)quid adhuc necessarium fuit se
cũdum ordinem Melchisedec alium
surgere sacerdotem, & non secũdum
ordinem Aaron dici? Translato enim
sacerdotio:necesse est vt& legis trans
latio fiat. De quo enim hæc dicuntur;
de alia tribu est, de qua nullus altari
præsto fuit. Manifestũ est enim quòd C
ex Iuda ortus sit dominus noster:in
quã tribum nihil de sacerdotio Moy
ses locutus est. Et amplius adhuc ma
nifestum est:si secundum similitudi
nem Melchisedec, exurgat alius sacer
dos,qui non secundum legem man
dati carnalis factus est,sed secundum
virtutẽ vitæ insolubilis. Contestatur
Psa.109.c enim: Quòd tu es sacerdos in ęternũ,
secundum ordinem Melchisedec. Re
probatio quidem sit præcedentis mã
dati:propter infirmitatẽ eius & inuti
litatem. nihil enim ad perfectũ addu
xit lex. introductio autem erat melio
ris spei, per quam proximamus ad
deum,& quatenus non sine iureiurã
do. Alij

do. Alij quidem sine iureiurãdo sacer
dotes facti sunt: hic autem cum iure
iurando per eum qui dixit ad illum,
Iurauit dominus, & non pœnitebit Psa. 109. b
eum: tu es sacerdos in æternũ. In tan
tum melioris testamenti sponsor fa
D ctus est IESVS. Et alij quidẽ plures
facti sunt sacerdotes, idcirco q̃ morte
prohiberentur permanere. hic autem
eo quòd maneat in æternum, sempi
ternum habet sacerdotiũ. Vnde & sal
uare in perpetuum potest accedentes
per ipsum ad deum: semper viuẽs ad
interpellandum pro illis. Talis enim
decebat vt nobis esset pontifex: san
ctus, innocens, impollutus, segrega
tus à peccatoribus & excelsior cœlis
factus. qui nõ habeat necessitatẽ quo
tidie (quemadmodum sacerdotes)
prius pro suis delictis hostias offerre,
deinde pro populi. hoc enim fecit se
mel se offerendo. Lex enim homines
cõstituit sacerdotes infirmitatẽ haben
tes: sermo autem iurisiurãdi qui post
legem est, filium in æternũ perfectũ.

CAPVT VIII.

CApitulum autem super ijs A
quæ dicũtur hoc est. Talem
habemus pontificẽ, qui cõ/
sedit in dextera sedis ma/
gnitudinis in cœlis: sanctorum mini
ster, & tabernaculi veri, quod fixit de/
us, & non homo. Omnis enim ponti
fex, ad offerẽdum munera & hostias
constituitur. vnde necesse est & hunc
habere aliquid quod offerat. Si enim B
esset super terram, ne sacerdos quidẽ
esset: cum essent qui offerrent secun/
dum legem munera, qui exẽplari &
vmbrę deseruiunt cœlestium. sicut re
sponsum est Moysi, cum consumma
Exo.25.d ret tabernaculum. Vide (inquit) om/
Act.7.f nia facito secundum exemplar, quod
tibi ostensum est in mõte. Nunc autẽ
tanto melius sortitus est ministeriũ:
quãto & melioris testamenti media/
tor est, quod in melioribus repromis
sionibus sanctũ est. Nam si illud pri/
mum culpa vacasset: non vtiq; secun
di locus inquireretur. Vituperans enĩ C

eos dicit. Ecce dies venient, dicit do/ Hiere.31.e
minus: & consummabo super domũ
Israel & super domũ Iuda testamen Testamẽtũ nouũ
tum nouum, non secũdum testamen-
tum quod feci patribus eorum in die
qua apprehendi manum eorũ vt edu
cerem illos de terra Ægypti. quoniã
ipsi non permanserunt in testamen/
to meo: & ego neglexi eos dicit do/
minus. Quia hoc est testamẽtũ quod
disponam domui Israel post dies il/
D los, dicit dominus: Dabo leges meas
in mẽtem eorum, & in corde eorum
inscribam eas: & ero eis in deum, &
ipsi erunt mihi in populum & nõ do
cebit vnusquisque proximum suum
& vnusquisq; fratrem suum, dicens,
Cognosce dominum: quoniam om/
nes scient me à minore vsque ad ma/
iorem eorum. quia propitius ero ini/
quitatibus eorum: & peccatorum eo
rum iam non memorabor. Dicendo
autem nouũ: veterauit prius. Quod
autem antiquatur & senescit: prope
interitum est. Testamẽtũ vet⁹ antiq
quatũ.

CAPVT IX.

Exo. 26. a & 36. a

IGitur habuit quidē & pri/ A
mum, iuſtificationes cultu
ræ: & ſanctum ſeculare. Ta
bernaculum enim factū eſt
primum, in quo erant candelabrū, &
menſa, & propoſitio panum: quæ di/
citur ſancta. Poſt velamentum autem
ſecundum: tabernaculum, quod dici/
tur ſancta ſanctorum, aureum habēs
thuribulū: & arcam teſtamenti circū/
tectā ex omni parte auro, in qua vrna B
aurea habens manna, & virga Aaron
quæ fronduerat, & tabulæ teſtamen/
ti. ſuperq; eam erāt Cherubin gloriæ
obumbrātia propitiatorium. de qui/
bus non eſt modo dicendum per ſin/
gula. His vero ita compoſitis, in pri/
mum quidem tabernaculum ſemper
introibant ſacerdotes, ſacrificiorū offi
cia cōſummantes: in ſecundū autem,
ſemel in anno ſolus pontifex: nō ſine
ſanguine quem offerret pro ſe & po/
puli ignorantijs: hoc ſignificante ſpi/
ritu ſancto, nondum populatam eſſe

sanctorum viam, adhuc priore taber/
C naculo habente statum, quæ parabo/
la est temporis instantis: iuxta quod
munera & hostiæ offerũtur, quę non
possunt iuxta cõscientiam perfectum
facere seruiẽtem, solũmodo in cibis,
& in potibus, & in varijs baptismati/
bus, & iustificationibus carnis vsq; ad
tẽpus correctionis imposita. CHRI
STVS autem accedens pontifex fu/
turorum bonorũ, peramplius & per/
fectius tabernaculum nõ manufactũ,
id est, non huius creationis, neq; per
sanguinem hircorum aut vitulorum,
sed per proprium sanguinẽ introiuit
semel in sancta, æterna redemptione
D inuenta. Si enim sanguis hircorum & Leui. 16. e
taurorum & cinis vitulę aspersus, in/
quinatos sanctificat ad ęmundationẽ
carnis: quãto magis sanguis CHRI/ 1. Pet. 1. d
STI qui per spiritum æternũ semet/ 1. Ioá. 1. d
ipsum obtulit immaculatũ deo, emũ Apoc. 1. b
dabit cõscientiam vestram ab operi/ 1. Pet. 3. g
bus mortuis ad seruiendum deo vi/ Rom. 5. b
uenti? Et ideo noui testamẽti media/

tor est. vt morte intercedente, in rede
ptionem earum præuaricationũ quę
erant sub priori testaméto, repromis/
sionem accipiant qui vocati sunt, ęter
næ hæreditatis. Vbi enim testamentũ:
mors necesse est intercedat testatoris.
Gala.3.b Testamentum enim, in mortuis con/ E
firmatum est. alioquin nõdum valet,
dum viuit qui testatus est. Vnde nec
primum quidẽ: sine sanguine dedica/
Exo.24.c tum est. Lecto enim omni mandato
legis à Moyse vniuerso populo: acci/
piens sanguinẽ vitulorum & hircorũ
cum aqua & lana coccina & hyssôpo,
ipsum quoq; librum & omnẽ popu/
lum aspersit dicens, Hic sanguis testa
menti quod mandauit ad vos deus.
Etiam tabernaculũ & omnia vasa mi
nisterij, sanguine similiter aspersit. Et
omnia penè in sanguine, secũdum le/
gem mũdantur: & sine sanguinis ef/
fusione, nõ fit remissio. Necesse est er/
go exẽplaria quidem cœlestium, his
mundari: ipsa autem cœlestia, melio/
ribus hostijs quàm istis. Non enim in

manufacta ſancta IESVS introiuit, exemplaria verorũ: ſed in ipſum cœlum vt appareat nunc vultui dei pro
G nobis: non vt ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum põtifex intrat in ſancta per ſingulos annos in ſanguine alieno. Alioquin oportebat eũ frequẽter pati ab origine mũdi. Nunc autem ſemel ſub conſummationẽ ſeculorum, ad deſtitutionẽ peccati, per hoſtiam ſuam apparuit. Et quemadmodum ſtatutũ eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iudicium: ſic & CHRISTVS ſemel oblatus eſt ad multorũ exhauriẽda peccata. ſecũdo ſine peccato apparebit omnibus expectantibus ſe, in ſalutem.

Rom. 5. b
1. Pet. 3. c

CAPVT X.

A VMbram enim habẽs lex futurorum bonorum, nõ ipſam imaginẽ rerum: per ſingulos annos eiſdẽ ipſis hoſtijs quas offerũt indeſinenter, nunquã poteſt accedentes perfectos facere: alioquin ceſſaſſent offerri: ideo q

Leui. 16. c

nullam haberent vltrà conſcientiam
peccati, cultores ſemel mũdati. ſed in
ipſis cõmemoratio peccatorũ per ſin
gulos annos fit. impoſſibile enim eſt,
ſanguine taurorũ & hircorum auferri
Pſal.39.b peccata. Ideo ingrediens mũdum di/
cit, Hoſtiam & oblationem noluiſti: B
corpus autem aptaſti mihi. Holocau/
ſtomata & pro peccato, non tibi pla/
cuerunt. Tunc dixi, Ecce venio in ca/
Pſal.1. pite libri ſcriptũ eſt de me: vt faciam
deus voluntatem tuam. Superius di/
cens, Hoſtias, & oblationes, & holo/
cauſtomata, & pro peccato noluiſti,
nec placita ſunt tibi quæ ſecũdum le/
Pſal.1. gem offerũtur, tunc dixit, Ecce venio
vt faciam deus voluntatem tuam. au
fert primũ, vt ſequens ſtatuat, In qua
voluntate ſanctificati ſumus per obla
tionẽ corporis IESV CHRISTI
ſemel. Et omnis quidem ſacerdos præ
ſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem
ſæpe offerens hoſtias quæ nõ poſſunt
auferre peccata: hic autẽ vna pro pec/
catis oblata hoſtia, in ſempiternũ ſe/ C

det in dextera dei, de cętero expectãs,
donec ponantur inimici eius scabellũ Psa.109.a
pedum eius. Vna enim oblatione, cõ- 1.cor.15.d
summauit in sempiternum eos qui
sanctificãtur. Conteſtatur autem nos
& spiritus sanctus. postquam enim di
xit, Hoc autem testamentũ quod te- Hiere.31.f
stabor ad illos post dies illos, dicit do Supra.8.e
minus. Dabo leges meas in cordibus
eorum, & in mentibus eorum inscri-
bam eas: & peccatorũ, & iniquitatum
eorum iam non recordabor amplius.
D Vbi autem horũ remissio: iam non est
oblatio pro peccato. Habentes itaq;
fratres fiduciam in introitu sanctorũ
in sanguine CHRISTI: quã initia-
uit nobis viam nouam & viuentem
per velamen, id est, carnẽ suam, & sa-
cerdotem magnum super domũ dei,
accedamus cum vero corde in pleni-
tudine fidei, asperſi corda à conscien-
tia mala. & abluti corpus aqua mun-
da, teneamus spei confessionẽ indecli
E nabilem. fidelis enim est qui repromi
sit. & consideremus inuicẽ in prouo-

cationem charitatis & bonorum ope-
rum: non deserentes collectionẽ no-
stram sicut consuetudinis est quibus-
dam, sed consolantes: & tanto magis
quãto videtis appropinquantẽ diem.
Supra. 6.a Voluntarie enim peccantibus nobis
post accẽptã notitiam veritatis: iam
nõ relinquitur pro peccatis hostia sed
terribilis quædã expectatio iudicij &
ignis æmulatio: quæ cõsumptura est
aduersarios. Irritã quis faciens legem
Deu.17.b Moysi: sine vlla miseratione, duob⁹,
Mat.18.b vel tribus testibus moritur. quãto ma
Ioan.8.c gis putatis deteriora mereri supplicia
2.cor.13.a qui filiũ dei conculcauerit, & sangui-
nem testamenti pollutum duxerit, in
quo sanctificatus est, & spiritui gratię
contumeliã fecerit? Scimus enim qui
Deu.32.c dixit, Mihi vindicta: ego retribuã. Et F
Ro.12.d iterum, Iudicabit dominus populũ
suum. Horrendum est incidere in ma
nus dei viuẽtis. Rememoramini autẽ
pristinos dies: in quibus illuminati,
magnũ certamen sustinuistis passio-
num, & in altero quidẽ opprobrijs &

tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autē ſocij taliter conuerſantiū
G effecti. Nam & vinctis cōpaſſi eſtis: & rapinā bonorum veſtrorū cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere melioré & manentem ſubſtantiā in cœlis. Nolite itaq; amittere confidentiam veſtrā quæ magnā habet remunerationem. Patiētia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatē dei facientes, reportetis promiſſionem. Adhuc enim modicum aliquantulum q; qui venturus eſt veniet, & non tardabit. iuſtus autē meus, ex fide viuet. quòd ſi ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ. Nos autem non ſumus ſubtractionis in perditionem: ſed fidei in acquiſitionem animæ.

Abac. 2.a
Rom. 1.b
Galat. 3.b

CAPVT. XI.

A EST autem fides, ſperādarum ſubſtantia rerum argumentum nō apparentiū. In hac enim teſtimonium cōſecuti ſunt ſeniores. Fide, intelligimus aptata eſſe ſecula verbo dei: vt ex inuiſi

Geſi. 1.a

bilibus visibilia fierent. Fide, copio-
Gen.4.a siorem hostiam Abel q̃; Cain, obtulit
deo: per quã testimonium cõsecutus
Mat.23.d est q̃ esset iustus, testimonium perhi-
bente de muneribus eius deo, & per
Gen.5.c illã defunctus adhuc loquitur. Fide,
Eccl.44.c Enoch trãslatus est ne videret mortẽ,
& non inueniebatur: quia transtulit il
lum deus. ante translationẽ enim, te-
stimonium habuit placuisse deo. sine
fide autẽ, impossibile est placere deo.
Credere enim oportet accedẽtem ad B
deum q̃ sit, & inquirentibus se remu-
Gen 6.c nerator sit. Fide, Noe respõso accepto
Eccl.44.c de ijs quæ adhuc nõ videbantur: me-
tuens, aptauit arcam in salutẽ domus
suæ, per quã damnauit mundũ, & iu-
stitiæ quæ per fidẽ est: hæres est insti-
Gen.12.a tutus. Fide, vocatus Abraham, obedi
uit, in locum exire quem accepturus
erat in hæreditatem: & exijt, nescien
quò iret. Fide, demoratus est in terra
repromissionis tanquã in aliena, in ca
sulis habitando, cũ Isaac & Iacob co- C
hæredibus repromissionis eiusdem.

Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatẽ: cuius artifex & cõditor, deus. Fide, & ipsa Sara sterilis virtutem in cõceptione seminis accepit, & præter tẽpus etatis peperit: quoniam fidelem credidit esse eum qui repromiserat. Propter quod & ab vno orti sunt (& hoc emortuo) tanquã sidera cœli in multitudinem, & sicut arena quæ est ad orã maris innumerabilis. Iuxta fidẽ defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus: sed à longe eas aspicientes & salutantes, & confitentes quòd peregrini & hospi-
D tes essent super terram. Qui enim hæc dicunt: significant se patriam inquirere. Et si quidẽ illius meminissent de qua exierant: habebant vtiq; tempus reuertendi. nunc autem meliorem appetunt, id est cœlestem. ideo non cõfunditur deus vocari deus eorum. parauit enim illis ciuitatem. Fide, obtulit Abraham Isaac. cum tentaretur. & vnigenitum offerebat in quo susceperat repromissiones. ad quem dictum

Genẽ. 18. a

Genẽ. 17. e

Gen. 21. a

Eccl. 44. d

Geñ. 21.b est, In Isaac vocabitur tibi semen. ar/
Rom. 9.b bitrãs quòd & à mortuis suscitare po
tens esset deus. vnde eum & in para/
Geñ. 27.d bola accepit. Fide, de futuris benedi/
&. f xit Isaac, Iacob & Esau. Fide, Iacob
Geñ. 48.c moriens, singulos filiorũ Ioseph be/
nedixit: & adorauit fastigium virgæ
Geñ. 50.d eius. Fide, Ioseph moriens de profe/
ctione filiorũ Israel memoratus est:
Exod. 2.a & de ossib⁹ suis mãdauit. Fide, Moy
ses natus, occultatus est mensibus tri/
Exod. 1.c bus à parentibus suis: eo quòd vidis/
Exod. 2.b sent elegantẽ infantem, & non timue
runt regis edictum. Fide, Moyses grã E
dis factus, negauit se esse filium filiæ
Pharaonis: magis eligens affligi cum
populo dei, quàm temporalis pecca/
ti habere iocunditatem: maiores diui
tias æstimãs, thesauro Ægyptiorum,
improperium CHRISTI. aspicie/
bat enim in remunerationem. Fide,
reliquit Ægyptum: non veritus ani/
mositatem regis. inuisibilẽ enim tan/
Exo. 12.d quam videns sustinuit. Fide, celebra/
uit pascha & sanguinis effusionẽ: ne

qui vastabat primogenita, tangeret
eos. Fide, transierunt mare rubrum Exo.14.c
tanquam per aridam terram: quód
F experti Ægyptij, deuorati sunt. Fide, Iosue.5.c
muri Hierico corruerũt, circuitu die-
rum septem. Fide, Raab meretrix nõ Iosue.6.d
perijt cum incredulis: excipiés explo &.2.a
ratores cũ pace. Et quid adhuc dico?
Deficiet enim me tẽpus enarrantẽ de
Gedeon, Barach, Sampson, Hiephte,
Dauid, Samuel, & prophetis: qui per
fidem vicerunt regna, operati sunt iu
stitiam, adepti sunt repromissiones,
obturauerunt ora leonũ, extinxerunt
G impetum ignis, effugerunt aciem gla
dij, conualuerunt de infirmitate, for-
tes facti sunt in bello, castra verterũt
exterorum, accęperũt mulieres de re
surrectione mortuos suos. alij autem
distenti sunt, non suscipientes redem-
ptionem: vt meliorem inuenirent re-
surrectioné. Alij vero ludibria & ver
bera experti, insuper & vincula & car
ceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati
sunt, in occisione gladij mortui sunt,

circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egẽtes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mũdus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati, nõ accęperunt repromissionem, deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt nõ sine nobis consummarentur.

CAPVT XII.

Rom. 6. a
Colos. 3. b
Ephe. 4. e
1. Pet. 2. & 4. a

ITaq; & nos tantam habẽtes circumpositam nubem testium: deponẽtes omne pondus & circunstans peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspiciẽtes in authorem fidei, & consummatorẽ IESVM: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atq; in dextera sedis dei sedit. Recogitate enim eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersum semet ipsum contradictionem: vt non fatigemini animis vestris deficiẽtes. Nõdum vsque ad sanguinem restitistis, aduersus

aduersus peccatum repugnantes, &
obliti estis consolationis, quæ vobis
tanquam filijs loquitur, Fili mi, noli Prou. 3. b
negligere disciplinam domini: neque Apoc. 3. d.
defatigéris cum ab eo arguéris. Quẽ
enim diligit dominus, castigat: flagel
lat autem omnem filium quem reci-
pit. In disciplina perseuerate. Tanquã
filijs, vobis offert sẽ deus. quis enim
C filius: quem nõ corripit pater? Quòd
si extra disciplinam estis, cuius parti-
cipes facti sunt omnes: ergo adulteri-
ni & non filij estis. Deinde patres qui-
dem carnis nostræ eruditores habui-
mus, & reuerebamur eos. an nõ mul
to magis obtemperabimus patri spiri
tuum, & viuemus? Et illi quidem ad
paucos dies, secundum voluntatem
suam erudiebãt nos: hic autem ad id
quod vtile est vt participes fiam⁹ san-
ctificationis eius. Omnis autem disci
plina in præsenti quidem videtur nõ
esse gaudij, sed mœroris: postea autẽ
fructum pacatissimũ exercitatis per
D eam, reddet iustitiæ. Propter quod re

missas manus & soluta genua erigi-
te:& gressus rectos facite pedibus ve-
stris.vt non claudicans quis erret:ma
Ro.12.d gis autem sanetur. Pacem sequimini
cum omnibus,& sanctimoniam:sine
qua nemo videbit deum.considéran-
tes ne quis deficiat à gratia dei:ne qua
radix amaritudinis sursum germinãs
impediat,& per illã inquinentur mul
ti. Ne quis fornicator aut prophanus
Gen.25.d vt Esau:qui propter vnam escam ven E
didit primogenita sua. scitis enim q̃
Gen.26.f & postea cupiens hæreditare benedi-
ctionem, reprobatus est.nõ enim in-
uenit pœnitẽtiæ locum:quãquã cum
lachrymis inquisisset eam. Non enim
Exo.19.b accessistis ad contactũ monté & accẽ
&.20.c sum ignem,& turbinẽ,& caliginẽ,&
procellã,& tubæ sonũ,& vocem ver
borũ quã qui audierunt,excusauerũt
se,ne eis fieret verbũ. Non enim por-
tabãt,quod dicebatur, Et si bestia teti
Exo.19.c gerit mõtem:lapidabitur, aut iaculo
configetur. Et ita terribile erat quod
videbatur. Moyses dixit, Exterritus F

sum & tremebundus, Sed accessistis ad Sion montẽ, & ciuitatẽ dei viuentis, Hierusalẽ cœlestem & multorũ millium angelorũ frequentiam, & ecclesiam primogenitorum qui cõscripti sunt in cœlis, & iudicẽ omnium deũ, & spiritus iustorum perfectorũ, & testameti noui mediatorem IESVM, & sanguinem aspersionis melius loquentem quàm Abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi nõ effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur: multo magis nos qui de cœlis loquentem nobis, auertimus. cuius vox mouit terram tunc: nunc autẽ repromittit dicens, Adhuc semel: ego moueo nõ solum terram, Agg. 2. b
sed & cœlum. Quòd autem adhuc semel dicit: declarat mobilium translationem tanquã factorum, vt maneãt ea quæ sunt, immobilia. Itaq; regnũ immobile suscipiẽtes, habeamus gratiam: per quã seruiamus placẽtes deo cum metu & reuerentia. etenim deus Deu. 4. d
noster, ignis consumens est.

nullam haberent vltrà conſcientiam
peccati,cultores ſemel mũdati.ſed in
ipſis cõmemoratio peccatorũ per ſin
gulos annos fit.impoſſibile enim eſt,
ſanguine taurorũ & hircorum auferri
Pſal.39.b peccata. Ideo ingrediens mũdum di/
cit, Hoſtiam & oblationem noluiſti: B
corpus autem aptaſti mihi.Holocau/
ſtomata & pro peccato,non tibi pla/
cuerunt. Tunc dixi,Ecce venio in ca/
Pſal.1. pite libri ſcriptũ eſt de me: vt faciam
deus voluntatem tuam. Superius di/
cens, Hoſtias,& oblationes,& holo/
cauſtomata, & pro peccato noluiſti,
nec placita ſunt tibi quæ ſecũdum le/
Pſal.1. gem offerũtur,tunc dixit, Ecce venio
vt faciam deus voluntatem tuam.au
fert primũ,vt ſequens ſtatuat, In qua
voluntate ſanctificati ſumus per obla
tionẽ corporis IESV CHRISTI
ſemel.Et omnis quidem ſacerdos prę
ſto eſt quotidie miniſtrans,& eaſdem
ſępe offerens hoſtias quę nõ poſſunt
auferre peccata:hic autẽ vna pro pec/
catis oblata hoſtia,in ſempiternũ ſe/ C

det in dextera dei, de cętero expectãs,
donec ponantur inimici eius scabellũ Psa.109.a
pedum eius. Vna enim oblatione, cõ/ 1.cor.15.d
summauit in sempiternum eos qui
sanctificãtur. Conteſtatur autem nos
& spiritus sanctus. postquam enim di
xit, Hoc autem teſtamentũ quod te/ Hiere.31.f
ſtabor ad illos post dies illos, dicit do Supra.8.c
minus. Dabo leges meas in cordibus
eorum, & in mentibus eorum inſcri/
bam eas: & peccatorũ, & iniquitatum
eorum iam non recordabor amplius.
D Vbi autem horũ remiſſio: iam non eſt
oblatio pro peccato. Habentes itaq;
fratres fiduciam in introitu sanctorũ
in sanguine CHRISTI: quã initia/
uit nobis viam nouam & viuentem
per velamen, id eſt, carnẽ ſuam, & sa/
cerdotem magnum ſuper domũ dei,
accedamus cum vero corde in pleni/
tudine fidei, aſperſi corda à conſcien/
tia mala. & abluti corpus aqua mun/
da, teneamus ſpei confeſſionẽ indecli
E nabilem. fidelis enim eſt qui repromi
ſit. & conſideremus inuicẽ in prouo/

cationem charitatis & bonorum ope
rum: non deserentes collectionē no
stram sicut consuetudinis est quibus
dam, sed consolantes: & tanto magis
quāto videtis appropinquantē diem.
Supra. 6.a Voluntarie enim peccantibus nobis
post accęptā notitiam veritatis: iam
nō relinquitur pro peccatis hostia sed
terribilis quædā expectatio iudicij &
ignis æmulatio: quæ cōsumptura est
aduersarios. Irritā quis faciens legem
Deu.17.b Moysi: sine vlla miseratione, duob⁹,
Mat.18.b vel tribus testibus moritur. quāto ma
Ioan.8.c gis putatis deteriora mereri supplicia
2.cor.13.a qui filiū dei conculcauerit, & sangui
nem testamenti pollutum duxerit, in
quo sanctificatus est, & spiritui gratię
contumeliā fecerit? Scimus enim qui
Deu.32.e dixit, Mihi vindicta: ego retribuā. Et F
Ro.12.d iterum, Iudicabit dominus populū
suum. Horrendum est incidere in ma
nus dei viuētis. Rememoramini autē
pristinos dies: in quibus illuminati,
magnū certamen sustinuistis passio
num, & in altero quidē opprobrijs &

tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autē ſocij taliter conuerſantiū
G effecti. Nam & vinctis cōpaſſi eſtis: & rapinā bonorum veſtrorū cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere melioré & manentem ſubſtantiā in cœlis. Nolite itaq; amittere confidentiam veſtrā quæ magnā habet remunerationem. Patiētia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatē dei facientes, reportetis promiſſionem. Adhuc enim modicum aliquantulum q; qui venturus eſt veniet, & non tardabit. iuſtus autē meus, ex fide viuet. quòd ſi ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ. Nos autem non ſumus ſubtractionis in perditionem: ſed fidei in acquiſitionem animæ.

Abac. 2.a
Rom. 1.b
Galat. 3.b

CAPVT XI.

A EST autem fides, ſperādarum ſubſtantia rerum argumentum nō apparentiū. In hac enim teſtimonium cōſecuti ſunt ſeniores. Fide, intelligimus aptata eſſe ſecula verbo dei: vt ex inuiſi

Geſ. 1.a

bilibus visibilia fierent. Fide, copio-
Gen.4.a siorem hostiam Abel q̃ Cain, obtulit
deo: per quã testimonium cõsecutus
Mat.23.d est q̃ esset iustus, testimonium perhi-
bente de muneribus eius deo, & per
Gen.5.c illã defunctus adhuc loquitur. Fide,
Eccl.44.c Enoch trãslatus est ne videret mortẽ,
& non inueniebatur: quia transtulit il
lum deus. ante translationẽ enim, te-
stimonium habuit placuisse deo. sine
fide autẽ, impossibile est placere deo.
Credere enim oportet accedẽtem ad B
deum q̃ sit, & inquirentibus se remu-
Gen 6.c nerator sit. Fide, Noe respõso accepto
Eccl.44.c de ijs quæ adhuc nõ videbantur: me-
tuens, aptauit arcam in salutẽ domus
suæ, per quã damnauit mundũ, & iu-
stitiæ quæ per fidẽ est: hæres est insti-
Gen.12.a tutus. Fide, vocatus Abraham, obedi
uit, in locum exire quem accepturus
erat in hæreditatem: & exijt, nescien
quò iret. Fide, demoratus est in terra
repromissionis tanquã in aliena, in ca
sulis habitando, cũ Isaac & Iacob co- C
hæredibus repromissionis eiusdem.

Expectabat enim fundamenta haben
tem ciuitatẽ: cuius artifex & cõditor,
deus. Fide, & ipsa Sara sterilis virtu/ Gen. 18.a
tem in cõceptione seminis accepit, &
præter tẽpus ętatis peperit: quoniam
fidelem credidit esse eum qui repro/ Gen. 17.e
miserat. Propter quod & ab vno orti
sunt (& hoc emortuo) tanquã sidera
cœli in multitudinem, & sicut arena
quæ est ad orã maris innumerabilis.
Iuxta fidẽ defuncti sunt omnes isti,
non acceptis repromissionibus: sed à
longe eas aspicientes & salutantes, &
confitentes quòd peregrini & hospi/
D tes essent super terram. Qui enim hęc
dicunt: significant se patriam inquire/
re. Et si quidẽ illius meminissent de
qua exierant: habebant vtiq; tempus
reuertendi. nunc autem meliorem ap
petunt, id est cœlestem. ideo non cõ/
funditur deus vocari deus eorum. pa
rauit enim illis ciuitatem. Fide, obtu
lit Abraham Isaac. cum tentaretur. & Gen. 22.a
vnigenitum offerebat in quo susceperat Eccl. 44.d
rat repromissiones. ad quem dictum

Gen. 21.b est, In Isaac vocabitur tibi semen. ar/
Rom. 9.b bitrās quòd & à mortuis suscitare po/
tens esset deus. vnde eum & in para/
Gen. 27.d bola accepit. Fide, de futuris benedi/
&.f xit Isaac, Iacob & Esau. Fide, Iacob
Gen. 48.c moriens, singulos filiorū Ioseph be/
nedixit: & adorauit fastigium virgæ
Gen. 50.d eius. Fide, Ioseph moriens de profe/
ctione filiorū Israel memoratus est:
Exod. 2.a & de ossib⁹ suis mādauit. Fide, Moy/
ses natus, occultatus est mensibus tri/
Exod. 1.c bus à parentibus suis: eo quòd vidis/
Exod. 2.b sent elegantē infantem, & non timue
runt regis edictum. Fide, Moyses grā E
dis factus, negauit se esse filium filiæ
Pharaonis: magis eligens affligi cum
populo dei, quàm temporalis pecca/
ti habere iocunditatem: maiores diui
tias æstimās, thesauro Ægyptiorum,
improperium CHRISTI. aspicie/
bat enim in remunerationem. Fide,
reliquit Ægyptum: non veritus ani/
mositatem regis. inuisibilē enim tan/
Exo. 12.d quam videns sustinuit. Fide, celebra/
uit pascha & sanguinis effusionē: ne

qui vastabat primogenita, tangeret
eos. Fide, transierunt mare rubrum Exo.14.c
tanquam per aridam terram: quod
F experti Ægyptij, deuorati sunt. Fide, Iosue.5.c
muri Hierico corruerũt, circuitu die-
rum septem. Fide, Raab meretrix nõ Iosue.6.d
perijt cum incredulis: excipiés explo &.2.a
ratores cũ pace. Et quid adhuc dico?
Deficiet enim me tẽpus enarrantẽ de
Gedeon, Barach, Sampson, Hiephte,
Dauid, Samuel, & prophetis: qui per
fidem vicerunt regna, operati sunt iu
stitiam, adepti sunt repromissiones,
obturauerunt ora leonũ, extinxerunt
G impetum ignis, effugerunt aciem gla
dij, conualuerunt de infirmitate, for-
tes facti sunt in bello, castra verterũt
exterorum, accęperũt mulieres de re
surrectione mortuos suos. alij autem
distenti sunt, non suscipientes redem-
ptionem: vt meliorem inuenirent re-
surrectionẽ. Alij vero ludibria & ver
bera experti, insuper & vincula & car
ceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati
sunt, in occisione gladij mortui sunt,

circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egẽtes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mũdus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati, nõ accęperunt repromissionem, deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt nõ sine nobis consummarentur.

CAPVT XII.

Rom. 6.a
Colos. 3.b
Ephe. 4.e
1. Pet. 2. & 4.a

ITaq; & nos tantam habẽtes circumpositam nubem testium: deponẽtes omne pondus & circunstans peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspiciẽtes in authorem fidei, & consummatorẽ IESVM: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atq; in dextera sedis dei sedit. Recogitate enim eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionem: vt non fatigemini animis vestris deficiẽtes. Nõ dum vsque ad sanguinem restitistis, aduersus

aduersus peccatum repugnantes, & obliti estis consolationis, quæ vobis tanquam filijs loquitur, Fili mi, noli negligere disciplinam domini: neque defatigéris cum ab eo arguéris. Quẽ enim diligit dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate. Tanquã filijs, vobis offert se deus. quis enim C filius: quem nõ corripit pater? Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulterini & non filij estis. Deinde patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, & reuerebamur eos. an nõ multomagis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus? Et illi quidem ad paucos dies, secundum voluntatem suam erudiebãt nos: hic autem ad id quod vtile est vt participes fiam⁹ sanctificationis eius. Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur nõ esse gaudij, sed mœroris: postea autẽ fructum pacatissimũ exercitatis per D eam, reddet iustitiæ. Propter quod re

Prou. 3. b
Apoc. 3. d

sum & tremebundus, Sed accessistis ad Sion montẽ, & ciuitatẽ dei viuentis, Hierusalẽ cœlestem & multorũ millium angelorũ frequentiam, & ecclesiam primogenitorum qui cõscripti sunt in cœlis, & iudicẽ omnium deũ, & spiritus iustorum perfectorũ, & testamẽti noui mediatorem IESVM, & sanguinem asperſionis melius loquentem quàm Abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi nõ effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur: multo magis nos qui de cœlis loquentem nobis, auertimus. cuius vox mouit terram tunc: nunc autẽ repromittit dicens, Adhuc semel: ego moueo nõ solum terram, Agg. 2. b
sed & cœlum. Quòd autem adhuc semel dicit: declarat mobilium translationem tanquã factorum, vt maneãt ea quæ sunt, immobilia. Itaq; regnũ immobile suscipiẽtes, habeamus gratiam: per quã seruiamus placẽtes deo cum metu & reuerentia. etenim deus Deu. 4. d
noster, ignis consumens est.

altare: de quo edere non habent po/
teſtatem qui tabernaculo deſeruiunt.
Quorum enim animaliũ infertur ſan Nũe.19.a
guis pro peccato in ſancta per ponti/
ficem, horum corpora cremantur ex/
tra caſtra. Propter quod & IESVS,
vt ſanctificaret per ſuum ſanguiné po
pulum, extra portam paſſus eſt. Exea
mus igitur ad eũ extra caſtra: impro/
perium eius portantes. Non enim ha Mich.2.e
C bemus hic manentem ciuitatem, ſed
futuram inquirimus. Per ipſum ergo
offeramus hoſtiã laudis ſemper deo,
id eſt fructum labiorum confitétium
nomini eius. Beneficentiæ autẽ & cõ
municationis nolite obliuiſci, talib⁹
enim hoſtijs promeretur deus. Obedi
te præpoſitis veſtris & ſubiacete eis.
ipſi enim vigilant tãquam rationem
pro animabus veſtris reddituri: vt cũ
gaudio hoc faciant & non gementes.
hoc enim non expedit vobis. Orate
pro nobis: cõfidimus enim quòd bo/
nam conſcientiam habemus, in om/
nibus bene volentes conuerſari. Am/

plius autem deprecor vos hoc face/ D
re: quo celerius restituar vobis. Deus
autē pacis qui eduxit de mortuis pa/
storem magnum ouium in sanguine
testaméti æterni, dominum nostrum
IESVM CHRISTVM: perficiat
vos in omni opere bono, vt faciatis
eius volūtatem, faciés in vobis quod
placeat corā se per IESVM CHRI
STVM. cui est gloria in secula secu/
lorum. Amen. Rogo autē vos fratres
vt sufferatis verbum exhortationis.
Etenim paucis scripsi vobis. Cogno/
scite fratrē nostrum Timótheum di/
missum: cū quo (si celerius venerit)
videbo vos. Salutate omnes præpo/
sitos vestros: & omnes sanctos. Salu
tant vos de Italia fratres. Gratia cum
omnibus vobis. AMEN.

Missa ab Italia per Timótheum.

HIERONYMVS IN CATALOgo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IAcôbus qui appellatur frater domini, cognomento Iuſtus, vt nõnulli exiſtimant, Ioſeph, ex alia vxore: vt autem mihi videtur Mariæ ſororis matris domini, cuius Ioãnes in libro ſuo meminit, filius: poſt paſſionem domini, ſtatim ab apoſtolis Hieroſolymorum epiſcopus ordinatus, vnam tantũ ſcripſit epiſtolam, quę de ſeptẽ catholicis eſt, quę & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur: licet paulatim tẽpore procedente obtinuerit authoritatem. Hegeſippus vicinus apoſtolicorũ temporũ, in quinto commẽtariorum libro, de Iacôbo narrãs ait. Suſcępit eccleſiam Hieroſolymæ, poſt apoſtolos frater domini Iacôbus, cognomẽto Iuſtus. Multi ſiquidem Iacôbi vocabantur. Hic de vtero matris, ſanctus fuit, vinum & ſicerã non bibit, carnẽ nullam

nus diceret, Domine ignoſcẽ eis, qđ enim faciunt neſciunt, fullonis fuſte, quo rudia veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus, interijt. Tradit item Ioſephus tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum ſit ſubuerſam eſſe Hieroſolymã. Hic eſt de quo Paulus apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacôbum fratrẽ domini. Et apoſtolorũ ſuper hoc crebrius acta teſtantur. Euãgelium quoque quod appellatur Secundum Hebræos, & à me nuper in græcum, latinúmque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpe vtitur, poſt reſurrectionem ſaluatoris, refert, Dominus autem cum dediſſet ſindonẽ ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacôbum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacôbus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſus{que} pòſt paululum, Affer/

te, ait dominus, mensam & panem. Statimq; additur. Tulit panem, benedixit ac fregit, & dedit Iacôbo Iusto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit filius hominis à dormientibus. Triginta itaq; annos Hierosolymis rexit ecclesiam, id est vsq; ad septimum Neronis annum; & iuxta templum vbi & precipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & vltimam Hadriani, notissimum habuit. Quidam è nostris in monte Oliueti eum putauerunt conditum, sed falsa eorum opinio est.

EPISTOLA CA-
THOLICA IACOBI APOSTOLI.

IACOBVS dei & domini nostri IESV CHRISTI seruus, duodecim tribubus, quę sunt in dispersione, salutem.

Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias inciderit is: scientes quòd probatio fidei vestræ, patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habeat: vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet à deo qui dat omnibus simpliciter, & non improperat: & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hęsitans. Qui enim hęsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur & circũfertur. nõ enim existimet homo ille qꝫ accipiet aliquid à

Rom.5.a
Mat.7.a
&.21.c
Mar.11.c
Luc.11.b
Ioã.16.b
&.16.c.f

uersionis obumbratio. voluntarie ge
nuit nos verbo veritatis, vt simus ini
tium quoddā creaturę eius. Itaq; fra
tres mei dilecti. Omnis homo velox pue.17.d
ad audiendū: tardus autem ad loquē
dum, & tardus ad irā. Ira enim viri,
iustitiam dei non operatur. Propter
quod abiicientes omnem immundi/
tiam, & abundantiā malitiæ, in man
suetudine suscipite insitum verbum,
quod potest saluare animas vestras.
D Estote autem factores verbi, & nō au Mat.7.d
ditores tantū: fallentes vosmetipsos. Rom.2.b
Quia si quis auditor est verbi, & non
factor: hic comparabitur viro cōside/
ranti vultum natiuitatis suæ in specu
lo. cōsiderauit enim se, & abiit, & sta/
tim oblitus est qualis fuerit. Qui autē
prospexerit in legem perfectā liberta
tis, & permānserit sic, non auditor ob/
liuiosus factus, sed factor operis; hic
beatus in facto suo erit. Si quis autē
putat se religiosum esse inter vos, nō
refrenans linguam suam, sed seducēs
cor suum: huius vana est religio. Reli

gio munda & immaculata apud deũ & patrem hęc eſt, Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum ſe cuſtodire à mundo.

CAPVT II.

Leui. 19. c
Deut. 1. c
&. 16. d
puer. 24. c
Eccli. 42. a

FRatres mei, nolite in perſonarũ acceptione habere fidem domini noſtri IESV CHRISTI gloriæ. Eteni ſi introierit in conuentum veſtrũ vir aureum annulũ habens, in veſte candida, introierit autẽ & pauper in ſordido habitu, & intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei, Tu ſede hic bene, pauperi autẽ dicatis, Tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum: nónne iudicati eſtis apud voſmetipſos, & facti eſtis iudices cogitationum iniquarum? Audite fratres mei dilecti, Nónne deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni quod repromiſit deus diligẽtibus ſe? Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nónne diuites per potentiã opprimunt vos:

& ipſi trahunt vos ad iudicia? Nónne ipſi blaſphemant bonum nomen quod inuocatum eſt ſuper vos? Si tamen legem perficitis regalem ſecundum ſcripturas, Diliges proximum tuum ſicut teipſum: bene facitis. ſi autem perſonam accipitis, peccatū operamini, redarguti à lege vt tranſgreſſores. Quicunque enim totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno: factus eſt omnium reus. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit, & Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autē: factus es tranſgreſſor legis. Sic loqmini, & ſic facite ſicut per legem libertatis iudicandi. Iudicium enim ſine miſericordia illi qui non fecerit miſericordiā. Superexultat autē miſericordia iudiciū. Quid proderit fratres mei, ſi fidē quis dicat ſe habere, opera autem nō habeat? Nunquid poterit fides ſaluare eum? Si autē frater aut ſoror nudi ſint, & indigeāt victu quotidiano, dicat autē aliquis ex vobis, illis, Ite in pace, calefiatis & ſa

Leui.19.d
Mat.22.d
Mar.12.c
Ro.13.c
Galat.5.c
Leui.19.c
Deut.1.c
&.16.d
Mat.5.c
1.Ioā.3.c

tuum est: ita & fides sine operibus mortua est.

CAPVT. III.

A NOlite plures magistri fieri fratres mei, scientes quòd maius iudiciũ accipiemus. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir, potens frenо circũducere etiam totum corpus. Ecce equis frena in ora mittimus ad consentiendũ nobis: & omne corpus illorum circũferimus. Ecce & naues cum tam magnæ sint, & à ventis validis minentur: circũferuntur à modico gubernaculo quocũq; impetus dirigẽtis voluerit. Ita & lingua modicum membrum est, & magna iactat. B Ecce paruus ignis quàm magnam syluam incẽdit. Et lingua, ignis est, vniuersitas iniquitatis. Sic lingua constituitur in membris nostris, quę maculat totum corpus, & inflãmat rotam natiuitatis nostræ inflammata à gehẽna. Omnis enim natura bestiarum &

Mat. 23. a

volucrum & serpentium & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest, inquietũ malum, plena veneno mortifero. In C
ipsa benedicimus deum & patrem: & in ipsa maledicimus homines qui ad imaginem & similitudinem dei facti sunt. Ex eodem ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet fratres mei hæc ita fieri. Nũquid fons de eodẽ foramine emanat dulce, & amarum? Nũquid potest fratres mei ficus oleas facere: aut vitis, ficus? Sic nullus fons salsam & dulcem potest facere aquam. Quis sapiens & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione opera sua in mansuetudine sapiẽtiæ. Quòd si zelum amarum D
habetis, & contentiones in cordibus vestris: nolite gloriari & mendaces esse aduersus veritatem, non est enim ista sapientia de sursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus & contentio: ibi incõstan

tia, & omne opus prauum. Quæ autem de ſurſum eſt ſapientia, primum quidē pudica eſt: deinde pacifica, modeſta, ſuaſibilis, plena miſericordia & fructibus bonis, non iudicans, & ſine ſimulatione. Fructus autē iuſtitiæ, in pace ſeminatur, facientibus pacem.

CAPVT IIII.

A VNde bella & lites in vobis? Nónne hinc? ex voluptatibus veſtris quæ militant in membris veſtris? Concupiſcitis, & non habetis. inuidetis & zelatis, & non poteſtis adipiſci. litigatis & belligeratis. nō habetis, propterea quòd non poſtulatis. Petitis, & non accipitis, eo quòd male petatis: vt in voluptatibus veſtris inſumatis. Adulteri & adulteræ neſcitis quòd amicitia huius mundi, inimicitia eſt dei? Quicunq; ergo voluerit amicus eſſe ſeculi huius: inimicus dei cōſtituitur.

B An putatis q̄ inaniter ſcriptura dicat. Ad inuidiam concupiſcit ſpiritus qui habitat in vobis? Maiorem autē dat

2.Pet.5.b gratiam. Propter quod dicit, Deus ſu
perbis reſiſtit: humilibus autem dat
Ephe.4.f gratiam. Subditi ergo eſtote deo: reſi
ſtite autem diabolo: & fugiet à vobis.
Appropiate deo: & appropinquabit
vobis. Emundate manus peccatores,
& purificate corda duplices animo.
1.Pet.5.d Miſeri eſtote & lugete & plorate. ri/ C
ſus veſter in luctum conuertatur, &
gaudium in mœrorem. Humiliamini
in cõſpectu domini, & exaltabit vos.
Nolite detrahere inuicé fratres mei.
Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fra
trem ſuum: detrahit legi & iudicat le
gem. Si autem iudicas legem: nõ es fa
ctor legis, ſed iudex. Vnus eſt legiſla/
Ro.14.a tor qui poteſt perdere & liberare. Tu D
quis es qui iudicas proximũ tuum?
Age nũc qui dicitis, Hodie & cras ibi/
mus in illam ciuitatem, & faciemus
ibi annum vnum, & mercabimur &
lucrum faciemus (qui ignoratis quid
erit in craſtino. Quæ eſt enim vita ve
ſtra? Vapor eſt: ad modicum parens,
& deinceps exterminabitur) pro eo

vt dicatis, Si dominus voluerit, & Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbijs vestris. Omnis exultatio talis, maligna est. Scienti igitur bonum facere, & nō facienti: peccatum est illi.

CAPVT V.

A Agite nunc diuites, plorate, vlulātes in miserijs vestris quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactę sunt: & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrū ærugine traxit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesauriza
B stis in nouissimis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorū, in aures domini sabaoth introiuit. Deliciati estis super terram: & in luxurijs enutristis corda vestra, vt in die occisionis. Addixistis & occidistis iustū, & non resistit vobis. Patientes igitur estote fratres,

vsq; ad aduentum domini. Ecce, agricola expectat pretiosum fructum terræ: patiēter ferens donec accipiat pluuiam temporaneam & serotinam. Patientes igitur estote & vos, & confirmate corda vestra: quoniam aduētus domini appropinquauit. Nolite ingemiscere fratres alius aduersus alium: vt non iudicemini. Ecce, iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite fratres mei laboris & patientiæ, prophetas: qui locuti sunt in nomine domini. Ecce, beatificamus eos qui sustinēt Sufferentiam Iob audistis, & finem domini vidistis, quòd valde misericors dominus sit & miserator. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neq; per cœlum, neq; per terrā, neq; aliud quodcunq; iuramentum. Sit autem vestrum est, est: non nō: vt nō sub iudicio decidatis. Tristatur aliquis vestrum? oret. Æquo animo est aliquis? psallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo

Mat.5.f

C

D

in nomine domini. & oratio fidei ſal-
uabit infirmum, & alleuiabit eum do-
minus: & ſi in peccatis ſit, remitten-
tur ei. Confitemini inuicem peccata:
& orate pro vobis inuicem vt ſane-
mini. multum enim valet deprecatio
iuſti aſſidua. Elias, homo erat ſimilis 3.Re.17.
nobis paſſibilis: & oratione orauit vt a.b
non plueret ſuper terram, & nō pluit Luc.4.d
annos tres & menſes ſex. Et rurſum
orauit: & cœlū dedit pluuiam, & ter-
ra dedit fructum ſuum. Fratres mei,
ſi quis ex vobis errauerit à veritate, Mat.18.b
& conuerterit quis eum: ſcire debet
quòd qui cōuerti fecerit peccatorem
ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam à
morte & operiet multitudinem pec-
catorum.

Sed & euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem eius è quibus vnus actorum eius inscribitur, alius euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus iudicij, inter apocryphas scripturas reputatur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem: totius vrbis veneratione celebratur.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

A PEtrus apostolus IESV CHRISTI, electis aduenis dispersionis Pōti, Galatię, Cappadociæ, Asiæ, & Bithynię, secundū præscientiam dei patris, in sanctificatione spiritus, in obedientiā & aspersionē sanguinis IESV CHRISTI: gratia vobis & pax multiplicetur.

2.cor.1.a Benedictus deus, & pater domini
Ephe.1.a nostri IESV CHRISTI, qui secun
dum misericordiam suam magnā re/
generauit nos in spem viuam, per re
surrectionem IESV CHRISTI ex
mortuis, in hæreditatē incorruptibi/
lem & incontaminatā, & immarcessi
bilem conseruatā in cœlis in vos, qui
virtute dei custodimini per fidem in
salutem, paratam reuelari in tempore
nouissimo. in quo exultabitis, modi/ B
cum nunc, si oportet, cōtristati in va/
riis tentationibus: vt probatio vestrę
fidei multo pretiosior auro (quod pe
rit & tamen per ignē probatur) inue/
niatur in laudē & gloriam & honorē
in reuelatione IESV CHRISTI,
quem cum non videatis, diligitis, in
quem nunc nō videntes: credentes ta
men, exultatis lætitia inenarrabili &
glorificata, reportātes finem fidei ve/
stræ, salutem animarū vestrarum. de
qua salute exquisierunt atq; scrutati
sunt prophetæ, qui de futura in vobis
gratia prophetauerunt, scrutantes in

quod vel quale tẽpus ſignificaret qui in eis erat ſpiritus CHRISTI, præ/nuntians eas quę in CHRISTO fuerũt, paſſiones, & poſteriores glorias: quibus reuelatum eſt qꝓ non ſibimet/ipſis, ſed vobis miniſtrabant ea quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos qui euangelizauerũt vobis, in ſpiritu ſancto miſſo de cœlo, in quæ deſiderant
C angeli proſpicere. Propter quod, ſuc/cincti lumbos mentis veſtræ, ſobriĩ, perfecte ſperate in eam quæ offertur vobis, gratiam, in reuelatione IESV CHRISTI vt filĩ obedientiæ, non cõfigurati prioribus ignorãtiæ veſtrę deſideriis, ſed quẽadmodũ is qui vocauit vos, ſanctus eſt, ita & ipſi in omni cõuerſatione ſancti ſitis: quoniam ſcriptũ eſt, Sancti eritis: quoniam ego ſanctus ſum. Et ſi patrẽ inuocatis eũ qui ſine accęptione perſonarũ iudicat ſecundũ vniuſcuiuſq; opus: in timore, incolatus veſtri tempore cõuerſamini. ſcientes qꝓ non corruptibilibus auro vel argẽto redẽpti eſtis de vana

Leui. 11. g
19. a. 20. b
Deu. 10. d
Rom. 2. b
Galat. 2. b

vestra cõuersatione paternę traditio/
1.cor.6.d nis : sed pretioso sanguine tanq̃ agni D
&.7.d immaculati CHRISTI & inconta/
Hebr.9.d minati, pręcogniti quidẽ ante mundi
1.Ioã.1.d constitutionẽ manifestati autem no/
Apoc.1.d uissimis tẽporibus propter vos, qui
per ipsum creditis in deũ, qui suscita/
uit eum à mortuis, & dedit ei gloriã,
vt fides vestra, & spes esset in deũ: qui
animas vestras castigastis in obedien
tiam veritatis per spiritũ, in fraternita
tis amore non simulato. Simplici ex
corde inuicem diligite intense: renati
non ex semine corruptibili, sed incor
ruptibili per verbũ dei viui & perma
Esa.40.b nentis in æternũ. quia omnis caro vt
Eccli.14.c fœnũ: & omnis gloria hominis tanq̃
Iaco.1.b flos fœni. exaruit fœnum: & flos eius
decidit. Verbum autẽ domini manet
in æternũ. hoc est autem verbũ quod
euangelizatum est in vos.

CAPVT II.

Rom.6.a
Ephe.4.a
Colos.3.b
Hebr.12.a
DEponentes igitur omnem A
malitiã, & omnem dolũ,
& simulationes, & inui/

dias, & omnes detractiones, ſicut modo geniti infantes, rationabile & ſine dolo lac cõcupiſcite: vt in eo creſcatis, ſi quidem guſtatis quòd bonus eſt dominus. Ad quem accedentes, lapidem viuum, ab hominibus quidẽ reprobatum, à deo autem electum & precioſum: & ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini, domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, ad offerendum ſpirituales hoſtias, acceptabiles deo per IESVM CHRISTVM. Eſa.28.d

B Propter quod cõtinet ſcriptura, Ecce pono in Sion lapidem ſummũ angularem, electum, pretioſum. & qui crediderit in eum, non confundetur. Vobis igitur honor credentibus. non credentibus autem, lapis quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli & lapis offenſionis & petra ſcandali, his qui offenduntur verbo, nec credũt in quod & poſiti ſunt. Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis: vt virtutes annuntietis Rom.9.8 Pſal.117.d Mat.21.d Act.4.b Eſa.8.c Exo.19.c

eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suũ. Qui aliquando non populus: nunc autem populus dei. qui non cõsecuti misericordiam: nunc autem misericordiã cõsecuti. Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas & peregrinos, abstinere à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam, cõuersationem vestram inter gentes habẽtes honestam: vt in eo quod detrectant vobis tanquam malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificẽt deum in die visitationis. Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter dominũ: siue regi, quasi præcellenti: siue præsidibus tanquam ab eo missis ad vindictam quidẽ malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas dei, vt benefaciẽtes, obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatẽ, sed sicut serui dei. Omnes honorate. Fraternitatem di-

Osee. 1. d
Roma. 9. c
Gala. 5. c
Rom. 13. d
Ro. 13. a
Ro. 12. c

ligite. Deum timete. Regem honorificate. Serui, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis. Hæc est enim gratia: si propter dei conscientiam, sustinet quis tristitias, patiés iniuste. Quæ enim est laus: si peccãtes, & ideo colaphizati, suffertis? Sed si bene facientes patiẽter sustinetis: hęc est gratia apud deum. In hoc enim vocati estis: quia & CHRISTVS passus est pro nobis, vobis relinquẽs exemplũ vt sequamini vestigia eius. qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. qui cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur. tradebat autem vindictam iudicanti iuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. cuius liuore sanati estis. Eratis enim sicut oues errantes: sed conuersi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum vestrarum.

Ephe. 6. a
Cólos. 3. d
Tit. 2. c
2. Cor. 7. c
Esa. 53. c
1. Ioã. 3. a
Esa. 53. b

CAPVT III.

Colos.3.e
Ephe.5.c

SImiliter & vxores subditæ A
sint viris suis: vt & si qui nō
credunt verbo, per mulierū
conuersationē sine verbo lu
crifiant, cōsiderantes in timore castā
1.Tim.2.c conuersationē vestram. quarū orna-
tus nō sit extrinsecus capillatura, aut
circūdatio auri, aut amictus vestimē-
torum: sed qui absconditus est cordis
homo, in incorruptibilitate quieti &
modesti spiritus, qui est in conspectu
dei locuples. Sic enim quondā & san
ctę mulieres sperātes in deo, ornabāt
Gen.18.b se, subiectæ proprijs viris. sicut Sara
obediebat Abrahæ dominū eum vo-
cans, cuius estis filiæ, bene faciētes, &
nullo timore perterritę. Viri similiter B
1.Cor.7.a cohabitātes secundū scientiam, quasi
infirmiori vasculo muliebri impar-
tientes honorem, tanq; & cohæredes
gratiæ vitæ: vt non impediantur ora
tiones vestræ. In summa autem: om
nes vnanimes, cōpatientes, fratrum
amatores, misericordes, modesti, nō
reddentes

reddentes malum pro malo, nec ma/ledictū pro maledicto: sed ecōtrario, benedicentes: quia in hoc vocati estis vt benedictionē hæreditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos: coerceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum. Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam: quia oculi domini super iustos, & aures eius in preces eorum. vultus C autē domini super facientes mala. Et quis est, qui vobis noceat, si boni ęmulatores fueritis? Sed & si quid patimini propter iustitiam: beati. Timorem autem eorū ne timueritis, & non cō/turbemini: dominum autem deum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionē omni poscenti vos rationē de ea, quæ in vobis est, spe. sed cum modestia & timore, conscientiā habentes bonā: vt in eo quod detrahunt vobis, tanq; malefactori/bus, cōfundantur, qui calūniantur vestram bonā in CHRISTO cōuersa/

puer. 17. c
&. 21. d
Rom. 12. d
1. thes. 5. d
Psal. 33. c
Mat. 5. a
Supra. 2. c

tionẽ. Melius est enim, bene facientes (si voluntas dei velit) pati, q̃; male facientes, quia & CHRISTVS semel
Hebr.9.d pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis: vt nos offerret deo,
Rom.5.b mortificatus quidem carne, viuificatus autẽ spiritu. In quo & his qui in D
carcere erant spiritibus, veniens prædicauit: qui increduli fuerant olim,
quãdo expectabant dei patientiam in
Gen.6.b diebus Noe, cum fabricaretur arca, in
Mat.24.d qua pauci, id est, octo animæ saluæ factæ sunt per aquã. Cui nunc simile ba
Luc.17.f ptisma nos quoq; saluos facit: nõ carnis depositio sordium: sed cõscientiæ bonæ interrogatio in deum per resurrectionem IESV CHRISTI, qui est in dextera dei: profectus in cœlũ, subiectis sibi angelis & potestatibus & virtutibus.

CAPVT IIII.

CHRISTO igitur passo p A
nobis carne: & vos eadem cogitatiõe armamini. quia qui passus est in carne, de-

fijt à peccatis: vt iam deſideriȝs homi
num, ſed voluntate dei quod reliquũ Ephe.4.c
eſt in carne viuat temporis. Sufficit
enim præteritum vitę tempus vt vo
luntatem gẽtium perfecerimus, cum
ambularemus in luxuriȝs, deſideriȝs,
vinolẽtiȝs, comeſationibus, potatio
nibus, & nefariȝs idolorum cultibus.
in quo admirantur non concurrenti
bus vobis in eandẽ luxuriæ refuſio
B nem blaſphemantes, qui reddent ra
tionem ei, qui paratus eſt iudicare vi
uos & mortuos. Propter hoc enim,
& mortuis euangelizatum eſt: vt iu
dicentur quidem ſecũdum homines
carne, viuant autem ſecũdum deum
ſpiritu. Omnium autem finis appro
C pinquauit. Eſtote itaq; ſobriȝ, & vigi
late in orationibus. Ante omnia autẽ,
mutuam inter vos charitatem conti
nuam habentes: quia charitas operiet
C multitudinem peccatorum. Hoſpita pue..10.b
les inuicẽ, ſinè murmuratione. Vnuſ Ro.12.c
quiſq; ſicut accępit donum, mutuo in Hebr.13.a
vos illud adminiſtrantes: ſicut boni Phili.2.b

dispẽsatores multiformis gratiæ dei.
Si quis loquitur tanquam sermones dei. si quis ministrat tanquam ex virtute, quã subministrat deus, vt in omnibus glorificetur deus per IESVM CHRISTVM: cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.
Charissimi, nolite mirari in examinatione, quæ ad tentationem vobis fit, quasi noui aliquid vobis contingat: sed communicantes CHRISTI passionibus, gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine CHRISTI, beati estis: quoniã gloria & spiritus dei super vos requiescit. Secundum illos quidem blasphematur, secundum vos autem glorificatur. Ne quis enim vestrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus; non erubescat, glorificet autem deum in isto nomine. quoniam tempus est vt incipiat iudicium à domo dei. Si autem primum à nobis: quis

finis eorum qui non credunt dei euã/
gelio? Et si iustus quidẽ vix saluatur: Luc. 11. d
impius & peccator vbi parebũt? Ita/
que & hi qui patiuntur secundum vo
luntatem dei, vt fideli conditori com
mendent animas suas in benefactis.

CAPVT V.

A SEniores qui inter vos sunt obsecro, consenior & testis CHRISTI passionum, & eius quæ reuelanda est, glo
riæ consors, Pascite quantum in vo/
bis est gregem CHRISTI, prouidẽ
tes non coacte, sed spõtanee: neq; tur
pis lucri gratia, sed volũtarie: neq; vt
dominantes in cleris, sed formæ facti
B gregis. Et cũ apparuerit princeps pa/
storum, percipietis immarcessibilem
gloriæ coronam. Similiter adolescen
tes, subditi estote senioribus, omnes Iaco. 4. e
autem inuicem subiecti humilitatem
insinuate. quia deus superbis resistit:
humilibus autem dat gratiam. Humi
liamini igitur sub potenti manu dei,
vt vos exaltet in tempore omnem so

Mat.6.c licitudinem vestram proijcientes in
Luc.12.c eum, quoniam ipsi cura est de vobis.
Ro.12.c Sobrij estote, & vigilate: quia aduer-
Psal.54.d sarius vester diabolus tanquã leo ru-
giens circuit, quærens quem deuoret.
Cui resistite, fortes in fide: sciẽtes eas-
dem passiones ei quæ in mundo est,
vestrę fraternitati fieri. Deus autẽ om
nis gratiæ, qui vocauit nos in æter-
nam suam gloriam in CHRISTO
IESV, modicum passos, ipse perfi-
ciet, fulciet, confirmabit, solidabitq;.
Ipsi gloria, & imperium in secula se-
culorum. AMEN. Per Siluanum fi-
delem fratrem vobis, vt arbitror, bre
uiter scripsi: adhortans & contestans
hanc esse veram gratiam dei, in qua
statis. Salutat vos ecclesia, quæ est in
Babylone, simul electa: & Marcus fi-
lius meus. Salutate inuicem in oscu-
lo charitatis. Pax vobis omnibus qui
estis in CHRISTO IESV. AMEN.

EPISTOLA PE/ TRI APOSTOLI SECVNDA.

A

Imon Petrus ser/uus & apostolus IESV CHRI/STI: ijs qui coæ/qualem nobiscum sortiti sunt fidē in iustitia dei nostri & saluatoris IESV CHRISTI.

Gratia vobis & pax adimpleatur in cognitione dei, & CHRISTI IE/SV domini nostri: quo modo omnia nobis diuina virtute eius, quæ ad vi tam & pietatē pertinent donata sunt, per agnitionem eius qui vocauit nos propria gloria & virtute, per quę ma xima & pretiosa nobis promissa do/nauit: vt per hęc efficiamini diuinę cō sortes naturæ, fugientes eius quæ in mūdo est, cōcupiscentię corruptionē.

B Sed & in hocipsum curā omnē subiſe

rentes, miniſtrate in fide veſtra virtu/
tem: in virtute autē, ſciētiam: in ſcien
tia autem, abſtinentiam: in abſtinētia
autē, patientiam: in patientia autem,
pietatem: in pietate autem, amorem
fraternitatis: in amore autē fraternita
tis, charitatem. Hæc enim vobis cum
aſſint, & ſuperent: non vacuos, nec ſi/
ne fructu vos conſtituent in domini
noſtri IESV CHRISTI cognitio/
nem. Cui enim non pręſto ſunt hæc:
cęcus eſt, & manu tentans, obliuionē
accipiens purgationis veterum ſuo/
rum delictorum. Quapropter fratres
magis ſatagite: vt firmam veſtrā vo/
cationem & electionem faciatis. hæc
enim facientes, nō peccabitis aliquan
do. Sic enim abundanter miniſtrabi/
tur vobis introitus in æternum re/
gnum domini & ſaluatoris noſtri IE
SV CHRISTI. Propter quod non
omittam vos ſemper commonere de
his: licet ſcientes & confirmatos vos
in præſenti veritate. Iuſtum autē ar/
bitror quādiu ſum in hoc tabernacu/

lo, ſuſcitare vos in cõmonitione: cer/
tus quòd velox eſt depoſitio taberna
culi mei ſecũdum quod & dominus
noſter IESVS CHRISTVS ſigni/
A ficauit mihi. Dabo autem operam & Ioan.21.f
ſemper habere vos poſt obitum meũ
vt horum memoriam faciatis. Non 1.cor.2.e
enim dõctas fabulas ſecuti, notam fe
cimus vobis domini noſtri IESV
CHRISTI virtutem & præſentiã:
ſed ſpeculatores facti illius magnitu/
D dinis. Accepit enim à deo patre hono
rem & gloriam, voce delapſa ad eum
huiuſcemodi à magnifica gloria. Hic Mat.17.a
eſt filius meus dilectus, in quo mihi
complacui, Et hanc vocem nos audi/
uimus de cœlo allatam, cum eſſemus
cum ipſo in mõte ſancto. Et habemus
firmiorem propheticum ſermonem,
cui bene facitis attẽdentes quaſi lucer
næ lucenti in loco caliginoſo, donec
dies illuceſcat, & lucifer oriat in cor/
dibus veſtris: hoc primũ intelligẽtes 2.Tim.3.d
q̃ omnis prophetia ſcripturę, propria
interpretatione nõ fit. Non enim vo/

luntate humana allata est aliquando prophetia, sed à spiritu sancto impulsi, locuti sunt sancti dei homines.

CAPVT II.

FVerunt vero & pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducẽt sectas perditionis, & eum qui emit eos, dominum negantes: superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequẽtur eorũ exitia, per quos via veritatis blasphemabit: & in auaritia ficlis verbis de vobis negotiabũtur. quibus iudicium iam olim nõ tardat: & perdi-
Iob.4.d tio eorũ non dormitat. Si enim deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum, tradidit seruandos in iudicium: & originali mundo non pepercit, sed
Gen.7.a octauum Noe iustitiæ prẽconẽ custodiuit, diluuium mundo impiorũ inducens, & ciuitates Sodomorũ & Gomorrhẽorũ in cinerem redigens, euersione damnauit, exemplum eorũ qui

Impie acturi sunt ponens: & iustum Lot oppressum à nefandorum iniuria ac luxuriosa cõuersatione eripuit. aspectu enim & auditu iustus: inhabitans apud eos quotidie animã iustam iniquis operibus cruciabat. Nouit dominus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diẽ iudicij reseruare cruciandos: maxime autem eos qui post carnem in concupiscentia immũditiæ ambulant, dominationem q; cõtemnunt, audaces, sibi placentes: gloria præditos non metuunt blasphemare: vbi angeli, fortitudine & virtute cum sint maiores, non portant aduersum se apud dominũ execrabile iudicium. Hi vero velut irrationabilia pecora, nata in captionem & in perniciem, in his quæ ignorant blasphemantes in pernicie sua peribũt, percipientes mercedem iniustitiæ. voluptatem existimantes, diei delitias, coinquinationes & maculæ: delitijs affluentes, in deceptionibus suis cõuiuantes vobis cũ, oculos habentes plenos adulterę,

& qui non ceſſat à peccato, pelliciẽtes animos inſtabiles, cor exercitatũ auaritia habentes, maledictionis filij: de-
Nũe. 22.d relinquẽtes rectam viam errauerunt, ſecuti viam Balaã filij Beor, qui mercedem iniquitatis amauit: correptionem vero habuit ſuæ iniquitatis. ſubiugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit prophetę inſipiẽtiam. Hi ſunt fontes ſine aqua, & ne- D
Iudæ. 1.d bulæ turbinibus exagitatę. quibus caligo tenebrarũ in æuum ſeruata eſt. Superbia enim vanitatis loquentes, pelliciũt in deſideriis carnis laſciuiis, eos qui paululum aufugerant, qui in errore conuerſantur: libertatem illis promittentes, cum ipſi ſerui ſint corruptionis. A quo enim quis ſuperat⁹
Ioan. 8.d eſt huius & ſeruus eſt: Si enim refu-
Rom. 6.c gientes coinquinationes mũdi in co-
Hebr. 6.a gnitione domini noſtri & ſaluatoris
Mat. 12.d IESV CHRISTI, his rurſus implicati ſuperantur: factæ ſunt eis poſteriora, deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognouiſſe viam

iustitiæ, quàm post agnitionẽ, retrorsum conuerti ab eo quod illis traditũ est sancto mãdato. Contigit enim eis illud veri prouerbij, Canis reuersus ad suum vomitũ: &, Sus lota, ad volutabrum luti. pue. 26.b

CAPVT III.

A HAnc ecce vobis charissimi secundam scribo epistolã, in quibus vestram excito in cõmonitione, syncerã mentem: vt memores sitis verborũ quæ prædicta sunt à sanctis prophetis, & præcepti nostri, qui sumus apostoli domini & saluatoris: hoc primũ scientes, quòd venient in nouissimis diebus illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicẽtes, Vbi B est promissio aut aduentus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creaturæ. Latet enim eos hoc volentes, quòd cœli erant prius, & terra, de aqua & per aquã consistentes dei verbo: per quæ ille qui tunc erat mundus aqua inun 1. Tim. 4. a 2. Tim. 3. a Iude. 1. f Eze. . 12. f

datus periit. Cœli autẽ qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt, igni reseruati in diem iudicij & perditionis impiorũ hominum. Vnum vero hoc non lateat vos charissimi, quꝫ vnus dies apud dominum sicut mille anni: & mille anni, sicut dies vnus. Non tardat dominus qui promisit, sicut quidam tarditatem existimãt: sed patiẽter agit erga nos, nolẽs aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Aduenjet autem dies domini vt fur in nocte: in quo cœli, magno impetu transibunt, elementa vero calore soluentur. terra autem & quæ in ipsa sunt opera, exurentur. Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum diei domini, per quem cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore liquescent? Nouos vero cœlos & nouam terram iuxta promissum ipsius expectamus, in quibꝰ iustitia habitat. Pro

1. thes. 5. a
Apoc. 3. a
& 16. c
Apo. 21. a
Esa. 65. c
& 66. g

pter quod chariſſimi, hæc expectantes, ſatagite, immaculati & irreprehẽſibiles ei inueniri in pace. & domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitramini, ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapientiã ſcripſit vobis: ſicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de his. in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles detorquent, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem. Vos igitur fratres, præſcientes cauete, ne nefariorum errore abducti excidatis à propria firmitate: creſcite vero in gratia & in cognitione domini noſtri & ſaluatoris IESV CHRISTI. Ipſi gloria & nunc & in diem æternitatis. AMEN.

Rom. 2. 2

loca difficilia in epiſtolis Pauli.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI PRIMA.

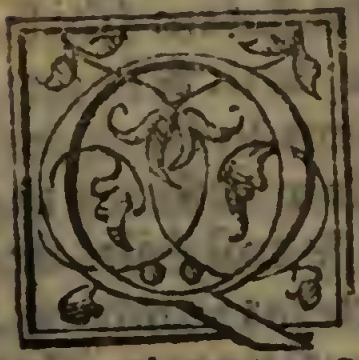

VOD fuit ab initio, A
quod audiuimus, qđ
vidimus oculis no-
ſtris, quod perſpexi-
mus, & manus no-
ſtrę contrectauerunt
de verbo vitę, & vita manifeſtata eſt:
& vidimus, & teſtamur, & annuntia-
mus vobis vitam æternam quæ erat
apud patrẽ, & apparuit nobis. Quod B
vidimus & audiuimus, annũtiamus
vobis, vt & vos ſocietatem habeatis
nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cũ pa-
tre & cum filio eius IESV CHRI-
STO. Et hæc ſcribimus vobis vt gau
dium veſtrum ſit plenum. Et hæc eſt
annuntiatio quã audiuimus ab eo, &
Ioan. 8. b annuntiamus vobis. Quòd deus lux
eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Si C
dixerimus quòd ſocietatẽ habemus
cum eo,

cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur & veritatem nō facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce. societatē habemus ad/ inuicē & sanguis IESV CHRISTI filij eius emundat nos ab omni pecca
D to. Si dixerimus qp peccatū non habe/ mus: ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Si cōfiteamur pecca ta nostra: fidelis est & iustus, vt remit tat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus qp nō peccauimus, mendacē facimus eum, & verbū eius non est in nobis.

Hebr.9.d
1.Pet.1.d
Apoc.1.b
3.Reg.8.c
2.Pa.6.g
Luc.20.b
Eccēs.7.c

CAPVT II.

A FIlioli mei, hęc scribo vobis, vt non pecc/ is. Sed & si qs peccauerit, a uocatū habe/ mus apud patrem IESVM CHRISTVM iustū & ipse est pro/ pitiatio pro peccatis nostris: non pro nobis autem tantū, sed etiam pro to/ tius mūdi. Et in hoc scimus quòd co/ gnouimus eum, si mandata eius ob/ seruamus. Qui dicit se nosse deum, &

mandata eius non custodit: mendax
est,& in eo veritas nō est. Qui autem
seruat verbum eius: vere in hoc cha/
ritas dei perfecta est. in hoc scimus qꝑ
in ipso sumus. Qui dicit se in ipso ma
nere: debet sicut ille ambulauit, & ip/
se ambulare. Charissimi,non manda/
tum nouum scribo vobis,sed manda
tum vetus quod habuistis ab initio.
Mandatum vetus est verbū quod au
distis ab initio. Iterum mandatū no/ B
Ioan.13.d uum scribo vobis: quod verum est
&.15.b in ipso, idem verum est,& in vobis:
quia tenebræ transeunt, & verum
Ioan.12.b lumen iam lucet. Qui dicit se in luce
esse,& fratrem suum odit:in tenebris
est vsq; adhuc. Qui diligit fratrē suū,
in lumine manet, & scandalum in eo
Infra.3.e non est. Qui autem odit fratrē suum:
in tenebris est, & in tenebris ambu/
lat,& nescit quò eat,quia tenebrę ob/
cęcauerunt oculos eius. Scribo vobis C
filioli quòd remittuntur vobis pecca
ta propter nomen eius. Scribo vobis
patres quoniam cognouistis eum qui

ab initio est. Scribo vobis adolescentes quoniam vidistis malignū. Scribo vobis infantes quoniam cognouistis patrem. Scripsi vobis patres quoniā cognouistis eum qui est ab initio. Scribo vobis iuuenes quoniā fortes estis, & verbum dei manet in vobis, & vicistis malignum. Nolite diligere mūdum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mūdum: non est charitas patris in eo quoniam omne quod est in mūdo, videlicet cōcupiscentia carnis, & cōcupiscentia oculorum, & superbia vitæ: non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, & cōcupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem dei, manet in æternum. Filioli, nouissima hora est. & sicut audistis q̄ antichristus venit: & nunc antichristi multi facti sunt: vnde scimus q̄ nouissima hora est. Ex nobis prodierunt: sed non erāt ex nobis. nam si fuissent ex nobis: permansissent vtiq; nobiscum. sed vt manifesti sint quòd nō sunt omnes ex nobis. Sed vos vn

ctionẽ habetis à sancto, & nostis omnia. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: & quòd omne mẽdacium ex veritate nõ est. Quis est mendax, nisi is qui negat quòd IESVS est CHRISTVS? Hic est antichristus, qui negat patrem & filium. Omnis qui negat filium: nec patrem habet. Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat, quia si in vobis permanserit quod audistis ab initio: & vos in filio & patre manebitis. Et hęc est repromissio quã ipse pollicitus est nobis, vitam æternam. Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos. Et vnctio quã accępistis ab eo, manet in vobis. Et non necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio ipsa docet vos de omnib⁹, & verum est, & non est mendaciũ. Et sicut docuit vos, manete in ea. Et nũc filioli manete in eo: vt cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non cõfundamur ab eo in aduentu eius. Si scitis ꝙ iustus est: scitote ꝙ & omnis qui fa

cit iustitiam, ex ipso natus est.

CAPVT III.

A VIdete qualem charitatẽ dedit nobis pater, vt filij dei nominemur. Propter hoc, mũdus nõ nouit vos: quia non nouit eum. Charissimi, nunc filij dei sumus: & nõdum apparuit quid erimus. Scimus autem quòd cum apparuerit, similes ei erimus. quoniam videbimus eũ sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo: sanctificat se, sicut & ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum est iniquitas. Et scitis quòd ille apparuit vt peccata tolleret: & pec
B catum in eo non est. Omnis qui in eo manet, non peccat. & omnis qui peccat, nõ vidit eum, nec cognouit eum. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est. Qui facit peccatũ, ex diabolo est: quoniã ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei, vt dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex

Esa. 53. c
1. Pet. 2. d
Ioan. 8. f

deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet. & nō potest peccare, quoniā ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei, & filij diaboli. Omnis qui non est iustus, nō est ex deo, & qui nō diligit fratrem suū.

Ioan.13.d &.15.b quoniam hæc est annuntiatio, quā audistis ab initio, Vt diligatis inuicem.

Gen.4.b Non sicut Cain qui ex maligno erat: & occidit fratrem suum. Et propter C quid occidit eū? Quoniā opera eius, mala erant: fratris autem eius, iusta. Nolite mirari fratres, si odit vos mūdus. Nos scimus quòd trāslati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.

Supra.2.b Leui.19.d Qui nō diligit: manet in morte. omnis qui odit fratrem suum: homicida est. Et scitis quòd omnis homicida non habet vitam æternam in se manentē. In hoc cognouimus charitatem dei: quòd ille animam suam pro nobis posuit; & nos debem⁹ pro

Ioan.15.b Iacob.2.c fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habe-

re,& clauſerit viſcera ſua ab eo:quo/
modo charitas dei manet in eo? Fi/
lioli mei,non diligamus verbo, neq;
D lingua,ſed opere & veritate.in hoc co
gnoſcimus quòd ex veritate ſumus:
& in conſpectu eius ſuadebimus cor/
dibus noſtris. Quoniam ſi reprehen/
derit nos cor noſtrum: maior eſt deus
corde noſtro,& nouit omnia. Chariſ
ſimi,ſi cor noſtrum non reprehende/
rit nos:fiduciam habemus ad deum.
& quicquid petierimus, accipiemus
ab eo:quoniam mandata eius cuſto/ Ioan.15.a
8 dimus, & ea quæ ſunt placita coram
eo,facimus. Et hoc eſt mandatū eius,
Vt credamus in nomine filij eius IE/ Ioan.5.d
SV CHRISTI:& diligamus inui/ &.17.a
cem,ſicut dedit mãdatum. Et qui ſer
uat mãdata eius:in illo manet, & ipſe Ioan.13.d
in eo.& in hoc ſcimus q̃ manet in no &.15.b
bis ex ſpiritu quem dedit nobis.

CAPVT IIII.

A CHariſſimi,nolite omni ſpi
ritui credere,ſed ꝓbate ſpi
ritus ſi ex deo ſint:quoniã

deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet. & nō potest peccare, quoniā ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei, & filij diaboli. Omnis qui non est iustus, nō est ex deo, & qui nō diligit fratrem suū.

Ioan.13.d &.15.b quoniam hæc est annuntiatio, quā audistis ab initio, Vt diligatis inuicem.

Gen.4.b Non sicut Cain qui ex maligno erat: & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eū? Quoniā opera eius, mala erant: fratris autem eius, iusta.

Nolite mirari fratres, si odit vos mūdus. Nos scimus quòd trāslati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.

Supra.2.b Leui.19.d Qui nō diligit: manet in morte. omnis qui odit fratrem suum: homicida est. Et scitis quòd omnis homicida non habet vitam æternam in se manentē.

Ioan.15.b In hoc cognouimus charitatem dei: quòd ille animam suam pro nobis posuit: & nos debem⁹ pro

Iacob.2.c fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habe-

re,& clauſerit viſcera ſua ab eo:quo/
modo charitas dei manet in eo? Fi/
lioli mei,non diligamus verbo, neq;
D lingua,ſed opere & veritate.in hoc co
gnoſcimus quòd ex veritate ſumus:
& in conſpectu eius ſuadebimus cor/
dibus noſtris. Quoniam ſi reprehen/
derit nos cor noſtrum: maior eſt deus
corde noſtro,& nouit omnia. Chariſ
ſimi,ſi cor noſtrum non reprehende/
rit nos:fiduciam habemus ad deum.
& quicquid petierimus, accipiemus
ab eo:quoniam mandata eius cuſto/ Ioan.15.a
dimus, & ea quæ ſunt placita coram
eo,facimus. Et hoc eſt mandatū eius,
Vt credamus in nomine filij eius IE/ Ioan.5.d
SV CHRISTI:& diligamus inui/ &.17.a
cem,ſicut dedit mãdatum. Et qui ſer
uat mãdata eius:in illo manet, & ipſe Ioan.13.d
in eo.& in hoc ſcimus q̃ manet in no &.15.b
bis ex ſpiritu quem dedit nobis.

CAPVT IIII.

A CHariſſimi,nolite omni ſpi
ritui credere,ſed ꝓbate ſpi
ritus ſi ex deo ſint:quoniã

multi pseudoprophetę exierũt in mũ
dum. In hoc cognoscitur spiritus dei.
omnis spiritus qui cõfitet IESVM
CHRISTVM in carne venisse, ex
deo est: & omnis spiritus qui non cõ
fitetur IESVM CHRISTVM in
carne venisse, ex deo non est, & hic est
ille antichristi, de quo audistis q̃ ve/
nit, & nunc iam in mundo est. Vos ex
deo estis filioli, & vicistis eos quoniã
maior est qui in vobis est, q̃ qui in
Ioan.8.f mũdo. Ipsi è mundo sunt. ideo è mũ
do loquuntur, & mundus eos audit.
Nos ex deo sumus. Qui nouit deum: B
audit nos. qui non est ex deo: non au
dit nos. Ex hoc cognoscim⁹ spiritum
veritatis & spiritum erroris. Charissi
mi, diligamus nos inuicem: quia cha/
ritas ex deo est. Et omnis qui diligit,
ex deo natus est, & cognoscit deum.
Qui non diligit, non nouit deũ: quo/
Ioan.3.b niam deus charitas est. In hoc appa/
ruit charitas dei in nobis, quòd filiũ
suum vnigenitum misit deus in mũ/
dum, vt viuamus per eum. In hoc est C

charitas: non quasi nos dilexerimus deum, sed qꝑ ipse dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic deus dilexit nos: & nos debemus inuicē diligere. Deum nemo vidit vnquā. Si diligamus inuicem: deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. Ex hoc cognoscimus qꝑ in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimꝰ & testificamur quòd pater misit filiū suum saluatorē mundi. Quisquis confessus fuerit qꝑ IESVS est filius dei: deus in eo manet, & ipse in deo. Et nos cognouimus, & credidimus charitatem, quam habet deus in nobis. Deus charitas est: & qui manet in charitate: in deo manet, & deus in eo. In hoc perfecta est charitas dei nobiscū, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quòd sicut ille est, & nos sumꝰ in hoc mundo. Timor non est in charitate: sed perfecta charitas, foras mittit timorem, quoniam timor pœnam ha/ Ioan. 1. b 1. Tim. 6. c

bet.qui autem timet:nō eſt perfectus in charitate.Nos diligimus deū:quoniam ipſe prior dilexit nos.Si quis dixerit, diligo deum : & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem vidit:deum quem non vidit,quomodo poteſt diligere? Et hoc mādatum habemus ab eo:vt qui diligit deum,diligat & fratrem ſuum.

Ioan.13.d &.15.b Ephe.5.a

CAPVT V.

OMnis qui credit quòd IESVS eſt CHRISTVS, ex deo natus eſt. Et omnis qui diligit eū qui genuit: diligit & eum qui natus eſt ex eo. In hoc cognoſcimus q̄ diligimus natos dei:cum deum diligimus & mandata eius facimus.Hęc eſt enim charitas dei: vt mandata eius cuſtodiamus,& mandata eius grauia non ſunt. Quoniam omne quod natum eſt ex deo: vincit mundū.& hæc eſt victoria quę vincit mūdum:fides noſtra. Quis eſt qui vincit mundum,niſi qui credit q̄

A

Mat.11.d

B

1.co.15.g

IESVS est filius dei? hic est qui ve/
nit per aquã & sanguinem IESVS
CHRISTVS. non in aqua solũ: sed
in aqua & sanguine. Et spiritus est qui
testificatur quoniam spiritus est veri/
tas. Quoniam tres sunt qui testimo/
nium dant in cœlo: pater, verbum, &
spiritus sanctus. & hi tres, vnum sunt.
Et tres sunt qui testimonium dant in
terra: spiritus, aqua, & sanguis. Et hi
tres, vnum sunt. Si testimonium ho/
minum accipimus: testimonium dei
maius est. quoniam hoc est testimo/
nium dei: quo testificatus est de filio
suo. Qui credit in filium dei: habet te/ Ioan. 3. d
stimonium in se. Qui non credit deo:
mendacem facit eum. quia nõ credit
in testimonium, quod testificatus est
deus de filio suo. Et hoc est testimo/
nium, Quod vitam æternã dedit no/
bis deus. & hæc vita, in filio eius est.
C Qui habet filium dei: habet vitã. qui
non habet filium dei: vitam non ha/
bet. Hæc scripsi vobis: vt sciatis q̃ vi/
tam habetis æternã qui creditis in no

mine filij dei. Et hæc est fiducia quam habemus ad eum, Quòd quicquid petierimus secūdum voluntatem eius, audit nos. Et si scim⁹ quòd audit nos quicquid petierimus, scimus q̄ habemus petitiones quas postulauim⁹ ab eo. Si quis scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortē, petet: & dabit ei vitam, peccantibus non ad mortem. Est peccatū ad mortem: non pro illo dico vt roges. Omnis iniquitas, peccatum est, & est peccatum non ad mortem. Scimus q̄ omnis qui natus est ex deo nō peccat: sed generatio dei conseruat eum, & malignus non tangit eum. Scimus q̄ ex deo sumus: & mūdus totus in maligno positus est. Et scimus q̄ filius dei venit: & dedit nobis sensum vt cognoscamus verū deum & simus in vero filio eius. Hic est verus deus: & vita æterna. Filioli, custodite vos à simulacris. AMEN.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

A Enior, electæ dominę & natis eiº, quos ego diligo in veritate, & nō ego solus, sed & omnes qui cognouerūt veritatem, propter veritatē quæ permanet in vobis, & vobiscum erit in æternum. Sit vobiscum gratia, misericordia, pax à deo patre, & à CHRISTO IESV filio patris in veritate, & charitate.

B Gauisus sum valde quòd inueni de filiis tuis ambulātes in veritate, sicut mādatum accępimus à patre. Et nunc rogo te domina, non tanquā mandatum nouū scribens tibi, sed quod habuimus ab initio: vt diligamus inuicem. Et hæc est charitas, vt ambule-

mus secūdum mandata eius. Hoc est enim mādatum, vt quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis: quoniā multi seductores introierunt in mundum, qui non confitentur IESVM CHRISTVM venisse in carnem. hic est seductor & antichristus. C videte vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis: sed vt mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina CHRISTI: deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic, patrem & filium habet. Si quis venit ad vos, & hāc doctrinam non affert: nolite recipere eū in domū, nec AVE ei dixeritis. Qui D enim dicit illi, AVE: cōmunicat operibus eius malignis. Plura habens vobis scribere: nolui per chartam & atramentum. spero enim me futurū apud vos, & ore ad os loqui: vt gaudium vestrum plenū sit. Salutant te filij sororis tuæ electæ. Amen.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

Enior Caio charissimo, quẽ ego diligo in veritate. Charissime de omnibus orationẽ facio prospere te ingredi & valere, sicut prospere agit anima tua.

Gauisus sum valde venientibus fratribus, & testimonium perhibẽtibus veritati tuę: sicut tu in veritate ambulas. Maius his non habeo gaudium, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare. Charissime fideliter facis quicquid operaris in fratres: & in peregrinos qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu ecclesię: quos, bene facies, deducens digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes à gentilibus.

Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſ C
modi: vt cooperatores ſimus verita/
ti. Scripſi eccleſię: ſed is qui amat pri/
matum gerere in eis Diotrephes, nō
recipit nos. Propter hoc ſi venero, in/
dicabo eius opera quæ facit: verbis
malignis garriens in nos. & quaſi nō
ei iſta ſufficiant: neq; ipſe ſuſcipit fra/
tres, & eos qui ſuſcipiunt, prohibet,
& de eccleſia eijcit. Chariſſime, noli D
imitari malum, ſed quod bonum eſt.
Qui bene facit, ex deo eſt. qui male fa
cit, non videt deum. Demētrio teſti/
monium redditur ab omnibus, & ab
ipſa veritate. ſed & nos teſtimonium
perhibemus, & noſti q̄ teſtimoniurn
noſtrum verum eſt. Multa habui tibi
ſcribere: ſed nolui per atramētum &
calamum ſcribere tibi. Spero autem
protinus te videre: & ore ad os lo/
quemur. Pax tibi. Salutant te amici.
Saluta tu amicos nominatim.

HIERONYMVS IN CATALOgo scriptorum Ecclesiasticorum.

IVdas frater Iacôbi, paruã quidem quæ de septem catholicis est, epistolã reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, à plerisq; reiicitur: tamen authoritate vetustate iam & vsu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

BEATI IVDÆ APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

IVdas IESV CHRISTI seruus, frater autem Iacôbi: his qui sunt in deo patre sanctificati, & CHRISTO IESV conseruati, vocatis. Misericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur.

A

Charissimi, omnem solicitudinem
faciens scribendi vobis de cõmuni ve
stra salute, necesse habui scribere vo/
bis: deprecans supercertare semel tra
ditæ sanctis fidei. Subintroierũt enim B
quidam homines (qui olim præscri/
pti sunt in hoc iudicium) impĩ domi
ni nostri gratiam transferentes in lu/
xuriam, & solũ dominatorẽ deum &
dominũ nostrum IESVM CHRI/
STVM negantes. Cõmonere autem
vos volo, scientes semel hoc qp domi
nus populũ de terra Ægypti saluans,
Nũe.14.f secundo eos qui non crediderũt, per/
didit: angelos vero qui non seruaue/
runt suum principatũ, sed derelique/
runt suam originem, in iudicium ma
gni diei, vinculis æternis sub caligine
Gen.19.e reseruauit. Sicut Sodoma & Gomor/ C
rha, & finitimę ciuitates simili modo
exfornicatę, & abeuntes post carnem
alteram, factæ sunt exemplum, ignis
æterni pœnam sustinentes. similiter
& hi somniantes carnem quidem ma
culant, dominationem autem sper/

nunt, maiestatem autem blasphemãt.
Cum autem Michael archangelus, cũ Zach. 3. e
diabolo disputans altercaret de Moy Eccli. 11. d
si corpore: nõ est ausus iudicium in-
D ferre blasphemiæ, sed dixit, Increpet
te dominus. hi autem quæcunq; qui-
dem ignorant, blasphemant. quęcũq;
autem naturaliter tanquam mutã ani
malia norunt, in his corrumpuntur.
Væ illis, quia in viam Cain abierunt: Geñ. 4. b
& errore Balaã, mercede effusi sunt, Nũe. 22. d
& in contradictione Core perierunt. Nũe. 16. a
Hi sunt in dilectionibus vestris, macu
læ conuiuantes, sine timore, semetip-
sos pascentes, nubes sine aqua quæ à 2. Pet. 2. d
ventis circũferuntur, arbores autũna-
les, infructuosæ, bis mortuæ, eradi-
catæ, fluctus feri maris, despumantes
suas confusiones, sidera errantia. qui-
bus caligo tenebrarum seruata est in
E æternum. Prophetauit autẽ & de his
septimus ab Adã, Enoch, dicens, Ecce Apoc. 1. b
vẽnit dominus in sanctis millibus su
is, facere iudicium contra omnes, &
arguere omnes impios de omnibus

operibus impietatis eorũ quibus impie egerunt, & de omnibus duris quæ locuti sunt cõtra eum peccatores impij. Hi sunt murmuratores, querulosi, secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa. Vos F autẽ charissimi, memores estote verborũ quæ prædicta sunt ab apostolis domini nostri IESV CHRISTI, qui dicebant vobis, Quòd in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant, animales, spiritum non habẽtes. Vos autẽ charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in spiritu sancto orantes, vosmetipsos in dilectione dei seruate, expectantes misericordiam domini nostri IESV CHRISTI in vitam æternam. Et horum quidem miseremini dum iudicamini: illos vero saluate, de igne rapiẽtes: odientes & eam quæ ex carne est maculatam tunicam. Ei autẽ qui po-

1. Tim. 4. a
2. Tim. 3. a
2. Pet. 3. a

tens est illos conseruare sine pecca/
to,& constituere ante cõspectum glo
riæ suæ immaculatos in exultatione
soli sapienti deo saluatori nostro glo
ria & magnificétia,& imperiũ,& po
testas nunc,& in omnia secula. Amẽ.

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI.

APocalypsis IESV CHRISTI, quam dedit illi deus palam facere seruis suis quę oportet fieri cito: & significauit mittens per angelum suũ seruo suo Ioãni, qui testimoniũ perhibuit verbo dei, & testimoniũ IESV CHRISTO quæcunq; vidit. Beatus qui legit & audit verba prophetiæ: & seruat ea quæ in ea scripta sunt. tẽpus enim prope est.

Ioannes septem ecclesijs quæ sunt B
in Asia, gratia vobis & pax ab eo qui
est, & qui erat, & qui venturus est, &
à septem spiritibus qui in conspectu
throni eius sunt, & à IESV CHRI/
Coloss. 1.c STO qui est testis fidelis, primogeni
1.cor. 15.c tus mortuorum, & princeps regum
terræ: qui dilexit nos & lauit nos à
Hebr. 9.d peccatis nostris in sanguine suo, & fe
1.Pet. 1.d cit nos reges & sacerdotes deo & pa/
1.Ioã. 1.d tri suo, ipsi gloria & imperium in se/
cula seculorum. Amen.

Esa. 3.c Ecce venit cum nubibus, & vide/
Mat. 24.c bit eum omnis oculus, & qui eũ pu/
Iudæ. 1.c pugerunt. Et plangent se super eũ om
nes tribus terræ. etiã, Amen. Ego sum
α & ω, principium & finis, dicit domi
nus deus qui est, & qui erat, & qui vẽ
turus est omnipotens. Ego Ioãnes fra C
ter vester & particeps in tribulatio/
ne, & regno, & patientia in CHRI/
STO IESV, fui in insula, quæ appel
latur Patmos, propter verbum dei &
testimonium IESV. Fui in spiritu in
dominica die: & audiui post me vocẽ

magnam tanq̃ tubæ dicentis: Quod vides, ſcribe in libro: & mitte ſeptem eccleſijs, quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatirę, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ. Et cõuerſus ſum, vt viderem vocem quę loquebatur mecum. Et cõuerſus, vidi ſeptẽ candelabra aurea: & in medio ſeptem candelabrorũ aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podêre, & præcinctũ ad mamillas zona aurea. caput autem eius & capilli erãt candidi tanq̃ lana alba, & tanq̃ nix, & oculi eius tanq̃ flãma ignis: & pedes eius ſimiles aurichalco, velut in camino ardentes. & vox illius tanq̃ vox aquarum multarum: & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptẽ. & de ore eius gladius vtraq; parte acutus exibat, & facies eius ſicut ſol lucet in virtute ſua. Et cum vidiſſem eum, cecidi ad pedes eius tanquã mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens, Noli timere: ego ſum primus & nouiſſimus, & viuus: & fui mortuus. & Eſa. 41. b & 44. a

ecce sum viuens in secula seculorũ, & habeo claues mortis & inferni. Scribe ergo quę vidisti, & quę sunt, & quę oportet fieri post hæc. Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septẽ candelabra aurea. septem stellæ: angeli sunt, septem ecclesiarũ. & candelabra septem: septem ecclesiæ sunt.

CAPVT II.

A Ngelo Ephesi ecclesiæ scribe, Hæc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorũ aureorum. Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam: & qꝓ nõ potes sustinere malos, & tentasti eos qui se dicunt apostolos esse, & non sunt, & inuenisti eos mendaces: & patientiã habes, & sustinuisti propter nomen meum, & nõ defecisti. Sed habeo aduersum te pauca, qꝓ charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaq; vnde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac.

A

sinautem, veniam tibi cito, & mouebo candelabrũ tuum de loco suo, nisi pœnitẽtiam egeris. Sed hoc habes, qꝫ odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi. Qui habet aurẽ, audiat quid spiritus dicat ecclesijs, Vincẽti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso dei mei. Et angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe. Hæc dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus & viuit. Scio
C tribulationem tuam & paupertatem tuã, sed diues es: & blasphemaris ab his qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerẽ vt tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis vsqꝫ ad mortẽ: & dabo tibi coronam vitę. Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesijs. Qui vice-
D rit non lędetur à morte secũda. Et angelo Pergami ecclesiæ scribe. Hęc dicit qui habet rhomphæã vtraqꝫ parte acutam. Scio vbi habitas, vbi sedes est

ſatanæ: & tenes nomen meum, & nõ negaſti fidem meam. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, vbi ſatanas habitat. Sed habeo aduerſus te pauca: qa
Nũc. 14. c habes illic tenẽtes doctrinam Balaã: qui docebat Balac mittere ſcãdalum coram filijs Iſrael, edere & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinã Nicolaitarũ. Similiter pœnitẽtiam age. ſi quominus: veniam tibi cito & pugnabo cũ illis in gladio oris mei. Qui E
habet aurem, audiat quid ſpiritus dicat eccleſijs. vincenti dabo mãna abſconditum. & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen nouum ſcriptũ, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcribe, Hęc dicit filius dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes eius ſimiles aurichalco. Noui opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua nouiſſima plura prioribus. Sed habeo aduerſus te paũca: qa F

permittis mulierem Hiezabel, quę se
dicit prophetam, docere, & seducere
seruos meos, fornicari, & manduca/
A re de idolothytis. Et dedi illi tempus
vt pœnitentiã ageret, & non vult pœ
nitere à fornicatione sua. Ecce ego mit
to eam in lectum, & qui mœchantur
cum ea: in tribulatione maximã erũt,
nisi pœnitentiã ab operibus suis ege/
rint: & filios eius interficiam in mor/
te, & scient omnes ecclesiæ quòd ego
sum scrutans renes & corda, & dabo Hier. 17. b
vnicuiq; vestrum secundũ opera sua.
G Vobis autẽ dico & cæteris qui Thya/
tiræ estis, Quicunq; non habent do/
ctrinam hanc, & qui non cognouerũt
altitudinem satanæ, quemadmodum
dicunt: non mittam super vos aliud
pondus. tamẽ id quod habetis, tene/
te donec veniam. Et qui vicerit & cu/
stodierit vsq; in finem opera mea: da/
bo illi potestatem super gentes, & re/ Psal. 2. c
& get eas in virga ferrea, & tanquã vasa
fictilia confringentur, sicut & ego ac/
cepi à patre meo: & dabo illi stellam.

matutinam. Qui habet aurem, audiat quid ſpiritus dicat eccleſijs.

CAPVT III.

ET angelo eccleſiæ Sardis, A ſcribe, hæc dicit qui habet ſeptem ſpiritus dei, & ſeptẽ ſtellas. Scio opera tua, quia nomẽ habes q̃ viuas & mortuus es. Eſto vigilans, & confirma cętera quę moritura erãt. Non enim inueni opera tua plęna corã deo meo. In mente ergo habe, qualiter acceperis & audieris: & ſerua, & pœnitentiam agẽ. Si ergo nõ vigilaueris: veniam ad te tanq̃ fur, & neſcies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui nõ inquinauerunt veſtimẽta ſua: & ambulabunt mecũ in albis, quia digni ſunt. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomẽ eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram patre meo, & coram angelis eius. Qui habet aurem, audiat B quid ſpiritus dicat eccleſijs. Et angelo Philadelphiæ eccleſiæ ſcribe: Hęc di-

Infra. 16. c
1. theſ. 5. a
2. Pet. 3. e

cit sanctus & verus, qui habet clauem
Dauid: qui aperit & nemo claudit: Esa.22.c
claudit & nemo aperit. Scio opa tua. Iob.12.b
Ecce dedi coram te ostium apertum
quod nemo potest claudere, quia mo
dicam habes virtutem, & seruasti ver
bum meum, & non negasti nomen
meū. Ecce dabo de synagoga satanæ,
qui dicunt se Iudæos esse, & nō sunt,
sed mentiuntur. Ecce faciā illos, vt ve
niant, & adorent ante pedes tuos: &
C scient q̄ ego dilexi te. quoniā seruasti
verbum patientiæ meæ, & ego serua
bo te ab hora tentationis, quæ ventu
ra est in orbem vniuersum tentare ha
bitantes in terra. Ecce venio cito: tene
quod habes, vt nemo accipiat coronā
tuam. Qui vicerit: faciam illum colū
nam in templo dei mei, & foras non
egredietur amplius: & scribam super
eum nomen dei mei, & nomen ciui
tatis dei mei nouę Hierusalē, quę de
scendit de cœlo à deo meo, & nomen
meum nouū. Qui habet aurē, audiat
quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo

Laodiciæ ecclesiæ scribe. Hæc dicit. Amen testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ dei. Scio opera tua, qp neq; frigidus es, neq; calidus. vtinam frigidus esses aut calidus. sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiá te euomere ex ore meo: quia dicis, Diues sum, & locupletat⁹, & nullius egeo: & nescis quòd tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cęcus, & nudus. Suadeo tibi emere à me D aurum ignitum probatũ, vt locuples fias: & vestimentis albis induaris, vt non appareat confusio nuditatis tuę, & collyrio inunge oculos tuos vt videas. Ego quos amo, arguo & castigo.

Prou. 3. b Æmulare ergo & pœnitentiam age.

Heb. 12. b Ecce sto ad ostium & pulso. si quis audierit vocé meam, & aperuerit mihi ianuã: intrabo ad illam, & cœnabo cũ illo, & ipse mecũ. Qui vicerit, dabo ei sedere mecũ in throno meo: sicut & ego vici, & consedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesijs.

CAPVT IIII.

A POst hęc vidi: & ecce ostium apertũ in cœlo, & vox prima quã audiui tanq; tubæ loquentis mecum, dicens, Ascende huc, & ostendã tibi quę oportet fieri cito. Post hæc, statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in cœlo, & supra sedem sedens. Et qui sedebat: similis erat aspectu lapidi iaspidi, & sardinis, & iris erat in circuitu sedis,
B similis visioni smaragdinæ. Et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor, & supra thronos vigintiquatuor seniores sedentes, circũamicti vestimentis albis, & in capitibus suis coronæ aureæ. Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua. & septẽ lampades ardentes ante thronũ quæ sunt septem spiritus dei. Et in cõspectu sedis, tanquã mare vitreum simile crystallo: & in medio sedis & in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis
C ante & retro. Et animal primum, simile leoni: & secundum animal, simi

le vitulo: & tertium animal, habens faciem velut hominis: & quartū animal, simile aquilæ volāti. Et quatuor animalia singula eorum habebāt alas senas in circuitu: & intus plena sunt oculis. & requiem non habent die ac
Esa.6.a nocte, dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Et D cum darent illa animalia gloriā & honorem & benedictionē sedenti super thronum, viuenti in secula seculorū: procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabāt viuentem in secula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes, Dignus es domine deus noster accipere gloriam & honorē & virtutem: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant & creata sunt.

CAPVT V.

ET vidi in dextera sedētis su- A pra thronū, librum scriptū intus & foris, signatum sigillis septem. Et vidi angelum fortem,

fortem,& prędicantem voce magna,
Quis eſt dignus aperire librum,& ſol
uere ſignacula eius? Et nemo poterat
neq; in cœlo, neq; in terra,neq; ſubt⁹
terrā aperire librū,neq; reſpicere illū.
Et ego flebā multum,quoniā nemo di
gnus inuētus eſt aperire librū,nec vi
dere eum.Et vnus de ſenioribus dicit
B mihi. Ne fleueris: Ecce vicit leo de tri
bu Iuda,radix Dauid, aperire librū &
ſoluere ſeptē ſignacula eius. Et vidi,
& ecce ī medio throni & quatuor ani
malium, & in medio ſeniorū agnum
ſtantē tanq; occiſum, habentem cor
nua ſeptē & oculos ſeptē:qui ſunt ſe
ptē ſpiritus dei, miſſi in omnē terrā.
Et venit,& accępit de dextera ſedētis
C in throno,librū. Et cum aperuiſſet li
brū; quatuor animalia & vigintiqua
tuor ſeniores ceciderūt coram agno,
habētes ſinguli citharas,& phialas au
reas plenas odoramentorū,quæ ſunt
orationes ſanctorū. & cantabant can
ticum nouū,dicentes; Dignus es do
mine accipere librū & aperire ſignacu

la eius, quoniã occisus es, & redemisti nos deo in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo, & natione: & fecisti nos deo nostro reges & sacerdotes, & regnabimus super terrã. Et vidi, & audiui vocem angelorũ multorum in circuitu throni & animaliũ & seniorũ: & erat numerus eorũ mil
Dani.7.c lia millium dicentiũ voce magna, Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinẽ, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Et omnẽ creaturã quæ in cœlo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo: omnes audiui dicentes, Sedẽti in throno, & agno, benedictio & honor & gloria & potestas í secula seculoꝝ. Et quatuor animalia dicebãt. Amen. Et viginti quatuor seniores ceciderũt in facies suas: & adorauerunt virtutẽ in secula seculorũ.

CAPVT VI.

ET vidi cꝫ aperuisset agnus vnũ de septẽ sigillis, & au-

diui vnũ de quatuor animalib⁹, dicẽs tanq; voce tonitrui, Veni, & vide. Et vidi: & ecce equus alb⁹, & qui sedebat super illũ habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret.
Et cũ aperuisset sigillũ secũdũ, audiui secũdum animal, dicẽs, Veni, & vide.
Et exiuit alius equus rufus: & qui sedebat super illũ, datũ est ei vt sumeret
B pacem de terra, & vt inuicẽ se interficiant, & datus est ei gladius magnus.
Et cum apetuisset sigillũ tertium, audiui tertium animal, dicens, Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat statêram in
C manu sua. Et audiui tanquã vocem in medio quatuor animalium dicẽtem, Bilibris tritici denario, & tres bilibres
C hordei denario, & vinum & oleũ ne læseris. Et cum aperuisset sigillũ quartum, audiui vocẽ quarti animalis dicentẽ, Veni, & vide. Et ecce equus pallidus: & qui sedebat super eũ, nomen illi Mors, & infernus sequebatur eũ, & data est illi potestas super quatuor

partes terræ, interficere gladio, fame, & morte, & bestijs terræ. Et cum aperuisset sigillum quintũ: vidi subtus altare animas interfectorũ propter verbum dei, & propter testimoniũ quod habebant, & clamabant voce magna, dicentes, Vsquequo domine, sanctus & verus, non iudicas & non vindicas sanguinem nostrũ de his qui habitant in terra? Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & dictũ est illis vt requiescerent adhuc tẽpus modicum donec cõpleantur conserui eorũ, & fratres eorum qui interficiendi sũt sicut & illi. Et vidi, cũ aperuisset sigillum sextũ: & ecce terræmot⁹ magnus factus est. D & sol factus est niger tanquã saccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis: & stellę de cœlo ceciderũt super terrã, sicut ficus amittit grossos suos cum à vento magno mouetur, & cœlum recessit sicut liber inuolutus. & omnis mons, & insulæ de locis suis motæ sunt: & reges terræ, & principes, & tribuni, & diuites, & fortes, &

omnis seruus, & liber absconderũt se
in speluncis & in petris montium. &
B dicunt montibus & petris, Cadite su/ Esa. 2. d
per nos, & abscondite nos à facie se/ Osee. 10. b
dentis super thronum, & ab ira agni: Luc. 23. d
quoniam vênit dies magnus iræ ip/
sorum. Et quis poterit stare?

CAPVT VII.

A POst hęc vidi quatuor angẽ
los stantes super quatuor
angulos terrę, tenẽtes qua
tuor ventos terrę ne flarẽt
super terram, neq; super mare, neq; in
vllam arborẽ. Et vidi alterum angelũ
C ascendentem ab ortu solis, habentem
signum dei viui: & clamauit voce ma
gna quatuor angelis, quibus datũ est
nocere terræ & mari, dicẽs, Nolite no
cere terræ & mari, neque arboribus,
quoadusq; signem⁹ seruos dei nostri
in frõtibus suis. Et audiui numerum
signatorum, centum quadragintaqua
tuor millia signati ex omni tribu filio
rum Israel. Ex tribu Iuda, duodecim
millia signati. Ex tribu Rubẽ, duode/

cim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati. Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Neptalim, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. Ex tribu Symeō, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tribu Issachar, duodecim millia signati. Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia signati. Post hæc vidi turbā magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gētibus, & tribubus, & populis & linguis, stantes ante thronū: & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorū, & clamabant voce magna, dicentes, Salus deo nostro qui sedet super thronū, & agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni & seniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt deum, dicentes. Amen. Benedi-

ctio, & claritas, & sapiẽtia, & gratiarum actio, honor & virtus; & fortitudo deo nostro in secula seculorũ, Amen. Et respondit vnus de senioribus: & dixit mihi. Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt & vnde venerũt? Et dixi illi, Domine mi, tu scis. Et dixit mihi, Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna; & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. ideo sunt ante thronum dei, & seruiunt ei die ac nocte in tẽplo eius: & qui sedet in throno, habitabit super illos. nõ esurient neq; sitiẽt amplius, Esa. 49. e nec cadet super illos sol, neque vllus æstus: quoniam agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos Esa. 25. e ad vitæ fontes aquarum, & absterget deus omnẽ lachrymã aboculis eorũ.

CAPVT VIII.

ET cum aperuisset sigillũ septimum, factum est silentiũ in cœlo, quasi media hora. Et vidi septem angelos stantes in conspectu dei: & datæ sunt illis

septẽ tubæ. Et alius angelus vẽnit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus sanctorũ omnium super altare aureũ, quod est ante thronũ. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli corã deo. Et accepit angelus thuribulũ aureum, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terrã. & facta sunt tonitrua & voces & fulgura & terræmotus magnus. Et septẽ angeli qui habebant septẽ tubas, præparauerunt se vt tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit, & facta est grando & ignis, mixta in sanguine: & missum est in terrã, & tertia pars terræ cõbusta est, & tertia pars arborum concremata est, & omne fœnũ viride cõbustũ est. Et secundus angelus tuba cecinit: & tanquã mons magnus igne ardens, missus est in mare. & facta est tertia pars maris, sanguis: & mortua est tertia pars creaturæ eorũ quę habebant animas in mari, & tertia pars na

uium interijt. Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cœlo stella magna ardés tanq̃ facula, & cecidit in tertiã
D partem fluminũ, & in fontes aquarũ: & nomẽ stellæ, dicitur Absynthiũ. & facta est tertia pars aquarũ in Absynthium: & multi hominũ mortui sunt de aquis, qa amaræ factę sunt. Et quartus angelus tuba cecinit: & pcussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ & tertia pars stellarũ, ita vt obscuraretur tertia pars eorũ, & diei nõ luceret pars tertia, & noctis similiter. Et vidi, & audiui vocẽ vnius aquilę volãtis per medium cœli dicẽtis voce magna, Vę vę vę habitãtibus in terra: de cęteris vocib⁹ triũ angelorũ qui erant tuba canituri.

CAPVT IX.

A ET quintus angelus tuba cecinit, & vidi stellã de cœlo cecidisse in terram, & data est ei clauis putei abyssi. Et aperuit puteũ abyssi: & ascẽdit fumus putei, sicut fumus fornacis magnę: & obscuratus est sol & aer de fumo pu/

tei. Et de fumo putei exierunt locustæ in terrã: & data est illis potestas, sicut habent potestates scorpiones terræ, & præceptũ est illis ne lederent fœnũ terræ, neq; omne viride neq; omné arborem: nisi tantum homines qui non habent signũ dei in frõtibus suis. & datũ est illis ne occiderent eos: sed vt cruciarentur mẽsibus quinq;. & cruciat9 B eorũ, vt cruciatus scorpij cũ percutit hominẽ. Et in diebus illis quærent homines mortẽ, & non inuenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarũ, similes equis paratis in præliũ: & super capita earũ tanq̃; coronæ, similes auro: & facies earú tanq̃; facies hominũ. & habebãt capillos sicut capillos mulierum: & dentes earũ, sicut dentes leonum erant. & habebãt loricas sicut loricas ferreas, & vox alarũ earum sicut vox curruum equorum multorũ currentium in bellũ. & habebant caudas similes scorpionum: & aculei erant in caudis earum: & potestas earũ nocere

Esa. 2. d
Osee. 10. b
Luc. 23. d
Sapi. 16. b

C hominibus menſibus quinq; & habe
bant ſuper ſe regē angelum abyſſi, cui
nomē Hebraice Abáddon, Grēce autē
Apollyon: id eſt Exterminās. Væ vnū
abijt, & ecce veniūt adhuc duo vę poſt
hæc. Et ſextus angelus tuba cecinit: &
audiui vocē vnam ex quatuor corni-
bus altaris aurei, quod eſt ante ocu-
los dei, dicentē ſexto angelo qui habe
bat tubā, Solue quatuor angelos, qui
C alligati ſunt ī flumine magno Euphrā
te. Et ſoluti ſunt quatuor angeli, qui
parati erāt in horā & diem & mēſem
& annū: vt occiderēt tertiam partem
A hominū. Et numerus equeſtris exerci
tus, vicies millies dena millia. Et au-
diui numerum eorū. Et ita vidi equos
in viſione: & qui ſedebant ſuper eos,
habebāt loricas igneas, & hyacinthi-
nas & ſulfureas. & capita equorū erāt
tanq; capita leonū: & de ore eorū pro-
D cedit ignis, & fumus, & ſulfur. Et ab
his tribus plagis occiſa eſt tertia pars
hominū. de igne & de fumo & ſulfu-
E re, quę procedebant ex ore ipſorū. Po

testas enim equorũ in ore eorũ est, & C
in caudis eorũ. nam caudę eorũ, similes serpentibus, habentes capita: & in his nocent. Et cæteri homines qui nõ sunt occisi in his plagis, neq; pœnitentiam egerũt de operibus manuũ suarum, vt nõ adorarent dæmonia & simulacra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quę neq; videre possunt, neq; audire, neque ambulare, & non egerunt pœnitẽtiam ab homicidijs suis, neq; à veneficijs suis, neq; à fornicatione sua, neq; à furtis suis.

CAPVT X.

ET vidi aliũ angelum fortẽ A
descendentẽ de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt sol, & pedes eius tanq; columnę ignis, & habebat in manu sua libellũ apertũ: & posuit pedẽ suum dextrũ super mare, sinistrum autẽ super terram, & clamauit voce magna, quẽadmodum cum leo rugit. Et cũ clamasset: locuta sunt septẽ tonitrua voces suas. Et cũ locu- B

ta fuissent septẽ tonitrua voces suas,
ego scripturus erã: & audiui vocẽ de
cœlo dicentẽ mihi, Signa quæ locuta
sunt septẽ tonitrua: & noli ea scribe/
re. Et angelus quẽ vidi stantem super Dañ.12.c
A mare & super terrã, leuauit manum
suam ad cœlũ, & iurauit per viuẽtem
in secula seculorũ, qui creauit cœlũ &
ea quæ in eo sunt, & terrã & ea quę in
ea sunt, & mare & ea quæ in eo sunt.
C Quòd tẽpus non erit amplius, sed in
diebus vocis septimi angeli, cũ cœpe/
rit tuba canere, cõsummabitur myste
rium dei, sicut euangelizauit per ser/
uos suos prophetas. Et audiui vocem
de cœlo iterum loquentẽ mecum, &
dicentẽ. Vade, & accipe librũ apertum
de manu angeli stantis super mare &
D super terrã. Et abij ad angelum, dicẽs Ezech.3.d
E ei vt daret mihi librũ. Et dixit mihi,
Accipe librum & deuora illũ. & fãciet
amaricari ventrẽ tuum, sed in ore tuo
erit dulce tanq̃ mel. Et accępi librum
de manu angeli, & deuoraui illum: &
erat in ore meo tanquã mel dulce. &

cum deuorassem eum, amaricatus est venter meus, & dicit mihi, Oportet te iterum prophetare gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

CAPVT XI.

ET datus est mihi calamus A
similis virgę: & dictum est mihi, Surge, & metire templū dei, & altare, & adorā-
tes in eo. atriū autem quod est intra templum, ejice foras, & ne metiaris illud: quoniā datum est gentibus, & ciuitatem sanctam calcabunt mēsibus quadraginta duobus: & dabo duobus testibus meis, & prophetabūt diebus mille ducētis sexaginta, amicti saccis. Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra in cōspectu domini terræ stantia. Et si quis voluerit eis nocere: ignis exibit de ore eorum, & deuorabit inimicos B
eorū. & si quis voluerit eos lędere: sic oportet eū occidi. Hi habent potestatem claudendi cœlū, ne pluat diebus prophetiæ ipsorū: & potestatē habent super aquas cōuertendi eas in sangui

nem,& percutere terram omni plaga quotieſcũq; voluerint. Et cũ finierint teſtimonium ſuũ:beſtia quæ aſcendit de abyſſo,faciet aduerſum eos bellũ: & vincet illos, & occidet eos. Et corpora eorum iacebũt in plateis ciuitatis magnæ,quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma,& Ægyptus,vbi & dominꝰ eorũ crucifixus eſt. Et videbunt de tribubus & populis, & linguis,& gẽtibus corpora eorum per tres dies & dimidium:& corpora eorũ non ſinent poni in monumentis & inhabitantes terram gaudebunt ſuper illos, & iocundabũtur & munera mittent inuicem,quoniã hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitabãt ſuper terrã.
C Et poſt dies tres & dimidium ſpiritus vitę à deo intrauit in eos. & ſteterunt ſuper pedes ſuos & timor magnus cecidit ſuper eos qui viderũt eos.Et audierunt vocẽ magnã de cœlo dicentẽ eis. Aſcẽdite huc.Et aſcẽderunt in cœlum in nube:& viderunt illos inimici eorũ.Et in illa hora factus eſt terrę mo

tus magnus: & decima pars ciuitatis cecidit: & occisa sunt in terræmotu nomina hominũ septẽ millia, & reliqui in timorẽ sunt missi, & dederunt gloriam deo cœli. Væ secundum abiit: & ecce vę tertiũ veniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit: & factę sunt voces magnæ in cœlo dicẽtes, Factũ est regnum huius mũdi domini nostri & CHRISTI eius, & regnabit in secula seculorũ. Amen. Et vigintiquatuor D seniores qui in cõspectu dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt deũ dicentes, Gratias agimus tibi domine deus noster omnipotẽs qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepisti virtutẽ tuam magnã, & regnasti. Et iratæ sunt gentes, & aduenit ira tua, & tempus mortuorum iudicari, & reddere mercedẽ seruis tuis pphetis & sanctis, & timẽtibus nomẽ tuum pusillis & magnis, & exterminandi eos qui corruperunt terram. Et apertum est tẽplum dei in cœlo: & visa est arca testamẽti eius in templo

templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotꝰ, & grãdo magna.

CAPVT XII.

A ET signũ magnũ apparuit in cœlo: mulier amicta sole, & luna sub pedibꝰ eius, & in capite eiꝰ corona stellarũ duodecim, & in vtero habens: & cla-
C mat parturiẽs, & cruciatur vt pariat. Et visum est aliud signum in cœlo, & ecce draco magnus, rufus, habẽs capita septẽ, & cornua decẽ, & in capitibus eius diademata septem, & cauda eius trahebat tertiã partem stellarum cœli, & misit eas in terrã. & draco stetit ante mulierẽ quæ erat paritura: vt cũ peperisset, filiũ eius deuoraret. Et
B peperit filium masculũ, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea: & raptus est filius eius ad deũ & ad thronum eiꝰ, & mulier fugit in solitudinẽ,
C vbi habebat locũ paratũ à deo, vt ibi pascat eam diebus mille ducẽtis sexaginta. Et factũ est prælium magnũ in cœlo. Michael & angeli eius prœliabã-

tur cū dracone, & draco pugnabat & angeli eius, & non valuerūt, neq; loc⁹ inuentus est eorū amplius in cœlo. & proiectus est draco ille magn⁹, serpēs antiquus, qui vocat diabolus & sata/ nas, qui seducit vniuersum orbem: & proiectus est in terrā: & angeli eius cū illo missi sunt. Et audiui vocem ma/ C gnā in cœlo dicentē; Nunc facta est sa lus & virtus, & regnum dei nostri, & potestas CHRISTI eius: quia proie ctus est accusator fratrū nostrorū, qui accusabat illos ante conspectū dei no stri die ac nocte. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinē agni, & propter ver bum testimonij sui, & nō dilexerunt animas suas vsq; ad mortē. propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ terræ, & mari: quia descēdit diabo lus ad vos habēs iram magnā, sciens q; modicū tēpus habet. Et postq; vidit D draco q; proiectus esset in terrā. perse cutus est mulierē quæ peperit mascu lum. & datæ sunt mulieri alæ duæ aquī læ magnæ, vt volaret in desertū in lo/

cum ſuũ vbi alitur per tẽpus & tem-
pora & dimidium tẽporis à facie ſer-
pentis. Et miſit ſerpẽs ex ore ſuo poſt
mulierẽ, aquam tanq; flumen: vt eam
faceret trahi à flumine. Et adiuuit ter-
ra mulierẽ, & aperuit terra os ſuũ, &
abſorbuit flumẽ quod miſit draco de
ore ſuo. Et irat⁹ eſt draco in mulierẽ:
& abijt facere prælium cum reliquis de
ſemine ei⁹ qui cuſtodiũt mãdata dei,
& habent teſtimoniũ IESV CHRI-
STI. Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAPVT XIII.

A ET vidi de mari beſtiã aſcen-
dentem habentẽ capita ſe-
ptem, & cornua decẽ, & ſu-
per cornua eius, decẽ dia-
demata, & ſuper capita eius nomina
blaſphemię. Et beſtia quã vidi, ſimilis
erat pardo, & pedes eius ſicut pedes
vrſi, & os eius ſicut os leonis. Et dedit
illi draco virtutẽ ſuam & poteſtatem
magnã. Et vidi vnũ de capitibus ſuis
quaſi occiſum in mortẽ: & plaga mor-
tis eius curata eſt. Et admirata eſt vni-

uersa terra post bestiã. Et adorauerunt
draconẽ qui dedit potestatẽ bestiæ, &
adorauerunt bestiã: dicentes, Quis si-
milis bestiæ? & quis poterit pugnare
cũm ea? Et datũ est ei os loquens ma- B
gna & blasphemias: & data est ei pote
stas facere menses quadraginta duos.
Et aperuit os suum in blasphemias ad
deum blasphemare nomẽ eius, & ta-
bernaculũ eius, & eos qui in cœlo ha-
bitant. Et est datũ illi bellum facere cũ
sanctis: & vincere eos. Et data est illi
potestas in omnẽ tribum, & populũ,
& linguã, & gentẽ: & adorauerunt eã
omnes qui inhabitabant terrã, quorũ
non sunt scripta nomina in libro vitę
agni, qui occisus est ab origine mũdi.
Siquis habet aurem, audiat. Qui in ca C
ptiuitatem duxerit, in captiuitatẽ va-
Gen.9.ã det: qui in gladio occiderit, oportet
Mat.26.e eum gladio occidi. Hic est patiẽtia &
fides sanctorum. Et vidi aliam bestiã
ascẽdentẽ de terra: & habebat cornua
duo similia agni, & loquebatur sicut
draco. Et potestatẽ prioris bestiæ om

nem faciebat in conſpectu eius: & fe/
cit terram & habitantes in ea, adorare
A beſtiam primã, cuius curata eſt plaga
mortis. Et fecit ſigna magna, vt etiam
ignẽ faceret de cœlo deſcendere in ter
ram in conſpectu hominũ. Et ſeduxit
habitantes in terra propter ſigna quæ
data ſunt illi facere in cõſpectu beſtiæ,
dicens habitãtibus in terra, vt faciant
imaginem beſtiæ, quæ habet plagam
D gladij, & vixit. Et datum eſt illi vt da/
ret ſpiritum imagini beſtiæ, & vt lo/
quatur imago beſtiæ: & faciet vt qui/
cunq; non adorauerint imaginem be
ſtiæ, occidantur. Et faciet omnes pu/
ſillos, & magnos, & diuites, & paupe
res, & liberos, & ſeruos habere chara/
ctẽrẽ in dextera manu ſua, aut in fron
tibus ſuis. & ne quis poſſit emere, aut
vendere, niſi qui habeat charactẽrem,
aut nomen beſtiæ, aut numerum no/
minis eius. Hic ſapiẽtia eſt. Qui habet
intellectum: cõputet numerũ beſtiæ.
Numerus enim hominis eſt: & nume
rus eius ſexcenti ſexagintaſex.

CAPVT XIIII.

ET vidi,& ecce agnus ſtabat A
ſupra montē Sion,& cum
eo centū quadragintaqua-
tuor millia habētia nomē
eius,& nomē patris eius ſcriptum in
frontibus ſuis. Et audiui vocē de cœ-
lo, tanq; vocē aquarum multarū, &
tanq; vocē tonitrui magni.& vocem
quā audiui,ſicut citharœdorū cithari-
zantium in citharis ſuis.Et cantabant
quaſi cāticum nouum ante ſedem &
ante quatuor animalia,& ſeniores:&
nemo poterat diſcere canticū,niſi illa
centū quadragintaquatuor millia,qui
empti ſunt de terra. Hi ſunt qui cum B
mulieribus non ſunt coinquinati.vir
gines enim ſunt. Hi ſequūtur agnum
quocūq; ierit.Hi empti ſunt ex homi
nibus primitiæ deo & agno.& in ore
eorum non eſt inuētum mēdacium.
Sine macula enim ſunt ante thronum
dei.Et vidi alterum angelum volantē
per medium cœli,habentē euangeliū
æternum,vt euāgelizaret ſedentibus

super terrā, & super omnem gentē, & tribum, & linguā, & populum; dicentem magna voce; Timete dominū, & date illi honorē, quia venit hora iudicij eius: & adorate eum, qui fecit cœlum & terrā, mare & fontes aquarū. Ps. 145. a Act. 14. c
Et alius angelus secutus est dicēs, Cecidit cecidit Babylon illa magna: quę à vino iræ fornicationis suæ potauit omnes gētes. Esa. 21. c Hier. 51. a Et tertius angelus secutus est illos, dicēs voce magna, Si quis adorauerit bestiam & imaginē eius, & acceperit characterem in frōte sua, aut in manu sua: & hic bibet de vino irę dei, quod mixtū est mero in calice C iræ ipsius: & cruciabit igne & sulfure in cōspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum agni. & fumus tormentorū eorum ascendet in secula seculorū: nec habēt requiē die ac nocte qui adorauerunt bestiam & imaginē eius, & si quis acceperit characterem nominis eius. Hic patiētia sanctorum est, qui custodiunt mādata dei & fidē IESV. Et audiui vocē de cœlo dicen

tem mihi. Scribe, Beati mortui qui in dño moriuntur. Amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis. opera enim illorum ſequũtur illos. Et vidi, & ecce nubem cãdidam: & ſuper nubẽ ſedentem ſimilẽ filio hominis, habentẽ in capite ſuo coronã auream, & in manu ſua falcem acũtã. Et alius angelus exiuit de tẽplo clamans voce magna ad ſedentẽ ſuper nubem. Mitte falcem tuã & mete, quia venit hora vt metatur, quoniã aruit meſſis terrę. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terrã: & demeſſuit eã. Et alius angelus exiuit de templo quod eſt in cœlo: habẽs & ipſe falcẽ acutã. Et alius angelus exiuit de altari, qui habebat poteſtatẽ ſupra ignem: & clamauit voce magna ad eum qui habebat falcem acutã, dicẽs, Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniã maturæ ſunt vuæ eius. Et miſit angelus falcẽ ſuam acutam in terrã, & vindemiauit vineam terræ, & miſit in lacũ iræ dei magnũ:

Mat. 13. c

Ioel. 3. c

D

& calcatus est lacus extra ciuitatē, & exiuit sanguis de lacu vsq; ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

CAPVT XV.

A ET vidi aliud signū in cœlo magnū & mirabile: angelos septē, habentes plagas septē nouissimas. quoniā in illis cōsummata est ira dei. Et vidi tanq; mare vitreū mixtū igne, & eos qui vicerunt bestiā & imaginē eius & numerum nominis eius stātes super mare vitreum, habentes citharas dei:
B & cantantes canticū Moysi serui dei, & canticū agni, dicētes, Magna & mirabilia sunt opera tua dñe deus omnipotēs: iustæ & veræ sunt viæ tuæ rex seculorū. Quis non timebit te dñe, & magnificabit nomē tuum? quia solus pius es, quoniā omnes gentes venient, & adorabunt in cōspectu tuo, quoniā
C iudicia tua manifesta sunt. Et post hęc vidi, & ecce apertum est tēplum tabernaculi testimonij in cœlo: & exierunt septē angeli, habentes septē pla-

Hier. 10. d

gas, de tẽplo: vestiti lino mundo & candido, & prẽcincti circa pectora zonis aureis. Et vnũ de quatuor animalibus, dedit septẽ angelis septẽ phialas aureas: plenas iracundiæ dei viuẽtis in secula seculorum. Et impletum est tẽplum dei fumo à maiestate dei, & de virtute eius: & nemo poterat introire in tẽplum donec cõsummarentur septẽ plagæ septẽ angelorum.

CAPVT XVI.

ET audiui vocem magnã de templo, dicẽtem septẽ angelis, Ite, & effundite septẽ phialas iræ dei in terrã. Et abiit primꝰ angelus, & effudit phialã suam in terrã: & factũ est vulnus sẽuũ & pessimum in homines qui habebãt characterẽ bestiæ, & in eos qui adorauerunt bestiam & imaginẽ eius. Et secundus angelus effudit phialã suã in mare, & factus est sanguis tanq̃ mortui: & omnis anima viuẽs mortua est in mari. Et tertius effudit phialã suam super flumina & super fontes aquarũ:

& factus est sanguis. Et audiui angelũ
aquarũ dicentẽ, Iustus es dñe, qui es,
& qui eras, & sanctus, qui hoc iudica-
sti: quia sanguinẽ sanctorum & ꝓphe
tarũ effuderunt, & sanguinẽ eis dedi-
sti bibere. digni enim sunt. Et audiui
B alterum dicentẽ, Etiam domine deus
omnipotẽs, vera & iusta iudicia tua.
Et quartus angelus effudit phialã suã
in solẽ. & datum est illi æstu affligere
homines & igni. & ęstuauerũt homi-
C nes ęstu magno, & blasphemauerunt
nomen dei habẽtis potestatem super
has plagas, neq; egerunt pœnitentiã,
vt darent illi gloriã. Et quintus ange-
lus effudit phialã suam super sedẽ be
stię: & factum est regnũ eius tenebro-
sum, & cõmanducauerũt linguas suas
prę dolore: & blasphemauerũt deum
cœli prę doloribus & vulneribꝰ suis,
& nõ egerũt pœnitentiã ex operibus
C suis. Et sextus angelus effudit phialã
suam in flumen illud magnũ Euphrã-
ten: & siccauit aquã eius, vt præpara-
retur via regibus ab ortu solis. Et vidi

de ore draconis,& de ore beſtię,& de
ore pſeudoprophetæ exire ſpirit⁹ tres
immundos in modum ranarū. Sunt
enim ſpiritus dæmoniorum faciẽtes
ſigna,& ꝓcedunt ad reges totius ter/
ræ cõgregare illos in prælium ad diẽ
magnũ omnipotentis dei.Ecce venio I
ſicut fur. Beatus qui vigilat & cuſto/
dit veſtimẽta ſua,ne nudus ambulet,
& videant turpitudinẽ eius. Et cõgre
gabit illos in locum qui vocatur He/
braice Armageddõ.Et ſeptimus ange D'
lus effudit phialã ſuam in aerẽ:& exi
uit vox magna de tẽplo à throno,di/
cens,Factũ eſt.Et facta ſunt fulgura,&
voces,& tonitrua,& terræmotus fa/
ctus eſt magnus qualis nunq̃ fuit,ex
quo homines fuerunt ſuper terrã ta/
lis terræmotus ſic magn⁹.Et facta eſt
ciuitas magna in tres partes:& ciuita
tes gentiũ ceciderunt.Et Babylon ma
gna venit in memoriã ante deũ:dare
illi calicẽ vini indignationis iræ eius.
Et omnis inſula fugit, & mõtes non
ſunt inuenti. Et grãdo magna ſicut ta

Supra.3.a
Mat.24.d
Luc.12.e
1.Cor.5.a

lentum, descendit de cœlo in homi-
nes: & blasphemauerunt deum homi
nes propter plagã grandinis. quoniã
magna facta est vehementer.

CAPVT XVII.

A ET venit vnus de septẽ ange-
lis qui habebant septẽ phia
las, & locutus est mecũ, di-
cens, Veni, & ostendam tibi
dãnationẽ meretricis magnæ quæ se-
det super aquas multas, cum qua for-
nicati sunt reges terrę, & inebriati sunt
qui inhabitabant terrã de vino prosti
tutionis eius. Et abstulit me in spiritu
in desertum. Et vidi mulierẽ sedentẽ
super bestiam coccinã, plenam nomi
nibus blasphemiæ, habentẽ capita se-
ptem & cornua decẽ. Et mulier erat
circũdata purpura & coccino, & inau
rata auro & lapide pretioso, & mar-
garitis, habens poculũ aureum in ma
nu sua, plenũ abominatione & immũ
B ditia fornicationis suę. Et in fronte ei⁹
nomẽ scriptum mysterium: Babylon
magna, mater fornicationum & abo-

minationum terræ. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrũ IESV. Et miratus sum cum viderẽ illam, admiratione magna. Et dixit mihi angelus, Quare miraris? Ego dicam tibi sacramẽtum mulieris, & bestiæ quæ portat eã, quæ habet capita septẽ & cornua decẽ. Bestia quã vidisti fuit, & nõ est, & ascensura est de abyssο, & in interitũ ibit: & mirabũt inhabitantes terrã (quorum nõ sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi) vidẽtes bestiam quæ erat & non est. Et hic est C sensus, qui habet sapientiã. Septẽ capita: septẽ montes sunt, super quos mulier sedet, & reges septẽ sunt. Quinq; ceciderunt, vnus est, & alius nõdum venit, & cum venerit, oportet illum breue tempus manere. Et bestia quæ erat & nõ est: & ipsa octaua est, & de septẽ est, & in interitum vadit. Et decem cornua quæ vidisti: decem reges sunt, qui regnum nõdum accẽperũt, sed potestatem tanq; reges vna hora

D accipient post bestiam. Hi vnum consilium habent: & virtutem, & potestatem suá bestiæ tradent. Hi cum agno pugnabũt: & agnus vincet illos, quoniam dominus dominorũ est, & rex regum, & qui cum illo sunt vocati: & electi & fideles. Et dixit mihi, Aquæ quas vidisti vbi meretrix sedet: populi sunt, & gentes, & linguæ. Et decem cornua quę vidisti in bestia. hi odient fornicariam, & desolatam facient illam & nudam. & carnes eius manducabunt, & ipsam igni concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum, vt faciant quod placitum est illi: vt dent regnum suum bestię, donec consummentur verba dei. Et mulier quam vidisti: est ciuitas magna. quę habet regnum super reges terræ. 1. Tim. 6. c Infra. 19. c

CAPVT XVIII.

A ET post hęc vidi aliũ angelũ descẽdentẽ de cœlo, habẽtẽ potestatem magnã, & terra illuminata est à gloria eius. Et exclamauit in fortitudine dicens,

Esa. 21. c
Hier. 51. a

Cecidit cecidit Babylon magna: & facta est habitatio dęmoniorũ, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis volucris imundæ & odibilis: quia de vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gẽtes: & reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de virtute deliciarũ eius diuites facti sunt. Et audiui aliam vocẽ de cœ B lo, dicentẽ, Exite de illa populus meus: ne participes sitis delictorũ eius, & de plagis eius nõ accipiatis. Quoniam peruenerũt peccata eius vsq; ad cœlum, & recordatus est dñs iniquitatum eius. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis: & duplicate, duplicia secundũ opera eius. In poculo quo miscuit vobis: miscete illi duplũ. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit: tantum date illi tormentũ & luctum:

Esa. 47. b

quia in corde suo dicit, Sedeo regina: & vidua nõ sum, & luctum nõ videbo. Ideo in vna die veniẽt plagę eius, C mors, & luctus, & fames & igne cõburetur: quia fortis est deus qui iudicabit

tabit illam. Et flebunt & plãgent se su
per illã reges terræ, qui cum illa forni
cati sunt, & in delicijs vixerunt, cũ vi
derint fumũ incendij eius: longe stan
tes ꝓpter timorem tormẽtorum eius
dicentes, Væ vę ciuitas illa magna Ba
bylon, ciuitas illa fortis: quoniã vna
hora venit iudicium tuũ. Et negocia
tores terrę flebũt, & lugebunt super il
lam: quoniã merces eorũ nemo emet
amplius, merces auri & argẽti & lapi
dis pretiosi, & margaritæ, & byssi, &
purpuræ, & serici, & cocci, & omne li
gnum thyinũ, & omnia vasa eboris, &
omnia vasa de lapide pretioso & ęra
D mento, & ferro, & marmore, & cina
momum, & amomũ, & odoramẽto
rum, & vnguenti, & thuris, & vini, &
olei, & similæ, & tritici, & iumento
rum, & ouium, & equorũ, & rheda
rum, & mancipiorũ, & animarum ho
minum. Et poma desiderij animę tuę
discesserunt à te: & omnia pinguia &
præclara perierũt à te, & amplius illa
iam non inuenient mercatores horũ.

qui diuites facti sunt: ab ea longe sta/ E
bunt, propter timorem tormẽtorum
eius, flentes, ac lugentes, & dicentes,
Væ væ ciuitas illa magna, quę amicta
erat byssо, & purpura, & cocco, & de/
aurata erat auro, & lapide pretioso, &
margaritis: quoniã vna hora desitu/
tæ sunt tantę diuitiæ: & omnis guber
nator, & omnes qui in lacũ nauigant,
& nautę, & qui in mari operãtur, lon
ge steterunt, & clamauerũt videntes
locum incẽdij eius, dicentes, Quæ si/ F
milis ciuitati huic magnæ? Et miserũt
puluerẽ super capita sua: & clamaue/
runt flentes, & lugentes, dicentes. Væ
væ ciuitas illa magna, in qua diuites
facti sunt omnes qui habebant naues
in mari de pretijs eius: quoniam vna
hora desolata est. Exulta super eã cœ/
lum & sancti apostoli & prophetæ:
quoniã iudicauit deus iudicium vestrũ
de illa. Et sustulit vnus angelus fortis
lapidẽ quasi molarem magnũ, & mi/
sit in mare, dicens, Hoc impetu mit/ G
tetur Babylon ciuitas illa magna: &

vltra iam nō inuenietur. Et vox citha
rœdorū & muſicorū & tibia canentiū
& tuba, nō audietur in te amplius: &
omnis artifex omnis artis non inue-
nietur in te amplius: & vox molę nō
audietur in te amplius, & lux lucernę
nō lucebit in te amplius, & vox ſpōſi
& ſpōſę nō audietur adhuc in te: quia
mercatores tui erant principes terræ:
quia in veneficijs tuis errauerunt om
8 nes gentes. Et in ea ſanguis prophe-
tarum & ſanctorum inuentus eſt: &
omnium qui interfecti ſunt in terra.

CAPVT XIX.

A POſt hæc audiui quaſi vocē
turbarum multarū in cœlo
dicentiū, Alleluia. Laus, &
gloria, & virt⁹ deo noſtro
eſt: quia vera & iuxta iudicia ſunt ei⁹
qui iudicauit de meretrice magna,
quæ corrupit terram in proſtitutione
ſua, & vindicauit ſanguinē ſeruorum
3 ſuorū de manibus eius. Et iterū dixe-
runt Alleluia. Et fumus eius aſcēdit in
ſecula ſeculorū. Et ceciderūt ſeniores

vigintiquatuor & quatuor animalia; & adorauerũt deum ſedentem ſuper thronum, dicentes; Amen alleluia. Et vox de throno exiuit, dicés, Laudé dicite deo noſtro omnes ſancti eius: & qui timetis eũ puſilli & magni. Et audiui quaſi vocé tubæ magnæ, & ſicut vocé aquarum multarũ & ſicut vocé tonitruorũ magnorum, dicẽtium, Alleluia: quoniã regnauit dominus deꝰ noſter omnipotẽs. Gaudeamꝰ & exul B
tẽmus & demus gloriã ei: quia veneruntnuptiæ agni, & vxor eius præparauit ſe. Et datum eſt illi vt cooperiat ſe byſſino ſplẽdenti: & candido. Byſſinũ enim: iuſtificationes ſunt ſanctorũ. Et
Mat. 22.a dixit mihi, Scribe, Beati qui ad cœnã
Luc. 14.d nuptiarum agni vocati ſunt. Et dicit mihi, Hæc verba dei, vera ſunt. Et cecidi ante pedes eius, vt adorarẽ eum. Et dicit mihi, Vide ne feceris, conſeruus tuus ſum, & fratrũ tuorum habẽtium teſtimoniũ IESV. Deum adora. Te- C
ſtimonium enim IESV, eſt ſpiritus prophetiæ. Et vidi cœlum apertũ, &

ecce equus albus, & qui sedebat super eū vocabatur Fidelis & Verax, & cum iustitia iudicat & pugnat. Oculi autē eius sicut flāma ignis: & in capite eius diademata multa, habens nomen scriptū, quod nemo nouit nisi ipse. Et vestit⁹ erat veste aspersa sanguine: & vocabatur nomē eius; Verbū dei. Et exercitus qui sunt in cœlo, sequebātur eū in equis albis, & vestiti byssino albo & mūdo. Et de ore eius procedit gladius ex vtraq; parte acutus: vt in ipso percutiat gētes. Et ipse reget eas in virga ferrea: & ipse calcat torcular vini furoris iræ dei omnipotētis. Et habet in vestimēto & in femore suo scriptū, Rex regū & dominus dominantiū. Et vidi vnum angelum stantē in sole, & clamauit voce magna dicens omnib⁹ auibus quæ volabāt per mediū cœli, Venite & congregamini ad cœnā magnā dei: vt māducetis carnes regū, & carnes tribunorū, & carnes fortiū, & carnes equorū, & sedētium in ipsis, & carnes omnium liberorū & seruorū,

Esa.63.a

Psal.2.c

Supr.17.d
1.Tim.6.c

& pusillorum & magnorũ. Et vidi bestiam & reges terrę, & exercitus eorũ cõgregatos ad faciendum pręliũ cum illo qui sedebat in equo & cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia, & cũ ea pseudopropheta: qui fecit signa cor ã ipso, quibus seduxit eos qui accęperunt characterem bestię, & qui adorauerunt imaginem eius. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardẽtis sulfure: & cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius. & omnes aues saturatæ sunt carnibus eorum.

CAPVT XX.

ET vidi angelũ descendentẽ de cœlo, habẽtem clauem abyssi, & catenã magnã in manu sua. Et apprehendit draconẽm serpentẽ antiquum, qui est diabolus & satanas, & ligauit eũ per annos mille, & misit eũ in abyssum, & clausit, & signauit super illũ vt nõ seducat amplius gẽtes, donec cõsummentur mille anni. & post hoc opo-

B tet illum solui modico tẽpore. Et vi-
di sedes: & sederunt super eas, & iudi
tium datũ est illis, & animas decolla-
torum propter testimoniũ IESV, &
propter verbũ dei: & qui nõ adorauc
runt bestiã, neq; imaginẽ eius, nec ac-
ceperũt characterem eius in frõtibus
aut in manibus suis, & vixerunt & re
gnauerunt cũ CHRISTO mille an-
nis. Cæteri mortuorũ non vixerunt,
donec cõsummentur mille anni. Hæc
est resurrectio prima. Beat⁹ & sanctus
qui habet partẽ in resurrectione pri-
ma. in his secunda mors nõ habet po
testatem: sed erunt sacerdotes dei &
CHRISTI: & regnabunt cum illo
C mille annis. Et cũ cõsummati fuerint
mille anni, soluetur satanas de carce- Ezech. 38.e
re suo, & exibit & seducet gentes quę & 39.a
sunt sup quatuor angulos terræ, Gog
& Magog, vt cõgreget eos in præliũ,
quorum numerus est sicut arena ma-
A ris. Et ascenderunt super latitudinem
terrę, & circũierunt castra sanctorũ &
ciuitatem dilectã. Et descendit ignis à

deo de cœlo, & deuorauit eos: & diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnũ ignis & sulfuris, vbi & bestia & pseudopropheta cruciabunt die ac nocte in secula seculorũ. Et vidi thronum magnũ candidum & sedentẽ super eũ, à cuius cõspectu fugit terra & cœlum, & locus nõ est inuẽtus eis. Et vidi mortuos magnos, & pusillos stãtes in conspectu throni, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ: & iudicati sunt mortui ex his quę scripta erant in libris secũdum opera ipsorũ, & dedit mare mortuos qui in eo erãt, & mors & infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erãt, & iudicatũ est de singulis secũdum opera ipsorũ. Et infernus & mors missi sunt in stagnũ ignis. Hæc est mors secũda. Et qui non inuentus est in libro vitæ scriptus: missus est in stagnum ignis.

CAPVT XXI.

ET vidi cœlum nouũ & terram nouã. Primum enim cœlũ, & prima terra abijt, A

Esa. 65. c & 66. g
2. Pet. 3. c

& mare iam non est. Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Hierusalē nouam, descendentē de cœlo, à deo paratam, sicut sponsam ornatā viro suo. Et audiui vocem magnā de throno dicentem, Ecce tabernaculū dei cum hominibus: & habitabit cum eis. & ipsi populus eius erunt: & ipse deus cum eis
B erit eorū deus, & absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & Esa. 25. c
mors vltra nō erit, neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit vltra, quæ prima abierunt. Et dixit qui sedebat in Esa. 43. c
throno. Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi; Scribe, quia hæc verba fidelissima sunt & vera. Et dixit mihi, Factum est. Ego sum α & ω: initiū & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquę viuę gratis. Qui vicerit, possidebit hæc, & ero illi deus: & ille erit mihi filius. Timidis autē & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in
stagno ardenti igne & sulfure, quod

est mors secunda. Et venit vnus de se C
ptem angelis habentibus phialas ple
nas septem plagis nouissimis, & locu
tus est mecum, dicens, Veni, & osten
dam tibi sponsam, vxorẽ agni. Et su
stulit me in spiritu in mõtem magnũ
& altum: & ostendit mihi ciuitatem
sanctam Hierusalem, descendentẽ de
cœlo à deo, habentẽ ciuitatem dei. &
lumen eius simile lapidi pretioso tan
quã lapidi iaspidis, crystallizãti. Et ha D
bebat murum magnũ & altũ, habẽ
tem portas duodecim, & in portis,
angelos duodecim, & nomina inscri
pta, quæ sunt nomina duodecim tri
buum filiorũ Israel. Ab oriente, por
tæ tres: & ab aquilone, portæ tres: &
ab austro, portę tres: & ab occasu, por
tæ tres. Et murus ciuitatis habens fun
damẽta duodecim: & in ipsis duode
cim, nomina duodecim apostolorũ
agni. Et qui loquebatur mecum, habe
bat mensuram arundineã auream, vt
metiretur ciuitatẽ & portas eius, &
murũ. Et ciuitas in quadro posita est, E

D & longitudo eius tanta est quanta & latitudo: & mensus est ciuitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia, & longitudo & altitudo & latitudo eius æqualia sunt. Et mẽsus est murum eius centũ quadragintaquatuor cubitorũ, mensura hominis, quę est angeli. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero ciuitas au
F rum mundũ, simile vitro mundo. Et fundamẽta muri ciuitatis, omni lapide pretioso ornata. Fundamẽtum prĩmum, iaspis: secundum, sapphirus: tertium, calcedonius: quartum, smaragdus: quintum, sardonyx: sextum,
A sardius: septimum, chrysolitus: octauum, berillus: nonum, topazius: decimum, chrysoptasus: vndecimũ, hyacinthus: duodecimũ, amethystus. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, per singulas: & singulæ portę, erant ex singulis margaritis: & platea ciuitatis aurum mundum, tanq̃ vitrum perlucidum. Et templum nõ
8 vidi in ea. Dominus enim deus omni

Esa.60.d potens tẽplum illius est & agnus. Et G
ciuitas non egẽt sole neq; luna, vt lu-
ceant in ea. nam claritas dei illumina-
bit eam, & lucerna eius est agnus. Et
ambulabunt gẽtes in lumine eius: &
Esa.60.c reges terræ afferent gloriam suam &
honorem in illam. Et portæ eius non
claudentur per diẽ. nox enim nõ erit
illic. Et afferent gloriam & honorem
gentium in illam. Nõ intrabit in eam I
aliquod coinquinatum, aut abomi-
nationem faciens & mendacium: nisi
qui scripti sunt in libro vitæ agni.

CAPVT XXII.

ET ostendit mihi fluuium A
aquæ viuæ, splendidũ tan
quã crystallum, proceden
tem de sede dei & agni. In
medio plateæ eius, & ex vtraq; parte
fluminis lignum vitę, afferẽs fructus
duodecim, per menses singulos red-
dens fructum suũ, & folia ligni ad sa-
nitatem gẽtium. Et omne maledictũ,
nõ erit amplius: sed sedes dei & agni
in illa erunt, & serui eius seruient illi. B

Et videbunt faciẽ eius: & nomen eius
in frontibus eorum. Et nox vltra non Esa. 60. d
erit: & non egebunt lumine lucernæ,
neq; lumine solis, quoniam dominꝰ
deus illuminabit illos, & regnabũt in
B secula seculorum. Et dixit mihi, Hæc
verba fidelissima sunt, & vera. Et do-
minus deus spirituum prophetarum
misit angelum suum ostẽdere seruis
suis, quæ oportet fieri cito. Et ecce ve
nio velociter. Beatus qui custodit ver
ba prophetiæ libri huius. Et ego Ioã-
nes qui audiui, & vidi hæc. Et postq̃
audissem & vidissem, cecidi vt adora
rem ante pedes angeli, qui mihi hæc
C ostendebat: & dixit mihi, Vide ne fe-
ceris, cõseruus enim tuus sum, & fra-
trum tuorum prophetarũ, & eorum
qui seruant verba prophetię libri hu-
ius. Deum adora. Et dicit mihi. Ne si-
gnaueris verba ꝓphetiæ libri huius.
tẽpus enim prope est. Qui nocet, no-
ceat adhuc: & qui in sordibus est, sor-
descat adhuc: & qui iustus est, iustifi-
cetur adhuc: & sanctus, sanctificetur

adhuc. Ecce venio cito, & merces mea
mecum est reddere vnicuiq; secundū
Esa. 41. b opera sua. Ego sum α & ω, primus &
& 44. a nouissimus, principium & finis. Beati
qui seruant mandata eius: vt sit pote
stas eorum in ligno vitæ, & per por-
tas intrent in ciuitatē. Foris canes &
venefici, & impudici, & homicidæ, &
idôlis seruientes, & omnis qui amat
& facit mēdacium. Ego IESVS misi
angelum meum, testificari vobis hæc
in ecclesijs. Ego sum radix & genus
Dauid, stella splendida & matutina.
Et spiritus & sponsa dicunt, Veni. Et
Esa. 55. a qui audit, dicat, Veni. Et qui sitit, ve-
niat: & qui vult, accipiat aquam vitæ
gratis. Contestor enim omni audien-
ti verba prophetię libri huius, Si quis
apposuerit ad hæc: apponat deus su-
per illum plagas scriptas in libro isto.
Et si quis diminuerit de verbis libri
prophetiæ huius: auferet deus par-
tem eius de libro vitæ, & de ciuitate
sancta, & de his quæ scripta sunt in li-
bro isto. dicit qui testimonium perhi

bet istorum. Etiam venio cito. Amen. Etiam veni domine IESV. Gratia domini nostri IESV CHRISTI cum omnibus vobis. AMEN.

¶ ABSOLVTVM EST HOC sanctissimum IESV CHRISTI saluatoris nostri Testamentum nouum VENETIIS, in officina Lucæantonij Iuntæ: Anno Domini M. D. XXXIIII. mense Ianuario.

DICIT DEVS.

Non recedat volumen legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in diebus ac noctibus, vt custodias & facias omnia quę scripta sunt in eo. Ne declines ab eo ad dexteram vel ad sinistram, vt intelligas cuncta quę agis. Tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.

IOSVE I.